

Česká zemědělská univerzita v Praze
Fakulta agrobiologie, potravinových a přírodních zdrojů
Katedra zahradní a krajinné architektury

Revitalizace Parku Na Solidaritě
Diplomová práce
Autor práce: Bc. Lukáš Máčalík
Obor studia: Krajinářská architektura
Vedoucí práce: RNDr. Oldřich Vacek, CSc.
© 2023 ČZU v Praze

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci „Revitalizace Parku Na Solidaritě“ jsem vypracoval samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autor uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušil autorská práva třetích osob.

V Praze dne 14.04.2023

Bc. Lukáš Máčalík

Poděkování

Rád bych touto cestou poděkoval RNDr. Oldřichu Vackovi, CSc. za odborné vedení mé diplomové práce, za jeho konzultace a připomínky. Dále děkuji své rodině za podporu po celou dobu studia a svým přátelům a spolužákům za pomocnou ruku.

SOUHRN

Revitalizace Parku Na Solidaritě

Tato diplomová práce se zabývá zpracováním krajinářsko architektonické studie na prostor městského Parku Na Solidaritě v pražských Strašnicích.

Teoretická část práce je zpracována na základě literární rešerše. V první části zpracovává téma historie a vývoje socialistického realismu v architektuře, klasickém i veřejném umění. Ukazuje umělecký přesah socialistického realismu a jeho uměleckou hodnotu ve veřejném prostoru dvacátého prvního století.

V další části pak řeší urbanistickou situaci a problematiku sídlišť, jejich vznik a vývoj v poválečném Československu a v Evropě. Dále pak historický vývoj sídliště Solidarita. V poslední části literární rešerše zpracovává sídlištní zeleň. Poukazuje na její funkce a působení na člověka.

Na část teoretickou navazuje část analytická, která zpracovává údaje o řešené lokalitě. V této části jsou rozebrány podkladové materiály týkající se přírodních podmínek, občanské vybavenosti a potenciálu řešeného prostoru Parku Na Solidaritě a jeho vztahu s okolním sídlištěm.

Práce je zakončena projektem, který předkládá architektonický návrh revitalizace Parku Na Solidaritě se zaměřením na zachování původní koncepce a použitím veřejného umění. Projekt předkládá návrh půdorysu, řezu a perspektiv. Zpracovány jsou také možnosti kácení a nových výsadeb vybraného sortimentu, jeho uplatnění a ukazuje jeho možnou podobu. Součástí projektu je také rámcová ekonomická rozvaha.

Klíčová slova: Revitalizace, Umění, Městský park, Historie, Veřejný prostor

SUMMARY

Revitalization of The Solidarity Park

This diploma thesis deals with a landscape architectural study for the area of the urban Park Na Solidaritě in Prague's Strašnice.

The theoretical part of the work is elaborated on the basis of literature research. In the first part, it deals with the topic of history and development of socialist realism in architecture, classical and public art. It shows the artistic reach of socialist realism and its artistic value in the public space of the twenty-first century.

In the next part, it deals with the urban housing situation and the issue of housing estates, their origin and development in post-war Czechoslovakia and in Europe. Next, the historical development of the Solidarita housing estate. In the last part of the literary research, the thesis elaborates on housing estate greenery. It points to its functions and effects on humans.

The theoretical part is followed by the analytical part, which processes data about the Solidarita housing estate locality. In this part the thesis collects and discusses background materials related to the natural conditions, civic amenities and potential of the Park Na Solidaritě area and its relationship with the surrounding housing estate.

The work is concluded with a project that presents an architectural proposal for the revitalization of Park Na Solidaritě with a focus on preserving the original concept and the use of public art. The project presents a draft plan, section and perspectives. The possibilities of felling and new planting of the selected assortment, its application and possible form are also processed. The framework economic balance sheet is also part of the project.

Keywords: Revitalization, Art, Urban park, History, Public space

01 ÚVOD	11	4.2 TEPLOTNÍ GRAFY	41	5.14 ŘEZ MLATOVOU CESTOU	85
02 CÍL PRÁCE A METODIKA	13	4.3 FUNKČNÍ VZTAHY	42	5.15 SORTIMENT	86
03 LITERÁRNÍ REŠERŠE	14	4.4 KOMPOZICE SÍDLIŠTĚ	43	Kompoziční prvky sortimentu	86
3.1 SORELA	16	4.5 OBČANSKÁ VYBAVENOST	44	Vegetační prvky kompozice.	86
3.2 CIRELA	16	4.6 DOPRAVNÍ ANALÝZA	45	Inspirace pro výběr sortimentu.	86
3.3 SOCIALISTICKÝ REALISMUS V ARCHITEKTUŘE	17	4.7 HLUKOVÁ ANALÝZA	46	5.16 JARNÍ EFEKT CIBULOVIN	88
Vývoj české architektury 20. století.	17	4.8 SWOT ANALÝZA	47	5.17 SORTIMENT CIBULOVINY.	89
Počátky socialistického realismu a jeho rozvoj.	17	4.9 HISTORICKÝ VÝVOJ PARKU	48	5.18 LETNÍ EFEKT TRVALEK	90
Bytová krize	18	4.10 HISTORICKÉ FOTOGRAFIE	50	5.19 SORTIMENT TRVALKY.	91
Nové výstavby	18	4.11 SEVERNÍ ČÁST PARKU	51	5.20 SUCHOMILNÉ ROSTLINY.	94
3.4 SOCIALISTICKÝ REALISMUS V UMĚNÍ A JEHO VÝVOJ.	22	4.12 JIŽNÍ ČÁST PARKU	52	5.21 SORTIMENT SUCHOMILNÉ ROSTLINY.	95
3.5 SOCIALISTICKÝ REALISMUS, SOCHA A VEŘEJNÝ PROSTOR.	26	4.13 OKOLNÍ ZÁSTAVBA	53	5.22 TABULKY KVETENÍ ROSTLIN.	96
3.6 URBANISTICKÉ PROBLÉMY POVÁLEČNÉ EVROPY	28	4.14 PŮVODNÍ STAV	54	5.23 OSAZOVACÍ PLÁN CIBULOVIN	98
Nizozemí	28	4.15 DENDROLOGIE A KÁCENÍ SEVERNÍ ČÁST.	56	5.24 OSAZOVACÍ PLÁN TRVALEK	100
Německo	28	4.16 DENDROLOGIE A KÁCENÍ JIŽNÍ ČÁST	58	5.25 OSAZOVACÍ PLÁN SUCHOMILNÝCH ROSTLIN	102
Polsko	28	05 PROJEKTOVÁ ČÁST	60	5.26 PROCENTUÁLNÍ ZASTOUPENÍ ROSTLIN VE VÝSADBĚ.	104
Anglie	29	5.1 POPIS KOMPOZICE	63	5.27 EKONOMICKÁ ROZVAHA	107
3.7 SÍDLIŠTĚ A JEJICH VÝVOJ V ČESKOSLOVENSKU	30	5.2 PŮDORYS	64	5.28 MOBILIÁŘ	108
3.8 SÍDLIŠTĚ SOLIDARITA.	32	5.3 SEVERNÍ ČÁST PARKU	66	5.28 MODEL	110
První návrhy	32	5.4 JIŽNÍ ČÁST PARKU	68	06 DISKUZE	117
Změny režimu	32	5.5 AXONOMETRIE	70	07 ZÁVĚR	119
Vznik a výstavba	32	5.6 ŘEZPOHLED A - A´	72	08 SEZNAM LITERATURY	121
3.9 ZELEŇ NA SÍDLIŠTÍCH.	35	5.7 POHLED SE SOUSOŠÍM VÝHONKY.	74		
Funkce zeleně v urbanistickém prostoru	35	5.8 POHLED NA CESTU SKRZE SEVERNÍ ČÁST.	76		
04 ANALYTICKÁ ČÁST	36	5.9 POHLED NA STRAŠNICKÉ DIVADLO.	78		
4.1 ZÁKLADNÍ INFORMACE	39	5.10 POHLED NA DĚTSKÉ HRŠTĚ.	80		
Potencionálně přirozená vegetace.	40	5.11 ŘEZ OBRUBOU	82		
Půdní podmínky	40	5.12 ŘEZ VOZOVKOU	83		
Klimatické podmínky	40	5.13 ŘEZ ASFALTOVÝM CHODNÍKEM	84		

ÚVOD

Sídliště Solidarita se nachází na Praze 10, v části Strašnice. Vzniklo jako první sídliště v poválečném Československu. Je tvořeno jednotlivými bloky řadových domů i několikapatrovou zástavbou. Ulice a obvodové bloky definovaly lokality většiny sídlišť (Krivý 2016). Uprostřed sídliště vznikl zelený veřejný prostor, Park Na Solidaritě. Veřejný prostor není brán jako fyzická forma, ale jako situace, kterou tvoří hmoty, lidé a okolní děje. Při jeho navrhování je důležité přemýšlet nad ději, které se v prostoru budou dít, a jaký je jeho potenciál (Melková 2021).

Tato diplomová práce představuje krajinářskou studii revitalizace Parku Na Solidaritě. Park a veřejný prostor který jej tvoří, obsahuje sochy a prvky odkazující na socialistický realismus. Tyto prvky návrh zohledňuje a využívá jejich potenciál k uměleckému doplnění prostředí. Historiografie současného umění zpochybnila konvenční postsocialistický pohled na socialistický realismus jako absurdní klíč tím, že jej analyzujeme v jeho historických a politických souvislostech (Krivý 2016).

Zahradní a krajinářská architektura v posledních letech prošla změnami v její reprezentaci a důležitosti (Amoroso 2012). Při navrhování je však zásadní přemýšlet nad původními koncepty a funkcí řešeného prostoru.

Studie byla vypracována s ohledem na vznik a vývoj socialistického realismu v architektuře a umění. Také zpracovává řešení bytové krize v poválečné Evropě a výstavbu sídlišť jako jejího ultimátního řešení, které se však v dlouhodobém pohledu ukazuje jako nevhodné. Teoretická část práce se dále zabývá sídlištní zelení, její funkcí a působení na člověka. V neposlední řadě pak historickým vývojem sídliště Solidarita a vznikem Parku Na Solidaritě. Sídliště a park samotný jsou pak tématem jednotlivých podkladů a analýz. Návrh poté reaguje na aktuální problémy prostoru a zpracovává je s ohledem na historický kontext.

CÍL PRÁCE

Cílem práce je projekt revitalizace Parku Na Solidaritě v Praze 10, s důrazem na zachování architektonické koncepce veřejného prostoru druhé poloviny 20. století.

- Cílem je:
- Seznámit se s problematikou socialistického realismu a dobou s ním spojenou
 - Vytvořit a zhodnotit podkladové údaje o dané lokalitě
 - Vypracovat projekt na základě literární rešerše a kompoziční rozvahy

METODIKA

Práce projektového typu v úrovni architektonické studie. V části literární rešerše bude kladen důraz na vývoj architektury 2. poloviny 20. století v Evropě a ve světě. V analýze podkladových materiálů shromáždit údaje o vzniku a proměnách parku. Na základě analýzy podkladových dat vztažených k dané lokalitě a navrhnout možné úpravy v podrobnosti architektonické studie.

Grafika 01. Bytové domy typu A, autor 2023

SORELA

Socialistický realismus, pro nějž se vžil akronym sorela, byl oficiální kulturní doktrínou Sovětského Svazu a satelitních států. Směroplatným se stal Stalinovým dekretem o přestavbě vzdělání a uměleckých organizací v roce 1932 (Karous 2015). Sorela je ryze české pojmenování pro socialistický realismus. V jiných zemích s podobným architektonickým vývojem se tento pojem nepoužívá. Tehdy posměšnou zkratku použil Josef Havlíček a složil ji z počátečních slabik slov socialistický realismus, doplněný o první slabiku příjmení tehdy významného teoretika N. Lakomého (Sedláková 1994). Obsahově byl socialistický realismus chápán jako propagandistický nástroj sloužící pracující třídě, pokroku a socialismu. Formálně byl socialistický realismus charakteristický umělým návratem k ideálu klasicismu, romantismu a realismu 19. století, podobně jako umění německé Třetí říše. Tento vládní sloh také povrchně vycházel z některých výdobytků avantgardy. Socialistický realismus se paradoxně zhlédl v popisné buržoazní kultuře předcházejícího století. To mělo podle ideologií socialistického realismu, demokraticky zpřístupnit kulturu širokým masám, které umění avantgardy nerozuměly. Rozhodujícím faktorem bylo, že avantgardní umění nepochopil ani sám Stalin. V Československu se o avantgardě a socialistickém realismu diskutovalo již před druhou světovou válkou. Po roce 1948 byla idea socialistického realismu mocensky prosazena spolu se silicím politickým vlivem Sovětského svazu v našem státě. V neposlední řadě se kromě politického tlaku na masivním uplatnění socialistického realismu podíleli i sami tvůrci, kteří v drtivé většině věřili socialistickým ideálům a zkušenost druhé světové války je ještě více radikalizovala (Karous 2015).

Motivací některých levicových umělců v době budování socialismu nebylo jen přizpůsobit se státním zakázkám, ale zároveň si uvědomovali svoji odpovědnost vůči lidu a uměle se adaptovali jeho domnělým potřebám. Oproti tomu návrat socialistického realismu nascénu v 70. letech po okupaci ČSSR sovětskou armádou nemástouto upřímnou podobou angažovaného umění 50. let mnoho společného. V tu dobu slouží socialistický realismus státu jen jako nástroj pro šikanování nechtěných tvůrců a pomáhá méně progresivním umělcům získávat lukrativní zakázky a likvidovat konkurenci. Socialistický realismus se v době normalizace objevoval především v podobě sochařské nebo mozaikové výzdoby památníků s tematikou boje za socialismus. Jako výtvarný doprovod bytové výstavby, výrobních podniků, sociálních, zdravotních a školních zařízení

se vyskytuje už jen zřídka, převážně v podobě námětů míru a práce. Ačkoli se realizace socialistického realismu 70. a 80. let odvolávají k ikonickým dílům sovětského socialistického realismu a domácího socialistického realismu 50. let, nejsou až na výjimky provedeny tak suverénně a monumentálně. Velkou roli hrálo také nedokonalé zpracování a degradace výběru materiálů. Kvalita většiny realizací názorně dokazovala, jaký byl skutečný vztah jejich tvůrců i zadavatelů k ideálům, která tato díla propagovala (Karous 2015).

CIRELA

Ve veřejném prostoru 70. a 80. let nad sorelou převládala citlivější forma civilního realismu. Podoba cirely navazovala na pomníkovou tvorbu konce 19. století, meziválečný sociální civilismus, evropské, především italské sochařství 50. let a v neposlední řadě na domácí bruselský styl 60. let. Třebaže měli její tvůrci zkušenost s poválečnou modernou, modernistické zkratky v dílech cirely nikdy nenabýly vrchu nad popisným realismem. Náměty těchto soch jsou univerzální a čerpají z prostředí sportu, odpočinku, rodinného života a mateřství, typická je i fascinace ženskou a dívčí figurou. Kromě lidských figur se realistické dekorativní sochy inspirovaly flórou a faunou. Ačkoli většina těchto realisticky modelovaných soch by bezproblémově propadla kontrolním sítím i té nejpřísnější výběrové komise, jež by pohlížela na dílo pohledem socialistického realismu, není se sorelou totožná, protože postrádá její agresivní atributy. Stejně formální i obsahově zpracování jako u cirely najdeme v 50. a 60. letech všude ve světě coby součást avantgardy bez ohledu na dominující ideologii. V izolovaných domácích podmínkách cirela přežila až do konce 80. let (Karous 2015).

SOCIALISTICKÝ REALISMUS V ARCHITEKTUŘE

Vývoj české architektury 20. století

Ve vývoji moderní české architektury 20. století znamená první polovina 50. let zvláštní období. Relativně plynulá a jednodušší linie do té doby jdoucí od purismu, poetismu a konstruktivismu 20. let k funkcionalismu byla přerušena. Do architektury racionální a až příliš strohé vstoupil historismus, tentokrát zvaný socialistický realismus. Donedávna se období socialistického realismu v české architektuře vnímalo jako historický omyl, jako důsledek prosazení cizího prvku na základě politického příkazu. Jako období, které na nic nenavazovalo a s jeho vývojem se nepočítalo. V tomto hodnocení nezanedbatelnou roli hrály historické souvislosti a vědomí, že právě doba vlády socialistického realismu v architektuře, i v celé kultuře, byla dobou hrůzných politických událostí, dobou vykonstruovaných procesů, perzekucí. Dobou, která nemilosrdně zasáhla do života mnoha lidí. První polovina 50. let dodnes zůstala odstrašujícím momentem v našich národních dějinách. Konec socialistického realismu byl předurčen. Styl, utvářený režimem nemohl dlouho vydržet (Sedláková 1994).

Architektura je uměleckým oborem, vždy neodmyslitelně spjatým se společností, která ho vytváří. Architektonická díla nevznikají pouze z tvůrčí potřeby architekta. Vznikají na objednávku společnosti a vždy pro uspokojení konkrétní užité potřeby, v níž se vedle důležité ideové, umělecké a estetické stránky nutně uplatňují stránky technické a užitární. Jejich kvalita je do vysoké míry závislá na úrovni a stavu společnosti (Sedláková 1994).

Spojené státy americké ve 20. a 30. letech dávaly výrazně přednost klasickému pojetí architektury, a to i v tak konstrukčně moderních stavbách, jakými byly mrakodrapy. S nástupem evropských totalitních režimů ve 30. letech se situace změnila. V Německu, Sovětském svazu, Itálii a Španělsku se klasická (přesněji klasicistní) architektura stala architekturou státní. Architekturou určenou ideologickou funkcí. Právě ona měla podporovat vítězství a podtrhovat správnost diktátorských režimů, což kromě jiného znamenalo diskreditaci architektury oblíbené mezi pokrokovou světovou veřejností. Přes tyto skutečnosti, byl český funkcionalismus schopný ve druhé polovině 30. let jednoznačně plnit funkci dominantního stylu, který plnil i reprezentativní funkci (Sedláková 1994).

S nastolením německého protektorátu stavební činnost z větší části utichla. Neutichly však teoretické diskuse a úvahy. Také se ozývala kritika příliš rigidního pojmání funkcionalismu, kritika nadměrné racionality a funkčnosti omezené na užitárnost (Sedláková 1994).

V letech 1943 – 1944 se v Praze v rámci Spolku inženýrů a architektů odehrála diskuse o monumentalitě v architektuře. Tato diskuse nebyla však po skončení 2. světové války tím nejdůležitějším, co hýbalo českou architekturou. Prvotní byla potřeba obnovy váleku zničených měst a vsí, obnovy bytů a výrobních závodů. V hektické situaci doby šly úvahy o stylu stranou. A přece doba nucené tvůrčí přestávky dovolila s odstupem zhodnotit předchozí zkušenosti a přinesla zvláštní výsledek. Hned v roce 1945 se uskutečnila soutěž na novou výstavbu vypálených Lidic. Vítězný návrh kolektivu autorů, před válkou vyzrálých funkcionalistů V. Hilského, Z. Jirsáka, F. Marka, R. Podzemného a A. Tenzera, přinesl klasickou vesnici s typicky vesnickými domy se sedlovými střechami, s domy v několika málo variantách. Uplatněná byla potřeba významnějšího vyjádření než realizace nově vybudovaného sídla. Návaznost na tradici dostala přednost (Sedláková 1994).

V roce 1947 již sílí tlaky na vzor Sovětského svazu, pochopitelně se dotýkají i architektury. Ovšem architekti se v té době ještě hlásí k vlastním meziválečným tradicím, pozornost a inspiraci hledají v severské architektuře. Upozorňují na provázanost architektury a společenské úrovně a konstatují, že sovětské zkušenosti jsou pro nás sice zajímavé, ale ruský a evropský společenský, hospodářský a kulturní vývoj jsou zcela odlišné, a proto i architektura musí být odlišná, v tradici i v současnosti (Sedláková 1994).

Na tomto jejich postoji nic nezměnila ani zásadní společenská proměna, kterou představoval komunistický převrat v únoru 1948. V dubnu téhož roku na sjezdu národní kultury O. Starý prohlásil: „Je nutno tvořit lidově a česky. Příkladem dobrého řešení byla architektura severských zemí, někdy v prostotě připomínající naše vesnické stavby“. V té době už k nám plně pronikl termín socialistický realismus, který byl ovšem chápán odlišně než v době následující (Sedláková 1994).

Počátky socialistického realismu a jeho rozvoj

Samostatnost a vědomí návaznosti na vlastní tradice způsobila, že rozvoj nového stylu doporučovaného ze Sovětského svazu v roce 1948, šel do jisté míry svou vlastní cestou. V roce 1948 architekti věřili, že opravdu začínají budovat novou společnost, sociálně spravedlivou a radostnou. Předpokládali, i když to už zdaleka ne všichni, že pro tuto novou společnost bude potřeba i nová architektura. To však automaticky neznamenalo, že musí být jiná. Věděli o metodě socialistického realismu, ale zpočátku se domnívali, že pro její uplatnění naleznou vlastní cestu. Až do roku 1950 se zdálo, že to bude možné. V časopisech byly běžně publikovány projekty a stavby z celé Evropy, sovětské měly jen větší komentáře. V domácích projektech u staveb převážně drobných a všedních se většinou navazovalo na funkcionalistickou tradici. S ohledem na ekonomické problémy se zdálo, že nový ráz prosté a racionální architektury vznikne až v době plného zprůmyslnění stavebnictví. Tak byl ještě před zrodem socialistického realismu v reálných projektech a stavbách objeven jeden ze zvláštních paradoxů, který procházel celým dalším obdobím. Na jedné straně se zdůrazňovala potřeba racionality, úspornosti, maximálního zjednodušení a urychleného zprůmyslnění stavebnictví, na straně druhé se postupně prosazovalo volání po architektuře radostné, bojovné, monumentální a bohatě plastické. Byly to dva požadavky obtížně propojitelné, často se vylučující. Jedna strana se obracela k moderně a jednoduché modulační výstavbě, která sloužila jako předzvěst architektury bytové výstavby 60. – 80. let. Někteří autoři se obraceli k minulosti a zkoušeli inspirovat hledat tam. Jejich cílem bylo navázat na určitý vývojový stupeň. Socialistický realismus tedy neznamenal obnovu renesančního architektonického slohu, ale renesanční obrození architektury. Sovětský vliv přestal být v rovině možné inspirace a stal se příkazem. Ze školy vyšla generace mladých, revolučně naladěných architektů. Ti se nebáli ničeho, neměli úctu k autoritám ani ohled na jemnost domácích tradic. Konstatovali, že nekompromisním požadavkem pro každého, kdo chce architekturou opravdově sloužit lidu, je na prosté a zásadní skoncování s formalismem (čti: funkcionalismem). Jen sovětská architektura mohla být správným vzorem. A časopisy se začaly sovětské architektuře věnovat intenzivně, byly citovány stanovы Svazu architektů SSSR, statě sovětských tvůrců a sovětské projekty začaly být provázeny oslavnými články. Architektura se

definitivně stala součástí ideologie, nástrojem ideologického boje (Sedláková 1994).

Za první velkou demonstraci socialistického realismu v architektuře u nás bývá sice považována Slovanská zemědělská výstava, která se konala na pražském Výstavišti v roce 1948, s odstupem doby se však zdá, že toto hodnocení neodpovídá. Na skutečnou realizaci bylo nutno ještě několik let počkat. Možná i proto, že architekti nebyli tak úplně připraveni právě na takové pojetí architektury. Toto mělo i některé přínosné stránky. Stavoprojekt, v té době ještě zdaleka nebyl onou továrnou na projekty s potřebou neustálého zvyšování produktivity, jakým byl pak od 70. let. Ještě to bylo prostředí, kde se kladl důraz na průběžné vzdělávání. Byly založeny skupiny pro teorii a všichni architekti měli povinnost v rámci své pracovní náplně studovat historické dědictví, ale také nejnovější poznatky teorie (Sedláková 1994).

Bytová krize

Zásadním problémem architektů, ale i problémem celospolečenským, byla v té době bytová krize. Její řešení po válce probíhalo ve velkorysém stylu dvouletkových, na tehdejší Evropu téměř nadstandardních bytů, ale velmi brzy byly vyčerpány prostředky. Ukázalo se, že potřeba nových bytů stále rostla. To však nebránilo optimistickému prohlášení, že do počátku šedesátých let bude bytový problém zlikvidován (Sedláková 1994). Bytovou krizi se stát snažil odstranit nejen výstavbou tradičních bytů, ale také stavbou „svobodáren“, dnešních garsoniér s vlastní či sdílenou koupelnou (Hnídková 2020). Po vzniku podniku Stavoprojekt a Studijního a typizačního ústavu bylo zahájeno zpracovávání typových podkladů obytných domů s cílem racionalizovat veškeré technické a projektové práce. Architektům to určovalo prostor pro tvorbu. Tato myšlenka se ukázala jako chybná, jelikož na základě funkcionalistického názoru potlačuje vliv architekta a jeho individuálního pohledu na dispozici domů a bytů. Architektura byla vnímána jen jako to, co se projevuje navenek, ne jako komplexní řešení. Následky tohoto názoru a jeho tvrdošíjně udržování až do konce 80. let vidíme všude kolem sebe (Sedláková 1994).

Nové výstavby

Založit a vybudovat nové město je snad odvěkým snem každého architekta a nelze se divit, že nabídku k jeho realizaci přijímali s potěšením. Například plán Nové Ostravy měl být výjimečný, odpovídající svým rozměrem definici slova monumentální, s městskými bulváry a okruhy, s výškovými dominantami na významných místech. Její perspektiva se bezpochybně inspirovala u renesančních utopistů. Skutečnost je taková, že Nová Ostrava nikdy nebyla postavena celá (Sedláková 1994). Byla plánována pro téměř 200 000 obyvatel a původně byla modelována výhradně podle sovětského precedentu (Krivý 2016).

Vznikaly také menší projekty městského typu. Tato místa uměla vytvořit laskavé a osvojitelné prostředí pro pěší. Ulice s domy měly jasně rozlišenu uliční a dvorní část, kdy dvůr znamená park. V přízemí byly obchody, kluby, služby, kavárny a restaurace. Stavby měly jasně zřetelné, kompozičně zdůrazněné vstupy vycházející z renesančního tvarování. Atiky a korespondující štíty jsou dnes pouze tvarově zajímavým prvkem. Opakovaně použitý prvek podloubí je díky možnosti stínu a zastřešení praktický v nové výstavbě stejně jako u historických vzorů. Jedním z takových příkladů je Havířov, kde lze pozorovat nejen rozdíl mezi historizující zdobnou a racionální, funkční architekturou, ale i mezi městem a sídlištěm socialistického realismu (Sedláková 1994). Havířov je vedle husitského Tábora zřejmě jediným urbanistickým komplexem v Čechách, který vznikl na zelené louce. Když přejdeme ideologické podobnosti mezi husitským hnutím a komunismem, je Havířov s architekturou Tábora a jižních Čech propojen i jinak. Historizující tendence socialistického realismu nemohly inspirovat ve feudální gotice nabo katolickém baroku, ale v méně „závadném“ klasicismu či renesanci. Architekti československého Stavoprojektu, kteří Havířov v valné většině projektovali, tak nakonec přenesli na sever Moravy vzory z jihočeského prostředí (Bartoš 2009).

Oblíbené byly keramické domovní znaky nad vstupními dveřmi, někdy se osazovala reliéfní pannó na nároží nebo i sgrafitová výzdoba fasády. Dále pak portály, profilované ostění oken, s tvarovaným mřížovím, zábradlí, balustrády na balkonech, terasách a atikách (Sedláková 1994).

Krajové lidové motivy byly použity na římsách a stěnách na sídlištích po celé republice (Krivý 2016). Při porovnání s předšlou funkcionalistickou zástavbou má tato podoba spíše zpátečnický projev, u obyvatel byla však ve své době pozitivně přijata. Použití těchto typizovaných prvků a jejich nadměrné používání vedlo společně s individuální výrobou stavebních prvků k pomalé výstavbě nových bytových jednotek. Domy byly zděné, nebo se skládaly ze zděných bloků skládaných jinde. Pro zvětšení efektivity bylo nutné vytvořit prvek, který šlo vyrábět průmyslově a používat univerzálně – panel. Panely se používaly už dříve, ale vždy jen pro jednu konkrétní stavbu (Sedláková 1994). Československý socialistický realismus byl jen relativně neslučitelný s architektonickou industrializací. Budovy byly sestavené pomocí omezených metod a konstrukční prvky včetně dekorativních byly standardizované a prefabrikované. Socialistický realismus zpochybňuje funkcionalismus jako zvláštní forma industrializace, která zahrhla hodnotu ideologické komikace a historický význam (Krivý 2016). Technologie výroby montáže panelových domů byla zpracovávána ve Zlíně (Gottwaldově). Zpočátku byl panel správně považován pouze za stavební dílec, který samostatně netvoří architekturu. Zkoumalo se, jaký vliv budou mít takové dílce na architektonické řešení, a jaké nabízí kreativní možnosti architektům. Proto bylo roce 1953 zpracováno několik studií, které měly prokázat výtvarné možnosti montovaných staveb, panelových a skeletových. Ukázalo se, že proti celostěnovým systémům, jejichž výrazová variabilita je přece jen omezená, jsou skeletové konstrukce pružnější. K. Honzík zpracoval sérii krajově typických průčelí, které navazují na vlasteneckou myšlenku socialistického realismu. Jeho studie a práce V. Havránka, V. Karfíka, K. Pražera, B. Kuly a H. Adamce byly posuzovány v tehdejší komisi teorie architektury. Kontroverzní pro naši aktuální společnost se pak zdá posudek této komise, kdy jejich návrhy poskytovali námět k úvahám, zda tu možno mluvit o umělecké práci. Komise jim vytkla, že se zdaleka neodpoutali od nedávné funkcionalistické minulosti. Byly to ovšem právě jejich G-domy, které se od poloviny 50. let vítězně rozeběhly po Československu jako symbol nové architektury pro bydlení. O skeletech se pro tento účel – s výjimkou Mladé Boleslavi – přestalo vůbec uvažovat. Realizace obytných domovních souborů se objevovaly od roku 1952 plynule, v rozmanitých podobách, které ovšem vždy byly bližší tradici místní architektury, i když naivně reprodukovány (malovaná sgrafitová psaníčka na domech v Havířově, lidové ornamenty na domech ve Zvíroticích apod.). Mnohem spornější byly výsledky v oboru

01. Obr. 1, Jeden z návrhů Krajského národního výboru v Goltwaldově, <https://www.idnes.cz/zlin>

02. Obr. 2, Triumfální oblouk stalinismu v Ostravě–Porubě, <http://stavbystoleti.cz>

03. Obr. 3, Keramické sgrafito Jana Provazníka, Havířov 1962, Budovatel, <http://havirov-historie.cz>

04. Obr. 4, Keramické sgrafito Jana Provazníka, Havířov 1962, Stavitel, <http://havirov-historie.cz>

05. Obr. 5, Sgrafitová výzdoba domů v ulici V parku, Havířov, <http://sorela.info.cz>

06. Obr. 6, Dekorativní výzdoba podchodů Ostrava, 50. léta 20. století, foceno 2015, <https://ostravskesochy.cz>

reprezentativních staveb, převážně šlo o výsledky v úrovni návrhů a studií. Monumentálních staveb ve stylu socialistického realismu, které by reprezentovaly moc státu a moc vládnoucí ideologie, bylo postaveno, navzdory smělým a velkolepým záměrům, překvapivě málo. O bydlení obyvatel se dbalo podstatně více (Sedláková 1994).

Monumentálnost socialistického realismu se projevovala především v soutěžích. Jednou z prvních byla soutěž na budovu Krajského národního výboru v Goltwaldově (1951). V citlivě utvářeném městě usazeném v zeleni bylo třeba demonstrovat novou dominantou moc a zároveň vhodně překonat hluboce zakořeněnou racionální architektonickou tradici funkcionalismu. Jeden z návrhů se inspiroval pojetím moskevských výškových domů, včetně dominantní plastiky na věži. Další se držely spíše střídmeho pojetí monumentální architektury, s plastikami v horizontu ulice.

Poslední návrh držel tradice baťovské architektury, doplněné ovšem vysokou kolonádou v přízemí a „renesančně“ tvarovanou střešní nástavbou (Sedláková 1994).

V roce 1953 se centrem pozornosti stala Praha, kde proběhlo několik soutěží na vrcholně prestižní stavby. Ani jedna neskončila realizací. Nejprve byly hledány varianty na vytvoření nového ústředního prostoru. Jestliže se v navrhování nových socialistických měst na zelné louce projevoval cit pro uměřenost a urbanistickou kompozici, v úvahách o přestavbě centra Prahy tomu tak nebylo. Návrhy počítaly s radikálními zásahy do prostoru historického jádra, a vytvářely rozlehlé prostory lemované mohutnými budovami a obloukovými branami, s věžemi, pylony, pomníky, slavnostními kolonádami. Také se hledalo místo pro planetárium. J. Fragner nejprve zkoušel jeho polohu v Seminářské zahradě, následně pak ve Stromovce, kde byl nakonec malý, velmi subtilní pavilon inspirovaný renesančně klasicistním stylem postaven v roce 1961 (Sedláková 1994).

V roce 1953 byla vypsaná soutěž, jejíž výsledek se zřejmě nejvíce přibližuje představě o charakteru socialistického realismu v architektuře u nás – soutěž na Ústřední dům armády, který měl stát na Vítězném náměstí v Praze Dejvicích a doplnit jeho načrtnutou kompozici. Již při vypsaní soutěže byl stanoven přesný harmonogram – soutěž do konce ledna 1954, investiční úkol do konce března, úvodní projekt do konce roku, prováděcí projekt do konce roku 1956

a výstavba do 31. 12. 1959. V zadání soutěže bylo specifikováno hlavní poslání domu – organizovat a zajišťovat kulturní a plnohodnotný oddech důstojníků a jejich rodin v krásném, útulném a radostném prostředí. Pro architektonické řešení bylo doporučeno, aby architektura budovy byla řešena s největší prostotou, aby bylo docíleno její monumentality. Projektanti museli využít národního dědictví v architektuře. Přitom se všichni shodli na řešení, které šlo jen obtížně navázat na minulost české architektury. Téměř všichni zvolili dominantní štíhlou věž. Věž jako logické vyvrcholení Engelovy kompozice, a to i přesto, že jej sám A. Engel nepovažoval za správné. Věž stupňovitou, s mohutným portikem, výraznými nárožními pylony, ukončenou štíhlým nástavcem s hvězdou. Návaznost tak nebyla česká, ale podle amerických vzorů mrakodrapů se stalinským odkazem. Jen jediný návrh P. Olšaka a J. Vejla se vymykal, přinášel těžkou novorenesanci se stoupajícím tamburem a kopuli, tady byla inspirace domácí. Nejvyšší cenu získal kolektiv P. Bareš, J. Kadeřábek, J. Kándl a K. Praeger, kteří ukázali porotě střídmost, megalomanskou kompozici. Projekt byl doporučen k realizaci, byl konzultován se sovětskými odborníky a při těchto konzultacích byl shledán velmi zajímavým a podnětným. Avšak již v roce 1954, poté, co byl schválen a začalo se pracovat na úvodním projektu, ozvaly se nespokojené hlasy, kritizující nadměrnost, která bude určena pouze pro omezenou skupinu lidí (Sedláková 1994).

Architektura kritizována nebyla, cílem kritiky bylo především její využití. Tento problém chtěl lid vyřešit přetvořením objektu na obchodní dům. Ani tento projekt však nebyl kvůli nedostatku peněz realizován (Sedláková 1994). Zřejmě nejtýpější stavbou, která představuje pojem socialistický realismus v Československu, je pražský hotel International (F. Jeřábek, 1953 – 1957). Původně ubytovna pro vojáky (v bočních křídlech) a hotel pro významné vojenské poradce (ve střední části), byl v průběhu výstavby proměněn pouze na hotel, ve své době nejluxusnější v Praze. Hotel International, situovaný na bezvýznamném náměstí, vytáhl uprostřed své stupňovité kompozice vysokou věž se střešní nástavbou a vysokou kovovou špicí, vyrůstající z mohutného kalichu. Stavbu nelze nařknout z nadměrné zdobnosti ani nevkusnou kombinací forem. Nelze jí ani vyčítat příliš historizující výraz. Její architektura je v zásadě uměřená, stylově střídá a čistá. Důraz je kladen na masivní meziokenní pilíře, které jsou ponechány čisté, bez zdobných reliéfů. Ty jsou použity pouze na úzké zdobné římsce, která tvoří souvislý pás sgrafit.

Celá budova vyrůstá z masivního bosovaného soklu. Její boční části jsou střídmejší než vertikálně okázalá část prostřední. Centrální věž je dekorována arkádami, v prvním patře jako reliéf, v posledním už jako součást prosklené zimní zahrady (Sedláková 1994).

Interiéry hotelu International jsou dobově velkolepé, důkladné, vyvedené v ušlechtilých materiálech. Dbalo se na maximální stylovou jednotu, na pohodlí a stejně tak na diferenciaci charakteru jednotlivých prostorů. Důraz byl kladen na dokonalou syntézu architektury, výtvarného umění i umění užitého či prostého řemesla. Pouze velkorysý prostor kongresového sálu dodnes nezapře, že byl původně navržen jako tělocvična. Hotel International byl dokončen v roce 1957 (Sedláková 1994).

Zlom ve vývoji socialistické architektury přináší rok 1958, kdy se podařilo prosadit moderní řešení československého pavilónu pro světovou výstavu v Bruselu Expo 1958. Návrh architektů F. Cubera, J. Hrubého, Z. Pokorného byl postavený v účelných geometrických formách a s použitím nových materiálů. Tento pavilón získal I. cenu (Herout 1981). Návrh prostý všech historizujících odkazů oproštěný od monumentálnosti, tím definitivně uzavřel etapu historismu zvaného socialistický realismus (Sedláková 1994). Mezinárodní úspěch, který následoval, byl pro mnohé Čechy a Slováky velkým probuzením a znamenal zlom, od kterého už nebylo cesty zpět, a otevřel cestu k uměleckým a estetickým hodnotám z počátku dekády. Expo v Bruselu ovlivnilo svým stylem celá šedesátá léta (Bazin 2016). V architektuře se začalo navazovat na starší tradice předválečného funkcionalismu, také však hledá inspiraci v zahraniční tvorbě (Herout 1981).

V roce 1959 se ještě dokončil Kulturní dům v Příbrami a v roce 1961 pražské planetárium. Zároveň už byly zestavěny např. správní budova BVV v Brně, areál ČVUT v Praze, plavecký stadion v Praze – Podolí a Ústav makromolekulární chemie ČSAV v Praze. Do české architektury se vrátil racionální moderní duch (Sedláková 1994). U nových staveb určených pro veřejnost převládlo používání ocelové konstrukce, kterou se zvenku zavěšují desky, skleněné, nebo hliníkové či z jiných novodobých materiálů (Herout 1981).

01. Obr. 7, Pražský hotel International, <https://www.ctidoma.cz/>

02. Obr. 8, Návrh Ústředního domu armády architektů P. Bareše, J. Kadeřábka, J. Kándla a K. Praegera. <https://www.theatre-architecture.eu/cs>

03. Obr. 9, Plavecký stadion v Praze–Podolí, <https://www.archiweb.cz>

04. Obr. 10, Výstavba Pražského planetária, <https://www.reflex.cz>

05. Obr. 11, Československý pavilon pro světovou výstavu v Bruselu Expo 1958, <https://www.idnes.cz>

Malířská tvorba sledovala dobové požadavky na provedení monumentálních zakázek. Zachovávala technologii staré figurální malby. Vznikala na základě kresebných skic podle živého modelu, které se pak oblékaly a staly se podkladem menších pláten, ze kterých se skládal nakonec celek. Obraz československého socialistického realismu doplňuje také řada historizujících maleb, inspirovaných tvorbou devatenáctého století, používaných k ilustraci nové interpretace československých dějin. Ideologický výklad dějin zdůrazňoval především etapu husitských válek jako pravzoru odboje lidu vůči vrchnosti a církvi, která se pak stala širokým únikovým tématem pro řadu výtvarných a filmových tvůrců (Razetto at al. 2012).

Ideologové vymysleli také nový umělecký obor, tzv. muzejní výtvarnictví, které suplovalo nedostatek historických exponátů. Rozsáhlé cykly maleb s husitskou tematikou tvořily expozice muzea spisovatele Aloise Jiráska, který zpracovával obrozeneckou i národní tematiku. Na výtvarných ideologických dílech stály také expozice Muzea V. I. Lenina otevřeného v roce 1953 a Muzea K. Gottwalda v roce 1954. Nástup totality spolu s předešlou druhou světovou válkou představovaly velkou destrukci racionální, moderní a vyspělé společnosti první Československé republiky. Velké množství především mladých umělců se po válce angažovalo při budování, nové, sociálně spravedlivější společnosti zcela spontánně. Teprve zkušenost s komunistickým terorem a všudypřítomné kontroly je přivedla k reálnému pohledu na sovětské impérium. Kulturní scéna se mezi lety 1948 až 1956 dělila na oficiální socialisticko-realistickou a na nezveřejňovanou modernu i produkci. Také uvnitř tohoto osmi letí lze pozorovat vývoj oficiální tvorby. Především na základě děje v politické sféře. Nejtvrdší vlna stalinského útlaku v Československu trvala od roku 1949 do stabilizace nového společenského systému v roce 1951, kdy se konaly nejhorší vykonstruované procesy s odpůrci režimu. V těchto letech neexistoval žádný výstavní život kromě státních přehlídek ideologické kultury. Zrušily se veškeré oborové časopisy i noviny. Konec tohoto období znamenal také výměnu vedení svazu československých výtvarných umělců a s ní odchod alespoň nejhorší podoby marxismu (Razetto at al. 2012).

Léta 1952 až 1956, včetně mezníku, který představovala smrt J. V. Stalina a K. Gottwalda, znamenala pro výtvarné umění dobu pomalého uvolňování a prosazování, kromě ideologické kultury ještě také široké škály konzervativních realismů. Vlivem Chruščovovy kritiky kultu osobností proběhla také v Československu výrazná změna. Kromě svazu byla povolena další umělecká organizace, Fond československých výtvarných umělců, a mohly se znovu zakládat spolky. Výrazný impuls ke scelení rozdělené scény tvořil úspěch moderního československého umění na světové výstavě v Bruselu Expo 1958 (Razetto at al. 2012).

Druhou, podstatně delší etapu ideologické kultury v Československu odstartovala v roce 1968 invaze sovětských vojsk. Socialisticko-realistické období ideologické kultury sedmdesátých a osmdesátých let představovalo problematické a těžko obhajitelné navazování na padesátá léta. Po kulturní obrodě a částečně demokracizaci šedesátých let vyžadoval nový příklon k estetice socialistického realismu velkou míru pokrytectví od svých reprezentantů, a byl udržitelný jedině přítomností cizích vojsk na československém území. Míra deziluze společnosti po řadě krachů, které následovaly vždy po nadějných historických etapách v průběhu dvacátého století vyvolala společenskou depresi. Rozklad hodnot v období, které eufemisticky nazýváme normalizací ve významu stabilizace situace, ovšem na vojensky vnucených základech. V českém kulturním prostředí má tedy slovo normalizace ekvivalent ve výrazech stagnace či rezignace (Razetto at al. 2012).

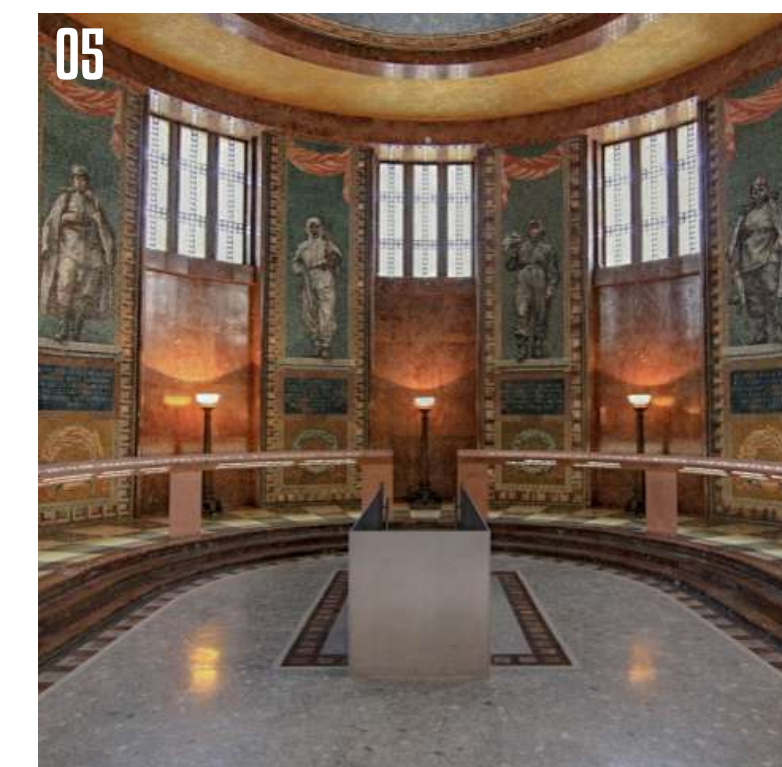
01. Obr. 12, pomník Josifa Vissarionoviče Stalina na pražské Letenské pláni, <https://www.kudyznudy.cz>

02. Obr. 13, pohled na pomník Josifa Vissarionoviče Stalina na pražské Letenské pláni z Čechova mostu, <https://www.idnes.cz>

03. Obr. 14, Velký chléb, Andrej Bělocvětov, 1955, https://sbirky.ngprague.cz/dielo/CZE:NG.O_14027

04. Obr. 15, Alena Čermáková, Soudruh Rajtora vypráví o svém zájezdu do SSSR, 1951, <https://www.nzm.cz>

05. Obr. 16, Siň rudé armády na pražské hoře Vítkov, <http://www.praguecityline.cz>

SOCIALISTICKÝ REALISMUS, SOCHA A VEŘEJNÝ PROSTOR

Hodnota, stejně jako smysl uměleckých děl určených veřejnému prostoru, stojí za zamýšlení. Týká se jak těch, jež nám zanechala minulost, tak téměř naléhavě těch, která vznikla teprve nedávno. Historické památky na našem území dokládají, že vládoucí moc v minulosti sledovala sociální, politické či náboženské cíle. Otázku o smyslu a povaze každého uměleckého díla nevymazala ani složitá přítomnost památek dvacátého století. Zarážející je osud pomníků a soch, které vznikly v minulém století a staly se součástí historické paměti. Ukázalo se, že vztah k podobným výtvarným památkám začala určovat vždy následující ideologie a vládoucí zájmy politiky. Například po ustanovení samostatné Československé republiky, veřejní činitelé pokládali téměř za závazné ničit všechny připomínky habsburské monarchie, počínaje pomníky Josefa II., osviceného císaře. Podobnou činnost také marně odsuzoval T. G. Masaryk (Karous 2015).

I u nás zdomácněl zvyk vyrovnávat se s minulostí ničením jejích uměleckých symbolů. Tohoto zvyku se intenzivně ujala nacistická okupace a v českých zemích došlo k vymazávání paměti na demokratickou republiku. Těsně poválečná snaha o jejich obnovu trvala krátce, nahrazena novou vlnou odstraňování pomníků legionářů a osobností, které připomínali Masarykovo dědictví. Umění ve veřejném prostoru byly v 50. letech nabídnuty nové idoly. Z věčnosti za osvobození z nacistické okupace je představovali generálové sovětské armády, představitelé dělnického hnutí a osobnosti Komunistické strany, včetně hrdinů levicového odboje. Nový vliv na občany také měla programová snaha zdobit uměním prostředí života a jeho provozu. Rádoby laskavý a k lidem podbízivý záměr přinesl protikladné důsledky. Není pochyb, že jeho cílem bylo vyvolat zdání idyllického života, který zajišťoval socialistický řád společnosti (Karous 2015).

Umění vkládané do veřejných prostor a architektury bylo v poválečném Československu ovlivňováno dynamickým politickým vývojem (Karous 2019). V průběhu 60. let se však podoba a požadovaná idea díla vymkla z rukou organizátorů, pokud její realizaci neprováděli režimu poslušní umělci libivými a bezkrevnými formami. Existoval totiž zcela přirozeně také opačný přístup k souběžně zadávaným úkolům, kterých se mohli chopit tvůrčí osobnosti s jiným pohledem na svět. Tito jedinci v bohaté škále rozmnožovali výrazové prostředky soudobého umění, aby mohli svými díly na veřejnosti

oslovit publikum (Karous 2015). Dřívější část československého stavebního zákona z roku 1965, mezi umělci známá Hlava V., stanovovala povinnost vyčlenit z rozpočtu veřejných staveb na umění jedno až čtyři procenta. Právě tímto způsobem vzniklo množství děl, řada z nich poplatných tehdejšímu režimu, jiná jsou ale odborníky dodnes vysoce ceněna (deník 2015). Sochám instalovaných ve veřejném prostoru chybí institucionální rámec, který by jim udělil jasný status umění. Jakmile se tyto kousky dostanou do veřejného prostoru, automaticky se usadí vedle ostatních městských objektů (Pons 2021).

Výtvarníci po okupačním roce 1968 nechtěli zpracovávat politické náměty, proto v realizovaných projektech převládly především neutrální figurativní motivy z prostředí rodiny, sportu, práce, stylizované náměty z flory a fauny a abstraktní dekorativní objekty. Komunistická strana Československa se chtěla prezentovat prostřednictvím moderního socialistického státu a plně podporovala realizaci těchto projektů, vycházející z ideologie, která byla orientovaná na veřejný a nikoli soukromý prostor. Chápala, že úplný návrat do socialistického realismu by působil po svobodomyšlných šedesátých letech jako zhmotnění diktátorské povahy politické ideologie. Při podrobnějším prozkoumání normalizačních soch je vidět, jak se část autorů vyrovnala s nátlakem socialistické reakce. S větší nebo menší ochotou, podobně jako v mnoha jiných oblastech kultury, se autoři uchýlili ke kompromisu. Na jedné straně chtěli modelovat své sochy svobodně, na druhé byly výběrovou komisí Svazu českých výtvarných umělců nuceni do prvoplánové srozumitelnosti. Figurativní sousoší jim často slouží jenom jako hřiště pro biogeometrickou sochařskou hru. (Vetřelci a volavky 2023). Tato nejednoznačnost umění ve veřejném prostoru se překvapivě zachovala i v nepříznivých 70. a 80. letech okupace ČSSR (Karous 2015).

Zásah současného umění do veřejného prostoru má vyvolat reflexi přes určitou scénu, událost nebo abstraktní situaci. Vysvětluje dvojí konstrukci nehmotnosti prostoru uměleckým způsobem, zdůrazňuje kulturní a sociální charakteristiky prostoru, odráží jeho hodnotu ve veřejném mínění a společnosti. Snaží se uspokojit potřeby veřejnosti na ideální veřejný prostor (Yuan 2023).

01. Obr. 17, Keramická mozaika, Zdeněk Sýkora, 1969, keramické dlaždice, odvětrávací komín tunelu Letná, Letenská Pláň, Praha 7, <https://www.vetrelciavolavky.cz/sochy/keramicka-mozaika>

02. Obr. 18, Kosmonauti, Jan Bartoš, 1979, <https://www.vetrelciavolavky.cz/sochy/kosmonauti>

03. Obr. 19, Keramický reliéf - Štěstí a mír domova, Vlastimil Květenký, 1983, keramika, Ládví, <https://www.vetrelciavolavky.cz/sochy/reliief-8>

04. Obr. 20, Volavky, Jana a Luboš Moravcovi, 1989, slitina cínu a olova, Sídliště Lužiny, Praha 13, <https://www.vetrelciavolavky.cz/sochy/volavky>

05. Obr. 21, Stavaři, Ivan Kalvoda, Sídliště Pankrác III, <https://www.vetrelciavolavky.cz/sochy/stavari>

URBANISTICKÉ PROBLÉMY POVÁLEČNÉ EVROPY

Hektické období, plné poválečného nadšení a zároveň složitých politických událostí, má na podobě a celkovém pojetí urbanismu i architektury sídliště významný podíl. Evropa utrpěla za druhé světové války značné škody. Mnohá města zničena a obyvatelé kontinentu strádali. Miliony lidí zahynuly. Miliony byly vyhnány ze svých domovů, další miliony byly nuceně přesídleny. Podle údajů OSN došlo během války v 18 evropských zemích ke zničení 8, 8 milionu bytových jednotek a přinejmenším dalších 5, 6 milionu zůstalo neobývatelných. Tento problém se dotkl jedné z devíti bytových jednotek existujících v roce 1939. V roce 1947 se již rozbíhala studená válka a USA a SSSR se po celém světě střetaly ve svém úsilí získat si přízeň osvobozených národů. Stalin odmítl americkou nabídku Marshallova plánu určeného k poválečné obnově. Místo toho přesvědčil země, které byly později souhrnně označovány jako východní blok, k vytvoření období Marshallova plánu, alternativního spojení Kominforma posilující Stalinovu moc. (Špičáková 2014).

Od Štětína na Baltu po Terst na Jadranu se přes kontinent snesla železná opona – řekl Winston Churchill publiku ve slavném projevu 5. března 1946. Jako většina metafor se i termín železná opona vtiskl do světa vnímání reality a byl spojen s opevněnou hranicí, vztyčenou za účelem blokování pohybu osob a informací mezi východem a západem Evropy. Železná opona znamenala statickou neměnnost statu quo. Tímto omezením se řídí i architektura, která ukazuje dějiny modernizace a modernismu v Evropě z perspektivy určené a omezené touto politickou hranicí (Moravánszky 2016).

Nizozemí

V roce 1945 muselo Nizozemsko čelit následkům pětileté nacistické okupace. Naprostá většina Židů nepřežila holocaust. Průmysl byl v troskách, infrastruktura těžce poškozena, Rotterdam a několik dalších měst byly z velké části zničeny. V letech následujících po osvobození se nizozemská politika vyznačovala dvěma hlavními motivy: nouzovými opatřeními k řešení nejnaléhavějších potřeb a strachem. Šokování perspektivou, že by radikální levice mohla získat v parlamentu převahu, inspirovaná Sovětským svazem byly komunistické strany vyřazeny. Nizozemí se podobně jako Československo potýkalo s bytovou krizí (Moravánszky 2016).

Nizozemská sídliště se částečně shodovala s pokusem o modernizaci holandské architektury. Po roce 1945 se Nizozemsko pyšnilo tím, že hrálo významnou roli ve vývoji a šíření modernismu. První pokusy o sídliště však nebyly kladně přijaté širší veřejností. Architekti je kritizovali z důvodu lidského odloučení a uniformity. Inspiraci nacházeli ve své modernistické minulosti. Projekty řadových domů tvaru písmene L byly, stejně jako Československu, umísťovány do zeleného prostředí (Moravánszky 2016).

Německo

Kulturní a architektonické volby východního Německa však nebyly od počátku jasné. V krátkém období mezi koncem druhé světové války a vznikem Německé demokratické republiky v roce 1949 docházelo k různým pokusům o oživení tradice Bauhausu (Moravánszky 2016). Bauhaus vznikl jako touha po reformě uměleckého školství a získání umělců z elitářských akademií do služeb průmyslu měla kořeny v předválečném Deutscher Werkbund. Tato organizace měla za cíl zlepšit kvalitu průmyslového designu. Walter Gropius, který byl v roce 1915 jmenován ředitelem Výmarské umělecké školy, školu po první světové válce znovu otevřel a přejmenoval ji na Bauhaus. Jeho manifest deklaroval jeho záměr vychovat novou generaci uměleckých řemeslníků k budování, zdobení a zařizování architektury průmyslové budoucnosti (Hollingsworth 2003).

Po druhé světové válce existovaly iniciativy pro výstavy a články v několika časopisech vyzývající k obnovení modernistických výtvarných a architektonických hnutí Bauhaus z Výmarské republiky, která byla utlačována fašistickým režimem (Moravánszky 2016). Projekty Bauhausu zaujímali nelehký styčný bod mezi historií moderního umění a architektury, dobou kulturou a modernismem (Saletnik 2009). Živé a otevřené diskuse o budoucím směru architektury a urbanismu byly přerušeny v roce 1950. Ideologické rámování myšlenek a praktik považovaných za neslučitelné se socialistickým státem vyvrcholilo oficiálním odsouzením všeho, co souvisí s Bauhausem. Hlavním stylem Stalinského období se stejně jako u nás stává socialistický realismus. Na konci padesátých let se však znovu začínají vynořovat myšlenky Bauhausu, a společně s novými technologiemi prefabrikace utváří nový směr pro východoněmeckou zástavbu (Moravánszky 2016).

Polsko

Po období poválečné rekonstrukce se architektonický směr, stejně jako u nás vyvíjel podle stalinského modelu socialistického realismu vyvinutého v SSSR. Řada tehdy zavedených politických a ekonomických řešení byla vypůjčena přímo ze SSSR, ale v architektuře byla jasně zdůrazněna potřeba čerpat z místních motivů. Požadavky, které stát na architektky kladl, byly popsány vznešeným jazykem, přesto se ukázaly jako velmi vágní. Přestože Palác kultury a vědy ve Varšavě, který se stavěl od roku 1952, měl být záchytným bodem a symbolem nové éry, nebyl žádný přesný katalog forem nebo stylů, ze kterých by bylo možné čerpat inspiraci. Renesanční atiky na bočních pavilonech nebo motivy z polského lidového umění v interiérech Paláce kultury a vědy by samozřejmě mohly reprezentovat architekturu „národní formou“, ale designéři tento přístup interpretovali mnoha způsoby. Doktrína socialistického realismu byla formulována na základě negace (nesměla být kosmopolitní, konstruktivistická, buržoazní ani formalistická) a obecných, patetických výrazů týkajících se utváření společnosti. Palác kultury a vědy, přestože je unikátní stavbou, je dodnes symbolem éry socialistického realismu. Je to nespravedlivý stereotyp, protože období socialistického realismu, i když v dějinách Polska dosti ponuré, po sobě zanechalo mnoho zajímavých a různorodých architektonických projektů. Socialistický realismus v architektuře neměl dlouhého trvání. Oficiálně byl v platnosti od roku 1949 do roku 1956, ale některé jeho myšlenky a praxe byly stále užívány v odvětvích kultury a umění (Cymer 2021).

Stalinistická éra v Polsku skončila v roce 1956, tři roky po smrti sovětského diktátora. Následovalo politické tání, které vidělo velmi praktický modernismus – dříve ideologicky podezřelý, pocházející ze západu, povýšený na nový oficiální architektonický styl lidové republiky. Komunistická verze modernismu se vyznačovala notoricky nízkou kvalitou materiálů a zpracování. Mezi okázalejší výtvořiny té doby patří Vědecký dům na Plac Grunwaldzki, Dolmed, Trzonolinowiec a Sedesowce nebo „budovy toaletních prkének“. Převážnou část výstavby však tvořila zdánlivě nesčetná sídliště – tzv. „blokowska“ – tvořená fádními paneláky (In your pocket 2022).

Anglie

Po druhé světové válce vedla devastace bombových náletů v kombinaci s nedostatkem kvalifikované pracovní síly a vhodných materiálů k bytové krizi ve Spojeném království. To bylo zpočátku řešeno výstavbou panelových domů. Když se však v 50. a 60. letech staly cihly a dřevo opět široce dostupné, objevil se tlak na rychlé a levné vybudování trvalejšího bydlení – a příležitost dělat věci jinak. V této době došlo k jasné vzpouře proti aplikované výzdobě předválečného bydlení, zejména stylu „Mock Tudor“ s dubovými trámy, olovnatými okny a oblázkovým ztvárněním. Existovalo také soustředěné úsilí odklonit se od starších viktoriánských a edwardiánských stylů bydlení, které byly považovány za tmavé a špinavé. Naproti tomu architekti 60. let experimentovali s odvážnými tvary, odvážnými dispozicemi a otevřenými interiéry. Návrháři soukromého bydlení to obvykle posunuli mnohem dále než obecní sídliště, přičemž ty druhé charakterizovaly hranaté rovné linie (web3). Modernistická architektura měla velký vliv na bytový design v 50. a zejména v 60. letech 20. století. Vznikla jako hnutí na počátku 20. století, ale v britské architektuře dominovala po druhé světové válce, až do 80. let 20. století. Celé toto hnutí bylo o přijetí nového pohledu do budoucnosti. Modernističtí architekti odmítli zdobení, přijali minimalismus a zavedli strukturální inovace do bytového designu. Modernistická architektura byla především o funkci a o tom, jak lze prostory prakticky využít. Velkou roli v britském modernismu hrál futurismus inspirovaný nově dobývaným vesmírem a brutalismu, který si pohrával se sošností a texturou (Science and Media Museum 2021).

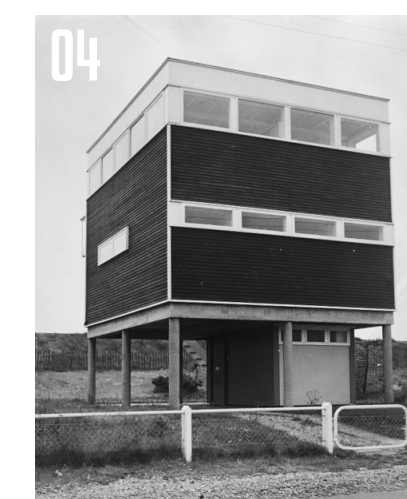
Postmoderní a abstraktní zahrady a parky minulého století často kompozičně navazují a soudobou architekturu a odrážejí dobu vzniku. Zahrady německého Bauhausu jsou liniové čisté doplněné vertikálami a tmnými kouty. Oproti nim poválečné socialisticky realistické parky navazují svým širokým, volným prostranstvím na okázalou monumentálnost často doplněnou o Sochařské či jinak umělecké dílo (Turner 2005).

01. Obr. 22, Palác kultury a vědy ve Varšavě, vybudovaný v duchu socialistického realismu, <https://ct24.ceskatelevize.cz>

02. Obr. 23, Polský socialistický modernismus v podobě bytových komplexů přezdívaných toaletní prkénka, <https://divisare.com>

03. Obr. 24, Řadové domky v Twickenham, London, 1961, <https://www.scienceandmediamuseum.org.uk>

04. Obr. 25, Modernistický dům na pláži, Sussex, 1965, <https://www.scienceandmediamuseum.org.uk>

SÍDLIŠTĚ A JEJICH VÝVOJ V ČESKOSLOVENSKU

České dějiny umění zaujímají v současnosti vůči problematické panelových sídlišť rozpolcený postoj. Názory společnosti, včele s historiky umění, památkáři a architektky se pohybují mezi zavržením a uctíváním. Starší generace je vnímá jako necitlivý vstup do historických měst, a považuje je za nechtěné dědictví minulého režimu. Mladší generace si je naopak romanticky idealizuje s ohledem k dnešní novodobé výstavbě (Skřivánková at al. 2017).

V oblasti architektonických projektů z let 1948 až 1950, které sloužily jako přechodné období, se ukazovaly potíže s definováním parametrů a pracovních metod pro sektor socialistického designu. Tato váhavost umožnila architektonickému vedení jednat relativně nezávisle a s vlastní agendou, alespoň několik let. Také stavebnictví jako celek se obtížně přizpůsobovalo plánovanému hospodaření a ztrátě modelu nabídky a poptávky. Po celou dobu se v klíčových průmyslových zónách nadále poskytovalo nové bydlení a komunitní služby, i když pomaleji, než se očekávalo. Jak uvnitř profese, tak mimo ní byla reforma procesu převedení budovy od návrhu ke stavbě považována za první krok k dosažení skutečně socialistické architektury, která byla v duchu kolektivní práce nejen ve svých sociálních aspiracích, ale i v i jejím ekonomickém formování (Zarecor 2011).

V padesátých letech 20. století projektování sídliště přešlo v úplnou industrializaci, stavby byly tvořeny konstrukčními panely. Individuální umělecký přístup raného socialistického realismu byl nahrazen typizací, která upřednostňovala standardizaci konstrukčních prvků (Krivý 2016). Po válce všeobecně zaostávala občanská vybavenost bytů, kdy samostatná koupelna nebyla samozřejmou součástí obytných celků (Špičáková 2014).

Vznikly prototypy prefabrikovaných domů neboli paneláků, byly to první bytové domy stavěné touto metodou. Byly postaveny v doznívajícím období socialistického realismu a měly ozdobné detaily. Na konci padesátých let však byly tyto prvky vyřazeny ve prospěch čistého vyjádření vzoru mřížky panelu (Krivý 2016). Geografické rozložení sídliště těsně následovalo průmyslovou politiku Československa. Obytné čtvrti byly umístěny v blízkosti zárodných a nově zřízených výrobních míst. Doplnily prostorové rozdělení práce a byly koncipovány jako opak k místům pro manuální

práci, tedy místem odpočinku (Krivý 2016). Karel Janů s kolektivem pracovníků fakulty architektury a pozemního stavitelství Praha navrhl pro Plzeň obytný dům PL-60, který působil velmi experimentálně. Stavba byla založena na pilotech, měla železobetonové panelové stropy a fasádu. Nosnou funkci plnila i ocelová jádra s koupelnami, výtahy a schodišti. Prostory bytu byly nečleněné, oddělené jen závěsy. Inspirace interiéru přicházela z funkcionalistické minulosti Plzně. Už v době realizace takzvaného experimentálního domu bylo zřejmé, že další vývoj bude směrem celostěnových panelových objektů příčného systému. K této klasickým panelovým domům se také přiklápěla širší veřejnost (Domanický 2014).

Vzorový byt panelového domu, který se posléze stal jedním ze základních prvků sídliště v Doubravce, byl v roce 1961 instalován na výstavě nazvané Nové bydlení konané na Plzeňském výstavišti. V zařízeném bytě viděli symboly budoucích sídlišť – skříňové stěny v předsíni, koupelnová jádra a kuchyňskou linku v bruselském stylu (Domanický 2014).

Největší pozornosti se těšily experimenty v hromadné bytové zástavbě soustředěné především na budování panelových sídlišť. Nové kompoziční i konstrukční principy vyjadřovalo nejen uplatnění typových projektu panelových domů, ale i výškové obytné domy ze železobetonového skeletu nebo krabicové konstrukce. Jejich výšková kompozice, subtilnější proporce a motivy plochých i pultových střech, asymetrických vysazených balkonů nebo barevně pojatých fasád odpovídaly principům nastupujícího bruselského stylu (Strakoš 2014).

Novým systémem prefabrikátové československé panelové výstavby se inspirovali ve východním Německu, Polsku i Sovětském svazu (Stanek 2020). Sídlíště teď dostávají odlišný charakter oproti oněm z předchozího období, jsou řešena z řady typových budov odlišných tvarem, výškou, ale i vzájemným situováním (Herout 1981). Uplatňovali se Le Corbusierovi myšlenky a nápady jako jsou stavby mnohapatrových a výškových domů geometrických tvarů s rovnou střechou uprostřed zeleného prostoru. Nová sídliště se vybavovala nejen dětskými pískovišti, ale i hřišti pro dospělé. Přibýlo kamenitých i kovových, abstraktních veřejných plastik, budovali se vodní nádrže a vodotrysky (Herout 1981).

Intenzita výstavby vyvrcholila v Československu ve druhé polovině 70. let, kdy byla zahájena výstavba tehdy nejnovějších velkoplošných sídlišť (Herout 1981). Ulicemi lemované bloky a stavební plány ve tvaru písmene L zasazené ve velkém množství zeleně byly brzy opuštěny (Krivý 2016). Počátkem výstavby sídliště Jižní Město v Praze pro 80 000 obyvatel v roce 1971 a sídliště Petržalka v Bratislavě pro 100 000 obyvatel v roce 1973 můžeme pozorovat slábnoucí víru v technologický pokrok a jeho opadající roli při budování socialismu (Krivý 2016). Výškové stavby mají mimo vlastní využití dodat zajímavost uspořádání sídliště a jako dominanty vytvořit také dálkové panoráma. Mnohdy však velice necitlivě narušují nebo potlačují malebná panorámata historických jader měst a městeček, kde dosud nejvyššími objekty byly věže radnic, kostelů, popřípadě zámku a městských bran. Najednou mizí mezi šedobělavými masivy nové zástavby. To je problém nejen z hlediska památkového, ale i z širšího novodobého požadavku celosvětového zájmu o uchování životního prostředí (Herout 1981).

Kritika sídlišť zesílila v 70. letech 20. století. Kritiky kvality bydlení oslovila idea životního prostředí. Tento koncept zdůraznil touhu navrhovat sídliště jako komplexní celky komunikujících veřejných prostranství. Ideál dobře navrženého životního prostředí, považovaného za ústřední pro smysluplný rozvoj socialistického člověka, vznikl jako reakce na invazi vedenou Sověty v roce 1968 (Krivý 2016).

V osmdesátých letech málokdo věřil, že paneláky mají architektonický přesah. Mnozí si mysleli, že ani nejsou architekturou. Bylo běžné mluvit o potřebě „architektonizace“, což naznačuje, že architekti se znovu začínají zajímat o kvalitní architekturu (Krivý 2016). Přehlížením poststalinické kritiky socialistického realismu se v 80. letech objevila obnova socialistického realismu sídlištní architektury a její zasazení do zelených prostorů (Moravánszky 2016).

01. Obr. 26, Sídlíště Ďáblice, Praha, <https://www.startovac.cz/projekty/sidliste-dablice-architektura-pro-lidi/>

02. Obr. 27, Sídlíště Prosek, Praha, <https://www.praha-prosek.cz>

03. Obr. 28, Sídlíště Petržalka, Bratislava, Slovensko, <https://wave.rozhlas.cz/>

04. Obr. 29, Výstavba sídliště Jižní město, Praha, <https://ct24.ceskatelivize.cz/kultura/>

SÍDLIŠTĚ SOLIDARITA

Projekt sídliště Solidarita začal vznikat v rámci poválečného hospodářského plánu, tzv. dvouletky, v letech 1946–1948, jako prvního pražského sídliště. Solidarita byla navržena ještě před komunistickým převratem v únoru 1948, po něm se však její podoba a návrh mění, myšlenky však zůstaly stejné. Po druhé světové válce v Praze chybělo velké množství bytů a sídliště mělo ve velmi krátké době poskytnout nové bydlení několika tisícům obyvatel. Podoba Solidarity se inspirovala a odrážela v principech skandinávské družstevní bytové výstavby. Už v zadání pro návrh sídliště z roku 1946 byly stanoveny určující podmínky: zástavba musí být řešena jako funkční celek s dostatečnou občanskou vybaveností, sadovou úpravou zeleně, s důrazem na typizaci půdorysů. Důležitým bodem bylo zlevnění provozu díky společnému ústřednímu vytápění, výstavbě teplárny a společným prádelnám. Významná byla také finanční podpora a záruky pro stavební družstva od státu (Špičáková 2014).

Bytová výstavba byla v popředí zájmu sdružení bloku čs. architektonických pokrokových spolků BAPS hned od jeho založení v roce 1945, až do devadesátých let zastával tento zájem výraznou roli ve stavební typologii, s níž se architekti potýkali. Časopis Architektura ČSR, který začal po dvouletém přerušení znovu vycházet v roce 1946, zasvětil většinu svých čísel v roce 1947 debatám o bydlení a dvouletém plánu. Články se týkaly otázek, jaké by měly být minimální standardy bytových jednotek, či jak nejlépe naplnit touhu po levnějších a kvalitnějších projektech, a přinášely informace o mezinárodních projektech, které těchto cílů již dosáhly. První návrh projektu sídliště Solidarita, který vznikl na začátku roku 1947, se v časopise Architektura ČSR objevuje až v desátém, posledním čísle (Špičáková 2014).

První návrhy

Původní návrh Solidarity stál na propracovaných návrzích zkušených architektů Františka Jecha, Hanuše Majera a Františka Storchy. Ti už před válkou spolupracovali na několika obytných souborech s tematikou sociálního bydlení a zlevnění výstavby. Po válce byly součástí organizací, které byly důležité pro tehdejší stavebnictví a urbanismus. V poválečné době byli architekti obecně značně společensky angažovaní a velmi aktivně se zapojovali do „výstavby státu“ (Špičáková 2014).

V letech po válce byl projekt realizován s nadějným optimismem. Nesl s sebou také potenciál kolektivnějšího přístupu k bydlení a sousedským vztahům. To se odrazilo v duchu návrhu i v samotném názvu Solidarita. Autoři projektu byly projektanty a zastánci bytové reformy. Zastávali stanovisko, že by se měly používat mezinárodní normy pro bydlení založené na severoevropských modelech. Mnozí věřili, že poválečné Československo získá podobu blízkou spíše evropským sociálním státům jako Anglie či Švédsko než Sovětskému svazu. Je důležité vědět, že Velká Británie měla v poválečných letech socialistickou vládu, která se důsledně zabývala obnovou a výstavbou bytů. První dvouletý plán, vyhlášený v létě 1946, se držel těchto vzorů. Přicházel s plánovaným hospodářstvím a znárodněním průmyslu. Měl podporu levicové, demokraticky zvolené koaliční vlády, která kladla velký důraz na zdravotnictví a kvalitu života obyvatel. Tomuto cíli poskytovala výraznou podporu. Architektonické projekty dvouletky reagovaly na tento nový společenský a hospodářský kontext. Měly však mít bohužel jen krátkého trvání. V případě Solidarity šlo o architektonický experiment využívající nové technologie, inovativní urbanistické strategie a družstevní formu financování. Tato výsledná vize se měla stát modelem nové bytové výstavby (Špičáková 2014).

Změny režimu

K poválečným letům, které Solidaritu stačily výrazně formovat, patří kromě prvních demokratických let i následný nástup komunistické strany k moci a začátek totalitního režimu v Československu v roce 1948. Tato proměna nestačila sice výrazně zasáhnout návrh celku ani tvarosloví budov na Solidaritě, nicméně ovlivnila samotnou realizaci výstavby a budoucí společenský život. Stavba sídliště probíhá až do druhé poloviny padesátých let minulého století. Řada bytů byla přidělována na základě členství v komunistické straně, následný život na sídlišti provázely společné brigády a dohled stranických domovníků (Špičáková 2014). Roli investora sídliště převzalo stavební družstvo Solidarita (Lukeš 2014). Stavby experimentovaly s prefabrikovanými betonovými díly, které se lily přímo na staveništi. Šetřil se tím čas i místo. Zděné části domů zase svépomocí stavěli budoucí obyvatelé členové družstva Solidarita (Valentová 2023). Tato situace byla u nás ovšem všeobecným jevem a Solidaritu nezasáhla o nic víc, než tomu bylo u jiných obytných souborů té doby. Vedle kvalitního zadání a návrhu je pro Solidaritu stěžejní také třetí

moment, tedy to, že se jí podařilo postavit v celku včetně kompletní občanské vybavenosti a vysazení zeleně. Je to právě zeleně, která sídliště Solidarita odlišuje od ostatních dobových projektů. Zajímavým fenoménem Solidarity jsou pak sociální vazby, které dokáže reálně utvářet. Přívětivé měřítko zástavby, občanská vybavenost určená svou polohou převážně místním rezidentům, společné zahrady nebo dostatek volného veřejného prostoru, to vše umožňuje funkční sousedské soužití (Špičáková 2014).

Vznik a výstavba

Velkorosý projekt sídliště Solidarita tak vzniká na asi kilometr dlouhé a půl kilometru široké louce v pražských Strašnicích (Valentová 2023). Plocha vymezená ulicemi V Olšínách, Úvalskou, Bečvářskou a Černokosteleckou postupně nahradily tzv. dvouletkovými domy dvou typů, v řadové zástavbě obklopené zelení v souladu s principy levicové avantgardy (Lukeš 2014). Vyrosto tu 1200 bytů v řadových domcích nebo třípatrových a čtyřpatrových nájemních bytovkách. Domky nabízely dvoupatrové byty s malou terasou a jednou či dvěma ložnicemi, některé dokonce s pracovnou. Dispozice tak byla 3+1, případně 4+1, šířka některých domů přitom jen lehce přesahovala 4 metry. Domy mají cihlové příčné nosné zdi, výplňové desky z izolačního betonu a střechy z pálených vlnovek (Staňková at al. 1991). V bytovkách se dalo bydlet buď v 2+1, nebo v 3+1, k tomu disponovaly sklepem a společnou prádelnou (Valentová 2023). Architekt Jech omezil průjezd aut sídlištěm tak, že mezi řadami domků navrhnul pouze chodníky pro pěší (Skřivánková 2016).

Sídliště Solidarita bylo úspěšným krokem pro nové uvažování o bytové výstavbě i pro urbanistické a technologické postupy. Na ty se navázalo v dalších letech za pomoci panelů. Zřetelný je odkaz na Le Corbusiera a jeho vize obytných celků v zeleni, kde obyvatelé budou trávit volný čas ve společných prostorách. V případě Solidarity je to park, divadlo, hřiště, zahrádky a vnitrobloky (Valentová 2023). Uměleckou složku sídliště a parku doplňují sochařské prvky. Nad vstupem Strašnického divadla, dokončeného v roce 1961, je umístěn keramický reliéf Valeriána Karouška zobrazující technika, mladou socialistickou rodinu a harfenistku (Jehlíková Janečková 2017).

V sedmdesátých letech severní část parku doplňuje na betonovém podstavci kovová plastika s rostlinným motivem s názvem Výhonky od neznámého autora (Vetřelci a volavky, web). Novými přírůstky jsou pak kamenná plastika Exploze I. od Eliáše Dolejšího a betonová socha Martina Bobka zvaná Kruh v jižní části parku (Hýsková 2016).

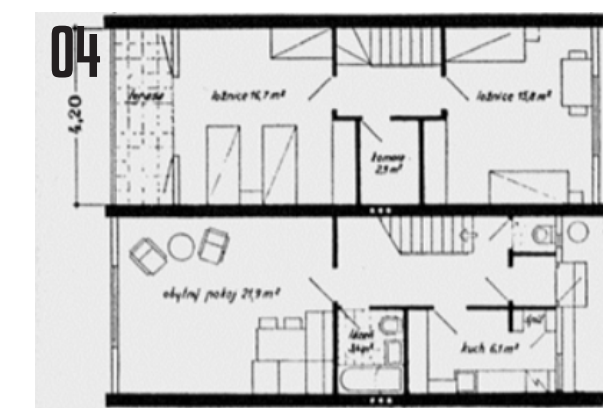
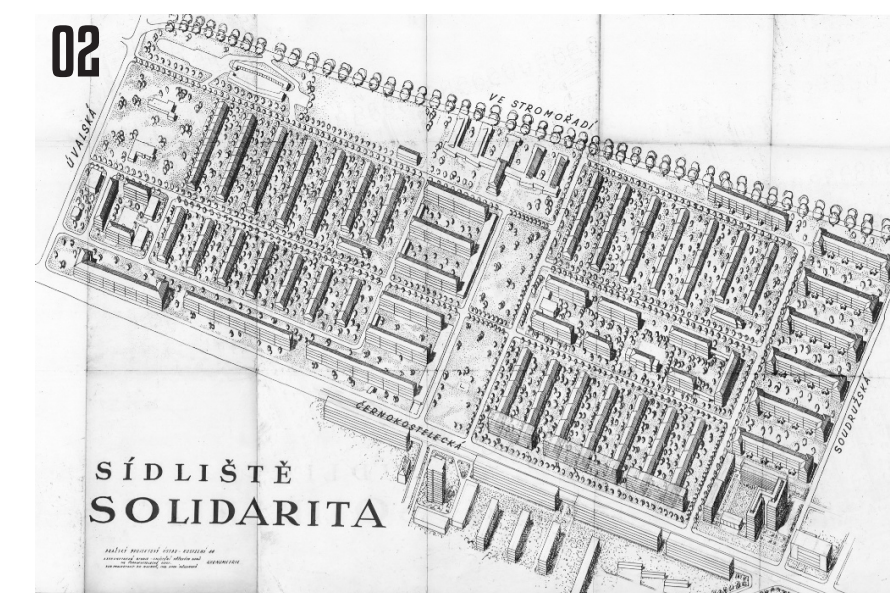
V prvním pražském sídlišti se dnes daří komunitnímu životu. Obyvatelé se sdružují v sousedském spolku a pořádají výstavy a další akce v kulturním prostoru Prádelna. Důležitou roli pak hrají řadové domky odpovídající současným požadavkům pro život ve městě, které tvoří pohodlné a úsporné bydlení s dnes velmi vyhledávanou vlastní zahradou (Valentová 2023).

01. Obr. 30, Vizualizace řadových domků od F. Jecha, H. Majera a F. Storchy, (Špičáková 2014)

02. Obr. 31, Axonometrie Sídliště Solidarita, (Špičáková 2014)

03. Obr. 32, Vizualizace řadových domků od F. Jecha, H. Majera a F. Storchy, (Špičáková 2014)

04. Obr. 33, Půdorys řadového domku, (Špičáková 2014)

ZELEŇ NA SÍDLIŠTÍCH

Prostupné město se zelenými plochami bylo reakcí na nepřehledné industriální kolonie průmyslových měst devatenáctého století (Norberg-Schulz 2010). Městská bytová zástavba byla realizována nejčastěji formou sídlištních městských částí budovaných na zelené louce v blízkosti velkých měst nebo průmyslových oblastí. V nových aglomeracích byla charakteristická vysoká hustota obyvatelstva a nízká úroveň odpovídající infrastruktury. Panelové domy byly podobně jako průmyslové objekty umísťovány do krajiny bez ohledu na jejich vliv na krajinný ráz a často narušovaly historické panorama měst (Vacek 2014).

Při výstavbě sídlišť byla také založena většina sídlištní zeleně. Vznikala na prázdných plochách, které zbyly po výstavbě, a nebylo pro ně jiné využití. Často je tvořena bez konceptu na špatně připraveném stanovišti bez jakýchkoli předešlých plánů. Sídlištní zeleň hraje v našich podmínkách významnou roli. Je to zeleň typická pro volná prostranství v sídlištní zástavbě skládající se z volných výsadeb dřevin. Tyto dřeviny jsou vysazovány na plochách kulturních trávníků nebo na plochách bez osevu. Zeleň na sídlišti má charakter doplňkové architektury a ochranné zeleně. Chybí jí funkce odpočinková a relaxační. Definují ji hlavně pusté plochy trávníků, solitérní dřeviny a květinové truhlíky (Kupka 2006). Úspěšnost zahradních a krajinářských návrhů úzce souvisí s prostředím, ve kterých jsou realizované a jejich propojení s místní komunitou (Falkenberg 2008). Největším problémem zelených sídlištních ploch je jejich roztržitost, různorodá velikost a nedostatek naplnění funkce zeleně. Zelené plochy navazují na dům. Jsou jasně vyčleněné a dokumentují vztah a přístup obyvatel ke svému nejbližšímu okolí (Kupka 2006).

Funkce zeleně na sídlišti je stejná, jako u veřejných parků a zahrad. Při používání zeleně na sídlištních by měl být kladen důraz na výběr vhodných, domácích dřevin, aby bylo docíleno harmonických účinků a došlo tím k propojení architektury a vegetativních prvků (Novotný 1958).

Funkce zeleně v urbanistickém prostoru

Městská zeleň, myšleno stromy, keře, trávníky a ostatní prvky zeleně ve městě přispívají k mnohým funkcím správného fungování ekosystému. Těmi jsou například čištění vzduchu, regulace klimatu, regulace teploty vzduchu, snižování hluku a celkově zlepšují kvalitu městského života (Baró at al. 2017).

Důležitost zeleně ve městech je plošně uznávána od devatenáctého století, kdy její hodnota v poskytování úniku ze znečištěného městského ovzduší byla hlavním důvodem při vytváření nových parků a zelených ploch (Swanwick at al. 1978). Pozitivní působení zeleně na člověka ve městě je velmi důležité. Díky místu pobytu je vystaven větším civilizačním vlivům než člověk žijící na periferii (Pasečný 2004).

Zeleň je ve městě nositelem rekreační funkce a tvoří pásma klimatickou pohody. Doložený je účinek zeleně barvy a její souvislost s duševní hygienou. Důležitá je také její další hygienická funkce, která mimo jiné souvisí i se snižováním hluku o 2 až 5 decibel. Samy stromy vytváří takzvaný bílý hluk, jako je například ševelení listů, kterým maskují zvuk okolní dopravy. Zelené plochy také vytváří lepší mikroklima, pomáhají retenci vody, snižují teplotu vzduchu a prašnost (Hendrych at al. 2018). Městská zeleň hraje roli v kultuře města. Parky povzbuzují kulturní hodnoty přes mnoho různých prostředků a vjemů, jako jsou například umění a historie (Ellis 2016).

Pro architektky, urbanisty a krajináře je velmi důležitá prostrotvorná a estetická funkce zeleně. Zeleň napomáhá tvorbě a modelaci prostoru, který otevírá nebo uzavírá v zákoutí s prvky ozvláštňení. Zeleň si také hraje s barvou a strukturou (Hendrych at al. 2018).

Estetická funkce je významnou součástí funkce psychohygienické. Vyplývá z toho, že dřeviny jsou člověkem podobně jako jiné přírodní výtvoři vnímány jako absolutní krása, okouzující většinu lidí. Pozorování dřevin je spojeno s příjemným pocitem. Jeho intenzita je taková, že může zastínit méně estetické součásti prostředí, pokud je nelze esteticky působivou výsadbou přímo zakrýt. Zahradní estetika popisuje jednotlivé vlastnosti rostlin, což jí následně umožňuje vytvořit funkční repertoár pro efektivní komponování výsadeb.

Oproti běžným estetickým kategoriím (barva, velikost, řád, rytmus atd. je na místě zdůraznit jednu kvalitu, které jiné lidské umělecké výtvoři postrádají. Díky přirozeným vlastnostem rostlin jsou zahrady i výsadby na veřejných městských prostranstvích proměnlivé. Lze rozpoznat tři základní rytmy proměnlivosti (Novák 2001).

Denní koloběh – souvisí se zdánlivým pohybem slunce po obloze, a tedy různou velikostí, polohou a intenzitou vržených stínů, projevuje se zejména v jasných dnech, a to i u staveb a dalších těles, v rostlinné říši je však ozvláštňen takovými jevy, jako je otvírání a zavírání květů, jejich intenzivní vůně, pohyby listů a podobně (Novák 2001).

Roční koloběh – souvisí s vegetačním cyklem, postupné návazné změny lze charakterizovat jako rašení, zelenání se, rozkvět, plazení, barvení listů, opad listů, bezlistá fáze. Do toho ještě vstupují vlivy počasí. Zasněžené stromy nebo větve a stonky obalené jíním, které je na stavbách a objektech většího měřítka zpravidla nezřetelné (Novák 2001).

Dlouhodobý koloběh – souvisí s vývojovými fázemi rostlinných jedinců, jiný je přirozeně u rostlin krátkověkých, jiný u dlouhověkých. Projevuje se změnou velikosti, která je do určitého věku dřeviny silně progresivní, následně změnou měřítka, poměru osluněných a zastíněných ploch (Novák 2001).

ZÁKLADNÍ INFORMACE

Sídliště Solidarita se nachází na Praze 10, v části nazývané Strašnice. Vzniklo jako první sídliště v poválečném Československu. Je tvořeno jednotlivými bloky řadových domů zvaných Dvouletky i několikapatrovou panelovou zástavbou. Uprostřed sídliště vznikl velkorysý zelený veřejný prostor, Park Na Solidaritě.

NÁZEV ÚZEMÍ

Sídliště Solidarita

VÝMĚRA PLOCHY SÍDLIŠTĚ

Přibližně 32 ha

VÝMĚRA PLOCHY PARKU

Přibližně 16 710 m²

STÁT

Česká republika

KRAJ, OKRES

Praha, Hlavní město Praha

MĚSTSKÁ ČÁST

Praha 10

MĚSTSKÁ ČTVRŤ

Praha Strašnice

KATASTRÁLNÍ ÚZEMÍ

Strašnice 731943

NADMOŘSKÁ VÝŠKA

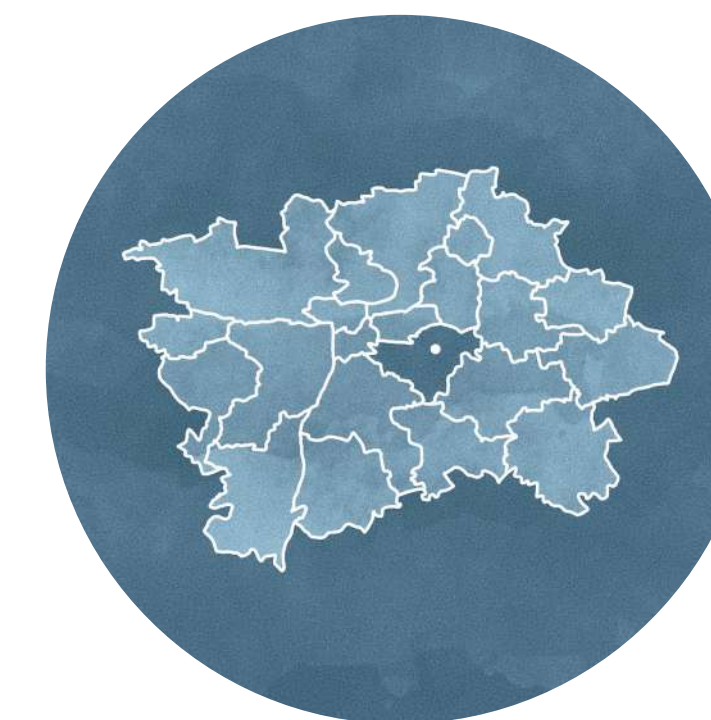
229 – 225 m n. m.

VLASTNICKÉ VZTAHY

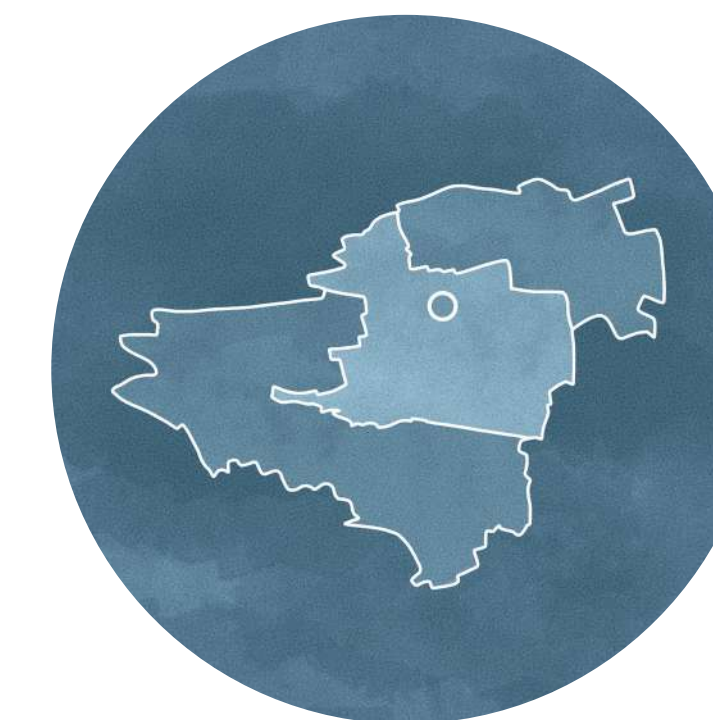
Hl.m. Praha včetně jím ovládaných subjektů bezměstských částí

Obr. 34, Poloha Prahy, upraveno z: geoportal.gov.cz

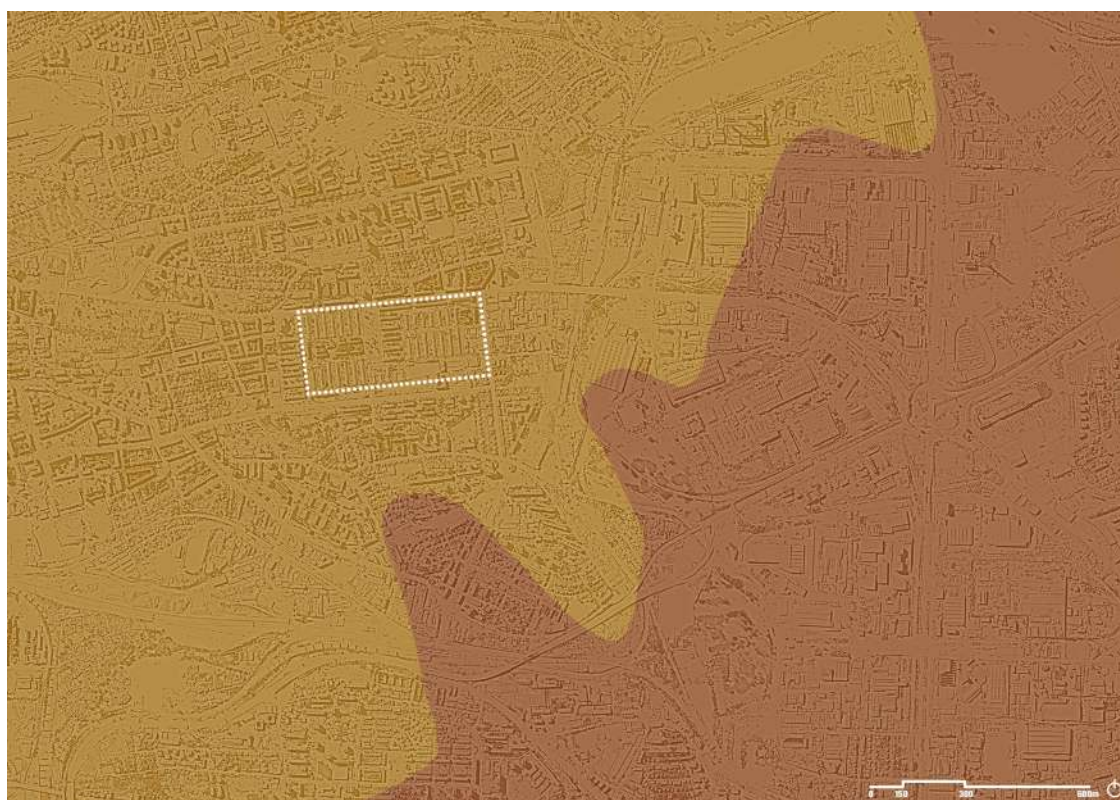
Obr. 35, Pražské části s vymezeným územím, upraveno z: geoportal.gov.cz

Obr. 36, mapa Prahy 10 s vymezenými Strašnicemi, upraveno z: geoportalu.gov.cz

Obr. 37, mapa potencionálně přirozené vegetace, upraveno z: geoportal.gov.cz

Obr. 38, mapa půdních typů, upraveno z: geoportal.gov.cz

● ● ● ŘEŠENÉ ÚZEMÍ

● LIPOVÁ
DUBOHABŘINA

● ČERNÝŠOVÁ
DUBOHABŘINA

● ● ● ŘEŠENÉ ÚZEMÍ

● ANTROSOL

● KAMBIZEM

POTENCIONÁLNĚ PŘIROZENÁ VEGETACE

Lipová dubohabřina

Živinami bohaté, obvykle hlubší půdy kyselých i bazických hornin na svazích a plošinách. Porosty byly v minulosti obhospodařovány vesměs jako lesy nízké a obnovovaly se z výmladků. To mohlo v některých vést k rozšíření habru na úkor dubu a zejména buku a lípy (Chytrý 2010).

Lesy s převahou habru obecného (*Carpinus betulus*), dubu zimního a letního (*Quercus petraea* s. lat. a *Q. robur*) a častou příměsí lípy srdčité (*Tilia cordata*). V keřovém patře se vyskytují nižší jedinci dřevin stromového patra a dále například *Cornus sanguinea*, *Corylus avellana* a *Lonicera xylosteum* (Chytrý 2010).

PŮDNÍ PODMÍNKY

Území se nachází na rurálním antrosolu, bývalé kambizemě. Je převážně na rovině nebo úplné rovině se všesměrnou expozicí. Půdy jsou zde hluboké až středně hluboké v teplém, mírně suchém klimatickém regionu a málo produkční (BPEJ 2023).

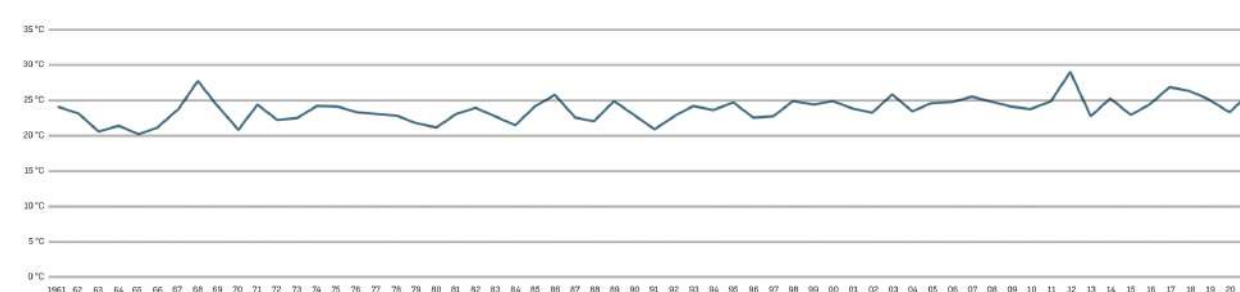
Kambizemě jsou půdy se střední rychlostí infiltrace i při úplném nasycení, zahrnující převážně půdy středně hluboké až hluboké, středně až dobře odvodněné, hlinitopísčité až jílovitohlinité (BPEJ 2023).

KLIMATICKÉ PODMÍNKY

Řešené území se nachází v druhém klimatickém regionu. Tento klimatický region je charakterizován jako teplý, mírně suchý s průměrnou roční teplotou 8 - 9 °C a průměrným ročním úhrnem srážek 500 - 600 mm. Z následujících grafů vyplývá, že průměrná roční teplota se zvyšuje (BPEJ 2023).

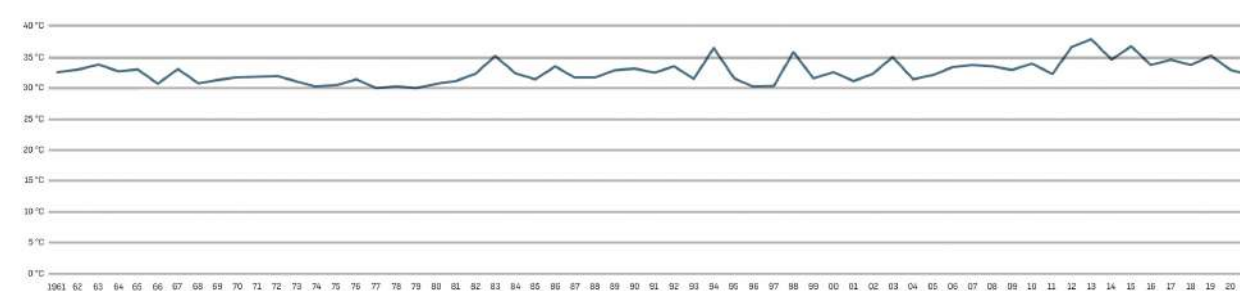
S nadcházející klimatickou krizí by měly být předměty ochrany přírody a otázky biodiverzity společenstev zohledněny při každém projektu (Orff 2016).

GRAF MAXIMÁLNÍ TEPLoty JARO

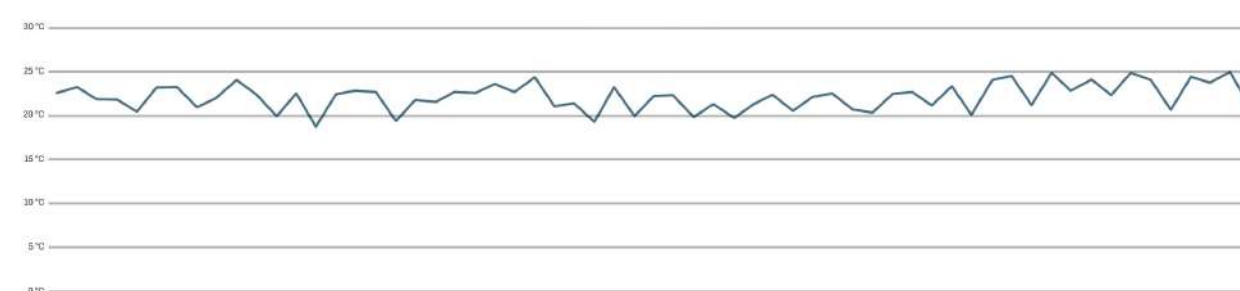
Graf 1, data dostupná z <https://www.chmi.cz/>

GRAF MAXIMÁLNÍ TEPLoty LÉTO

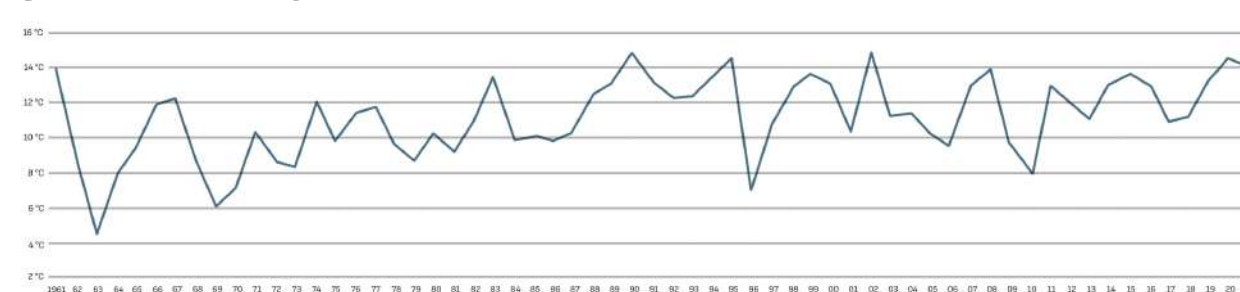
Graf 2, data dostupná z <https://www.chmi.cz/>

GRAF MAXIMÁLNÍ TEPLoty PODZIM

Graf 3, data dostupná z <https://www.chmi.cz/>

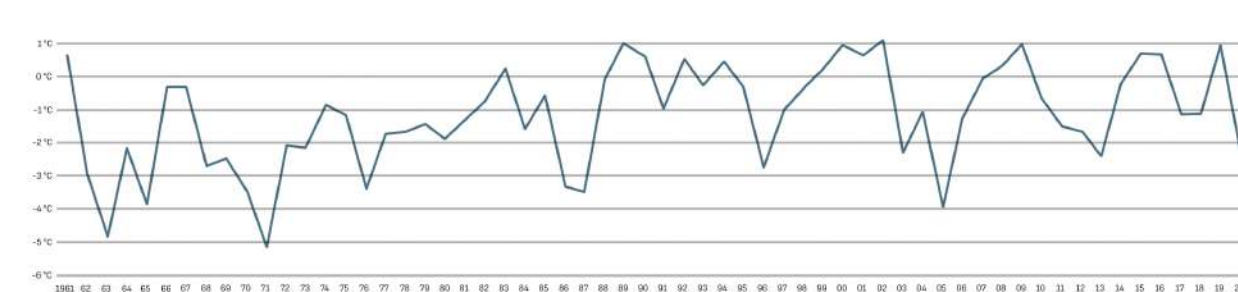
GRAF MAXIMÁLNÍ TEPLoty ZIMA

Graf 4, data dostupná z <https://www.chmi.cz/>

TEPLOTNÍ GRAFY

GRAF MINIMÁLNÍ TEPLoty JARO

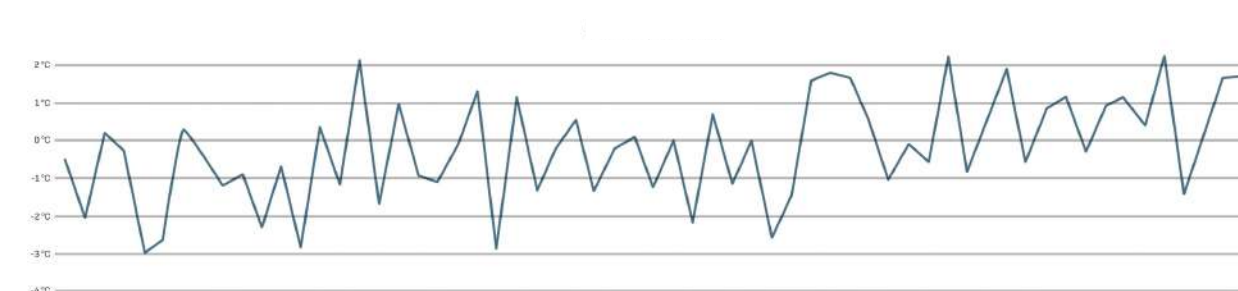
Graf 5, data dostupná z <https://www.chmi.cz/>

GRAF MINIMÁLNÍ TEPLoty LÉTO

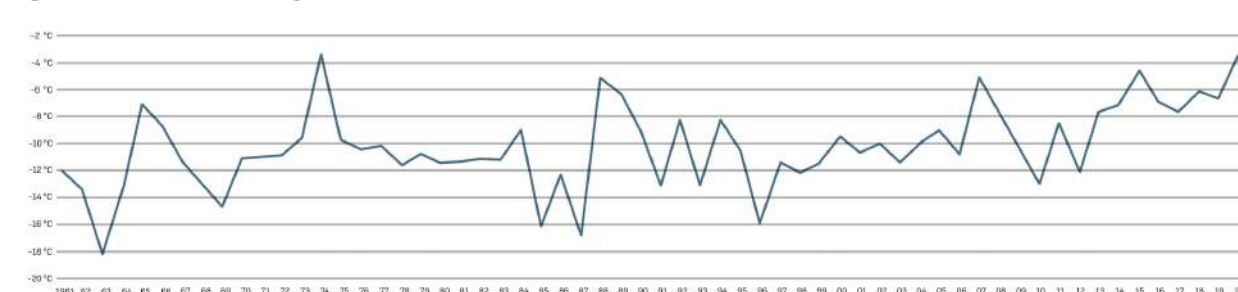
Graf 6, data dostupná z <https://www.chmi.cz/>

GRAF MINIMÁLNÍ TEPLoty PODZIM

Graf 7, data dostupná z <https://www.chmi.cz/>

GRAF MINIMÁLNÍ TEPLoty ZIMA

Graf 8, data dostupná z <https://www.chmi.cz/>

FUNKČNÍ VZTAHY

Obr. 39, mapa širšího území, upraveno z: geoportal.gov.cz

LEGENDA

- STANICE METRA STRAŠNICKÁ
- STANICE METRA SKALKA
- STANICE METRA DEPO HOSTIVAŘ
- SPALOVNA MALEŠICE
- VOZOVNA STRAŠNICE
- GARÁŽE A DEPA
- OBCHODNÍ CENTRUM
- DOPRAVNÍ PODNIK HL.M.P
- STAVEBNINY

KOMPOZICE SÍDLIŠTĚ

BYTOVÝ DŮM TYPU A

BYTOVÝ DŮM TYPU B

ŘADOVÉ DOMKY

Obr. 40, mapa sídliště Solidarita, upraveno z: geoportal.gov.cz

● ● ● ● ● ŘEŠENÉ ÚZEMÍ

Bytové domy typu A se nachází ve východní části sídliště v těsné blízkosti Parku Na Solidaritě. Tvoří je pětipatrové bloky panelových domů. Druhý typ domů, typ B, jsou čtyřpatrové domy, které v severovýchodní části uzavírají sídliště a lemuji hlavní silnici. V západní části pak tvoří komplexní blok zasazený v zeleni, kterému je na východě dominantou Strašnické divadlo. Poslední z urbanistických celků sídliště jsou řadové domky Dvouletek. Tyto domy jsou první z postavených částí sídliště zasazené v zeleni.

OBČANSKÁ VYBAVENOST

LEGENDA

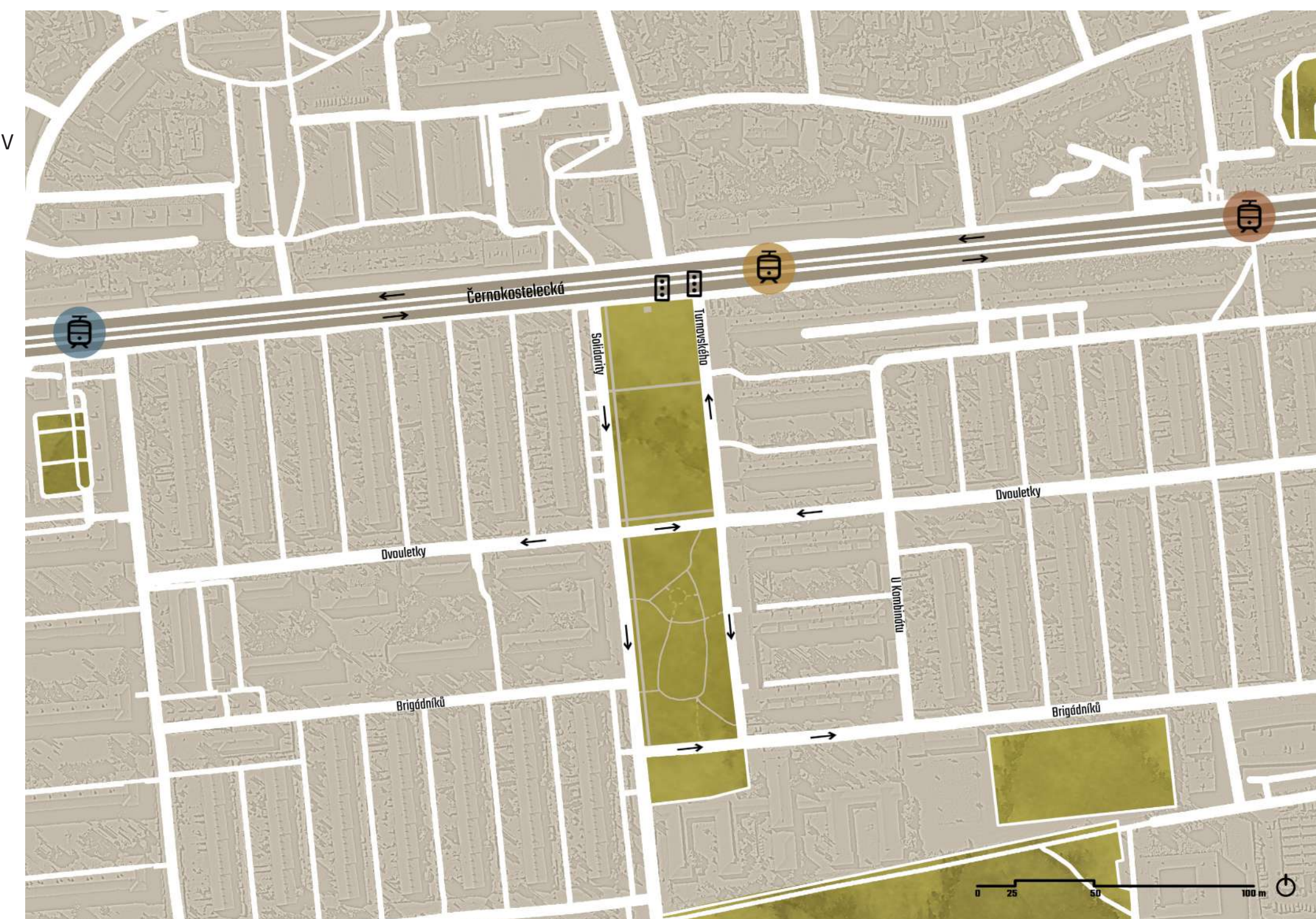
- ZASTÁVKA TRAMVAJE
- ZÁKLADNÍ ŠKOLA
- MATEŘSKÁ ŠKOLA
- POTRAVINY
- PRODEJNA
- RESTAURACE
- HOSPODA
- VINÁRNA
- FOTBALOVÉ HŘIŠTĚ
- KLUB BOJOVÝCH SPORTŮ
- DĚTSKÉ HŘIŠTĚ
- STRAŠNICKÉ DIVADLO
- KVĚTINÁŘSTVÍ

Obr. 41, mapa sídliště Solidarita, upraveno z: geoportal.gov.cz

DOPRAVNÍ ANALÝZA

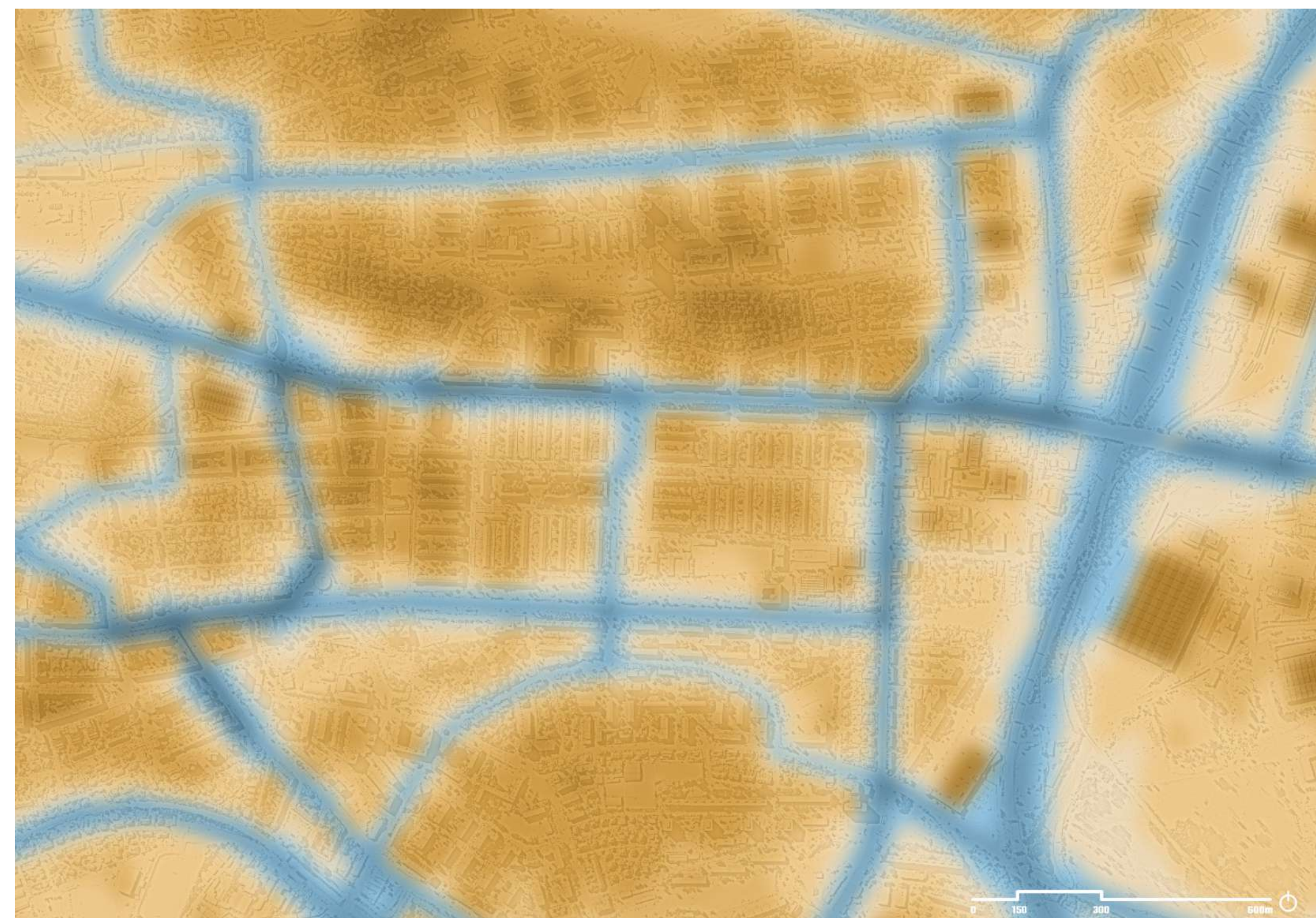
LEGENDA

- ZASTÁVKA TRAMVAJE SOLIDARITA
- ZASTÁVKA TRAMVAJE ZBOROV - STRAŠNICKÉ DIVADLO
- ZASTÁVKA TRAMVAJE LIMUZSKÁ
- SEMAFOR
- SMĚR JÍZDY

Obr. 42, mapa sídliště Solidarita, upraveno z: geoportal.gov.cz

HLUKOVÁ ANALÝZA

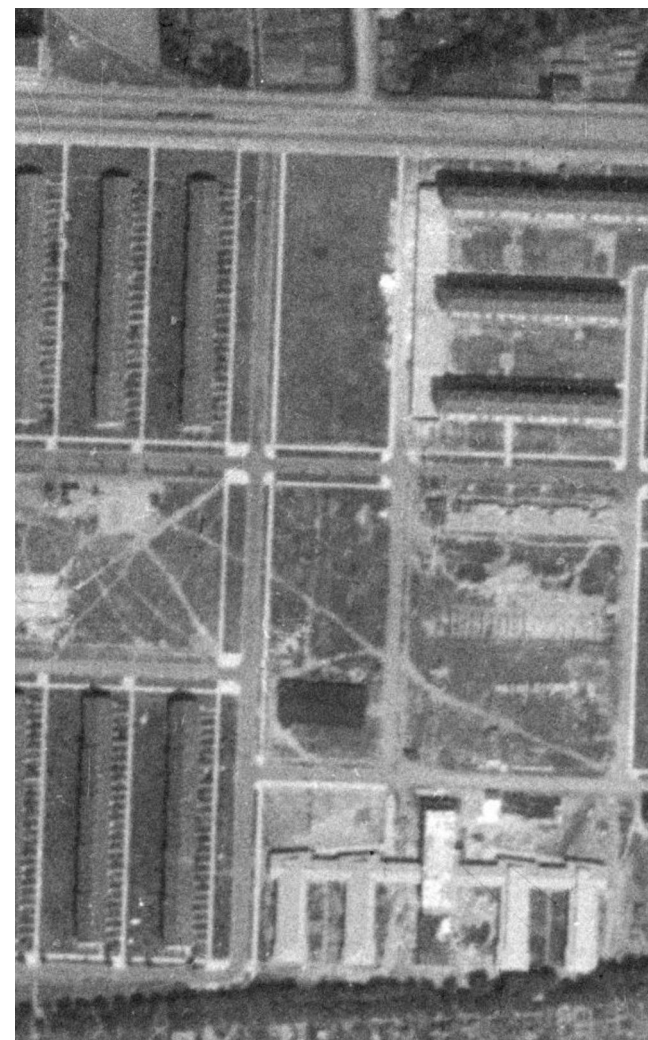

Obr. 43, Hluková mapa sídliště Solidarita, upraveno z: geoportal.gov.cz

SWOT ANALÝZA PARKU NA SOLIDARITĚ

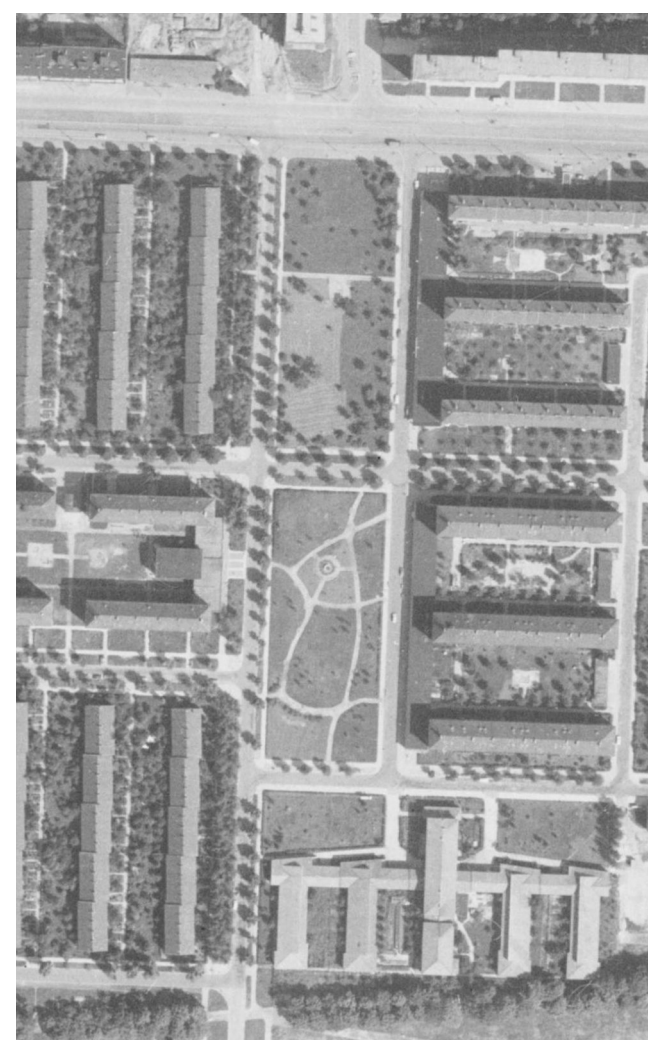

HISTORICKÝ VÝVOJ PARKU

Obr. 44, historický letecký snímek, geoportal.gov.cz

1953

Obr. 45, historický letecký snímek, geoportal.gov.cz

1966

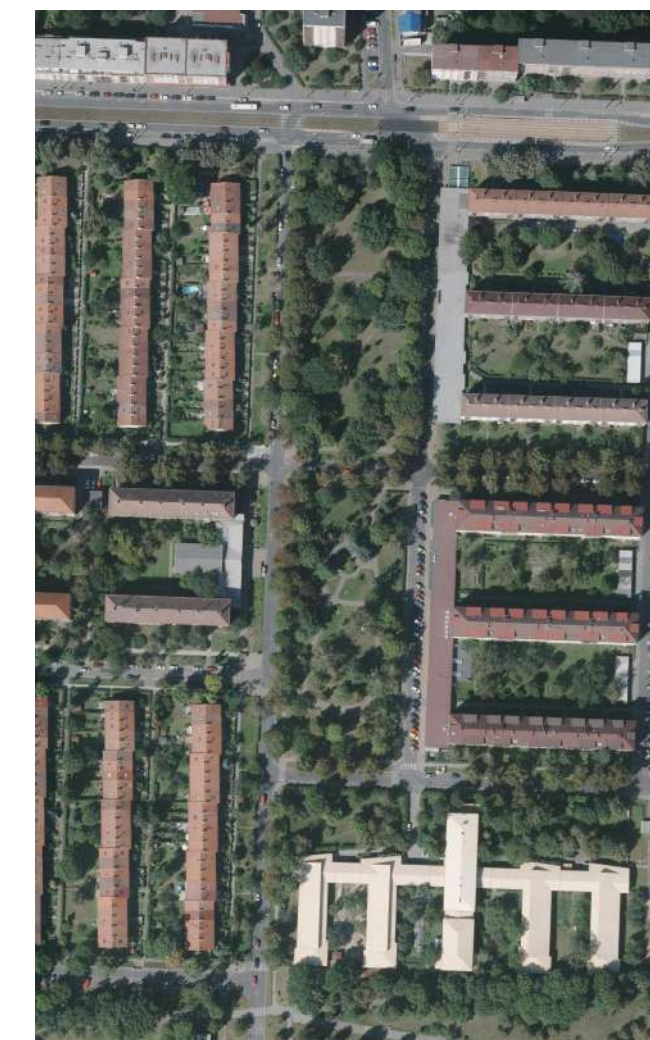
Obr. 46, historický letecký snímek, geoportal.gov.cz

1975

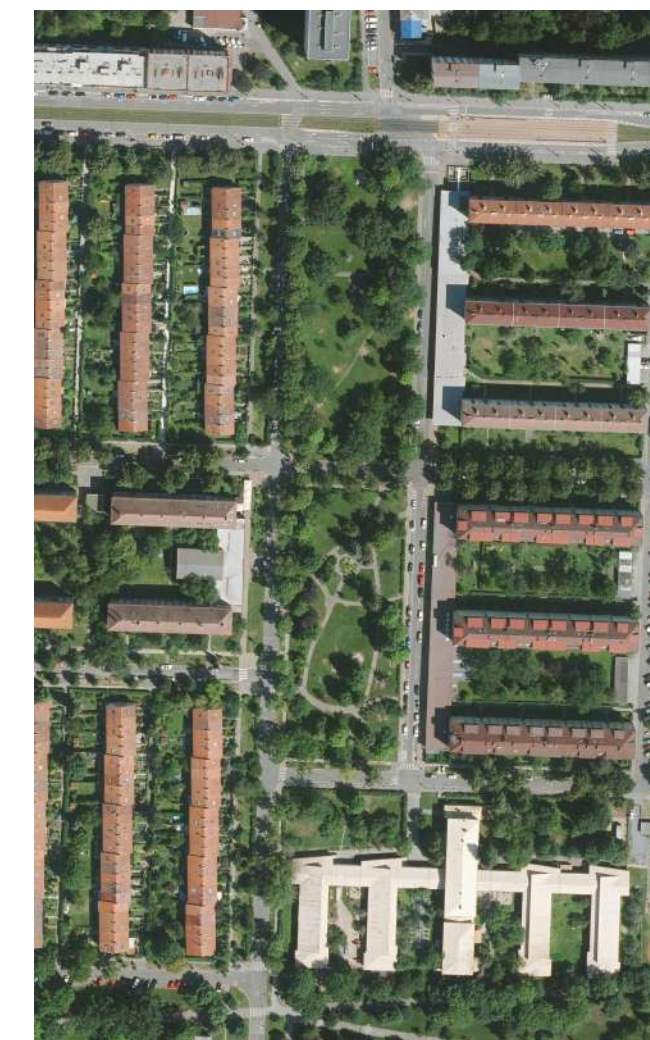
Obr. 47, historický letecký snímek, geoportal.gov.cz

1989

Obr. 48, historický letecký snímek, geoportal.gov.cz

2016

Obr. 49, historický letecký snímek, geoportal.gov.cz

2022

HISTORICKÉ FOTOGRAFIE

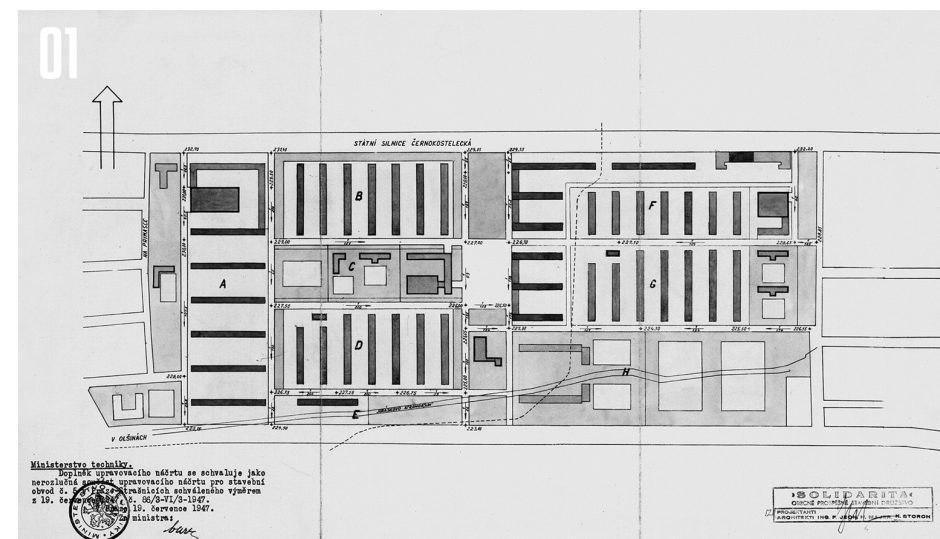
01. Obr. 50, Původní rozložení sídliště Solidarita z roku 1947, (Skřivánková 2016)

02. Obr. 51, Výstavba Dvouletek, <https://magazin.aktualne.cz>

03. Obr. 52, Výstavba Dvouletek, <https://magazin.aktualne.cz>

04. Obr. 53, Zadní zahrada řadových Dvouletek, <https://praha.camp>

05. Obr. 54, Dostavěné řadové domky se zelenými předzahrádkami, <https://magazin.aktualne.cz>

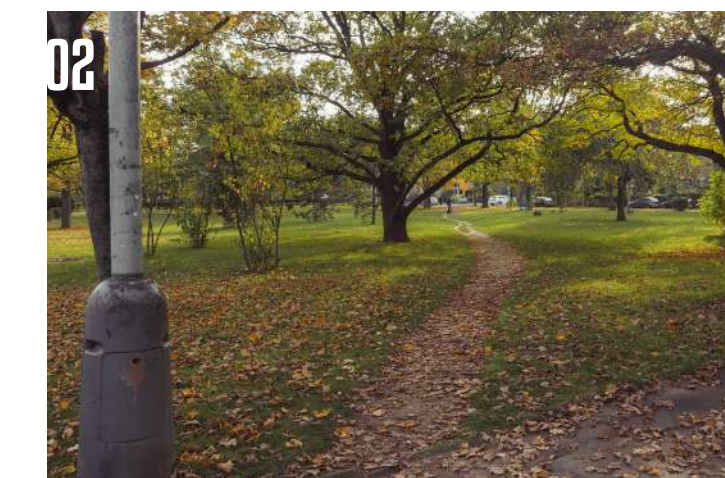
SEVERNÍ ČÁST PARKU

01. Obr. 55, Sousolí Výchonky, autorská fotografie 2022

02. Obr. 56, Vyšlapaná diagonální cesta parkem, autorská fotografie 2022

03. Obr. 57, Sezení uprostřed severní části, zvlněný asfalt, autorská fotografie 2022

04. Obr. 58, Cesta vedoucí skrze park, zvlněný asfalt, autorská fotografie 2022

JIŽNÍ ČÁST PARKU

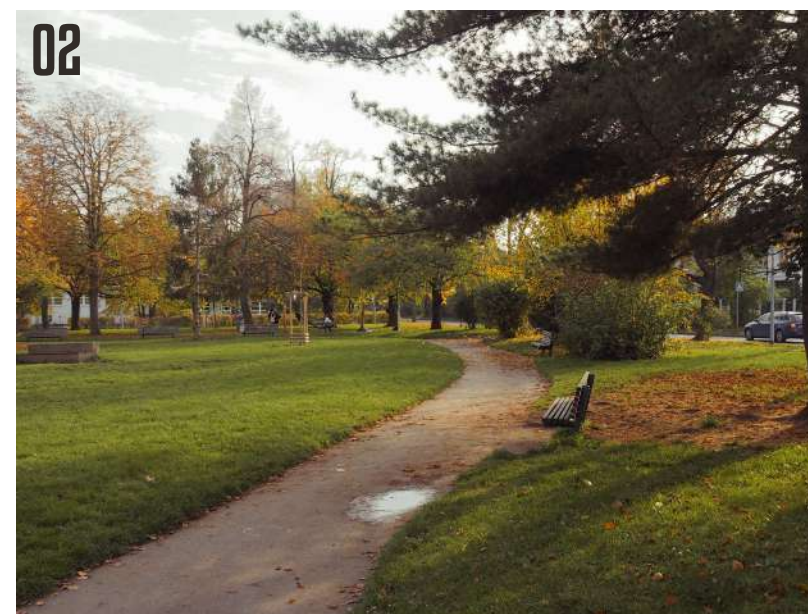
01. Obr. 59, Záhon na místě bývalé fontány, autorská fotografie 2022

02. Obr. 60, Sezení pod jehličnany, autorská fotografie 2022

03. Obr. 61, Středový parter jižní části parku, autorská fotografie 2022

04. Obr. 62, Kamenná plastika Exploze I., Eliáš Dolejší, autorská fotografie 2022

05. Obr. 63, Betonová socha Kruh, Martin Bobek, autorská fotografie 2022

OKOLNÍ ZÁSTAVBA

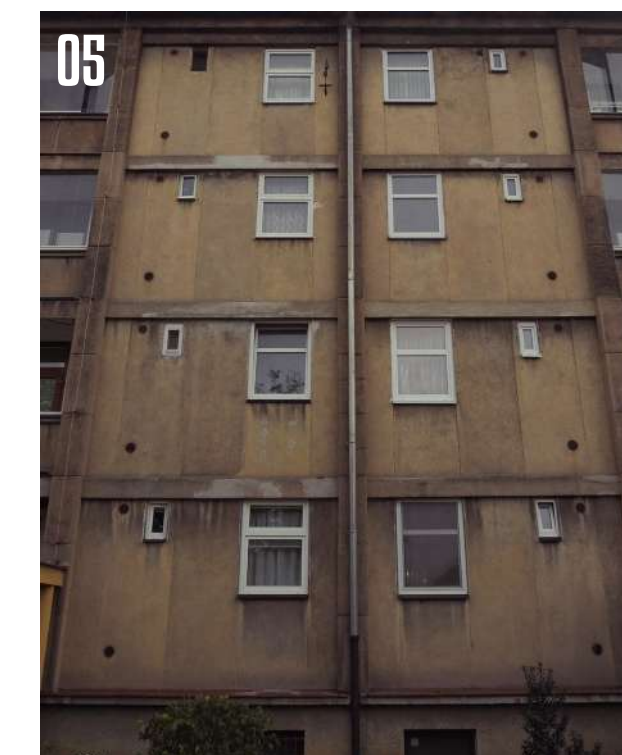
01. Obr. 64, Strašnické divadlo s keramickým reliéfem Valeriána Karouška zobrazující technika, mladou rodinu a harfenistku, autorská fotografie 2022

02. Obr. 65, Pohled na řadovou kolonii Dvouletky, autorská fotografie 2022

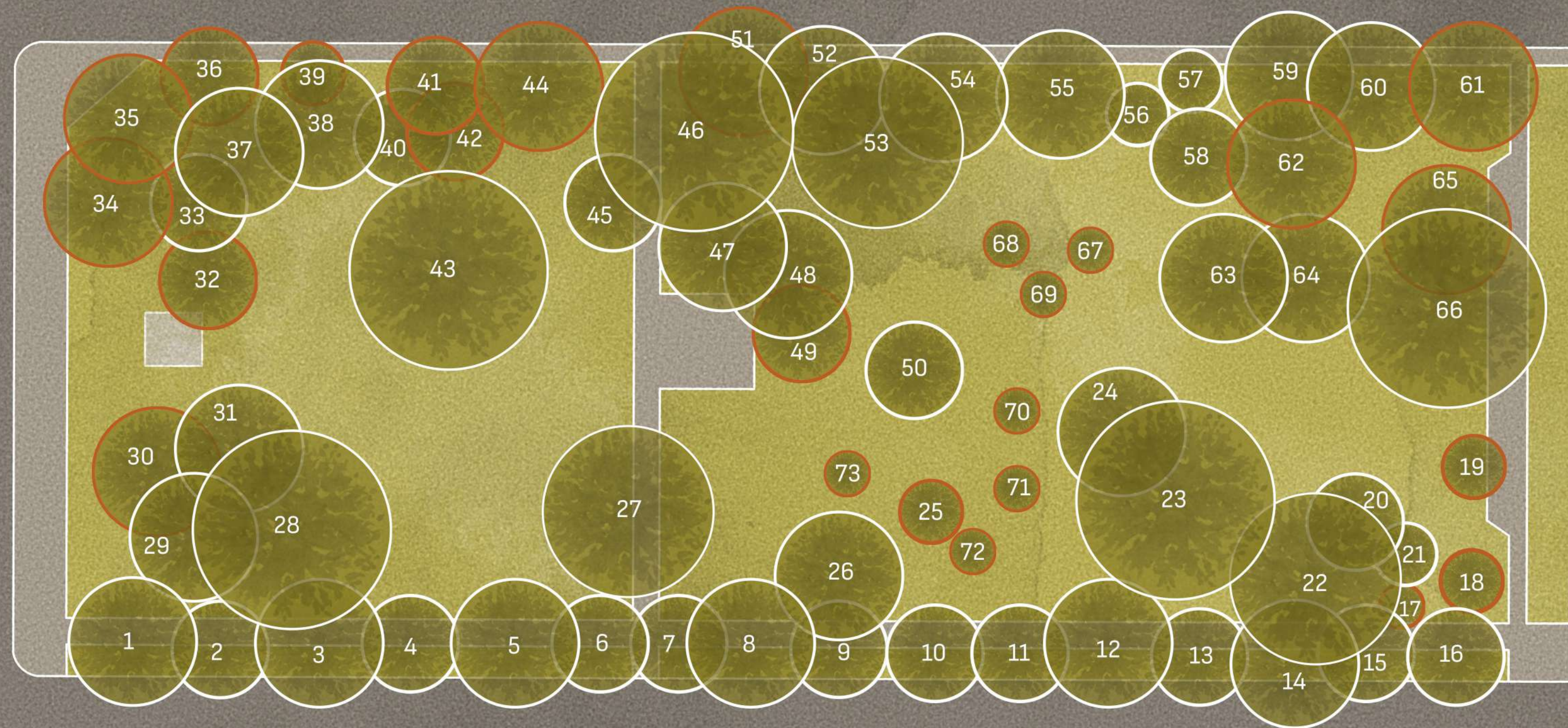
03. Obr. 66, Moderní přestavby řadových domků, autorská fotografie 2022

04. Obr. 67, Zelené předzahrádky a zahrady mezi jednotlivými bloky domků, autorská fotografie 2022

05. Obr. 68, Vnitroblok bytové zástavby domů na sídlišti Solidarita, autorská fotografie 2022

PŮVODNÍ STAV

Obr. 69, autor 2023

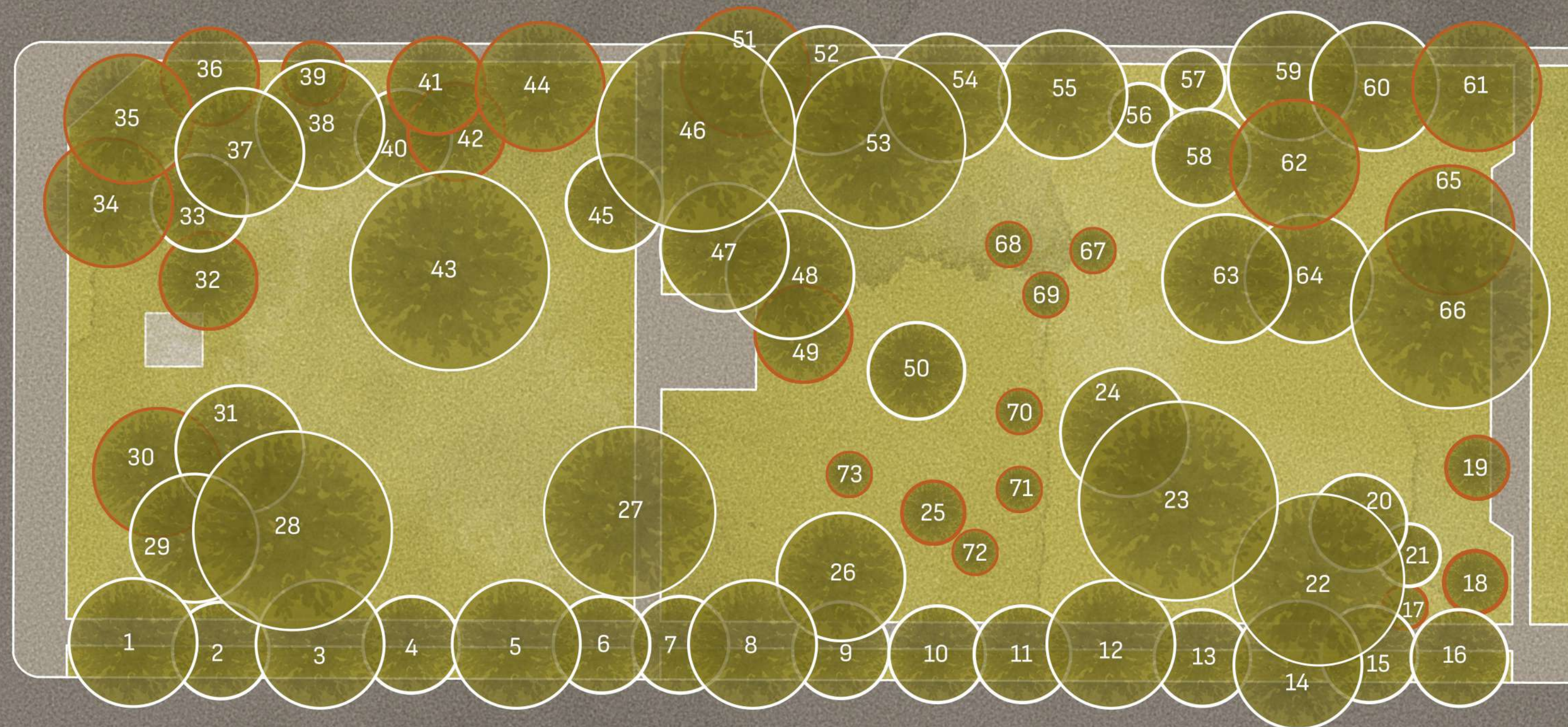

DENDROLOGIE A KÁČENÍ SEVERNÍ ČÁST

č.	Latinský název	Český název	Káčení	č.	Latinský název	Český název	Káčení
1	<i>Acer platanoides</i>	javor mlč	ne	42	<i>Cerasus mahaleb</i>	třešeň mahalebka	ano
2	<i>Acer platanoides</i>	javor mlč	ne	43	<i>Quercus robur</i>	dub letní	ne
3	<i>Acer platanoides</i>	javor mlč	ne	44	<i>Acer pseudoplatanus</i>	javor klen	ano
4	<i>Acer platanoides</i>	javor mlč	ne	45	<i>Tilia cordata</i>	lípa malolistá	ne
5	<i>Acer platanoides</i>	javor mlč	ne	46	<i>Quercus robur</i>	dub letní	ne
6	<i>Acer platanoides</i>	javor mlč	ne	47	<i>Aesculus hippocastanum</i>	jírovec maďal	ne
7	<i>Acer platanoides</i>	javor mlč	ne	48	<i>Robinia pseudoacacia 'Bessoniana'</i>	trnovník bílý	ne
8	<i>Acer platanoides</i>	javor mlč	ne	49	<i>Robinia pseudoacacia</i>	trnovník bílý	ano
9	<i>Acer platanoides</i>	javor mlč	ne	50	<i>Fraxinus excelsior 'Pendula'</i>	jasan ztepilý	ne
10	<i>Acer platanoides</i>	javor mlč	ne	51	<i>Acer pseudoplatanus</i>	javor klen	ano
11	<i>Acer platanoides</i>	javor mlč	ne	52	<i>Acer pseudoplatanus</i>	javor klen	ne
12	<i>Acer platanoides</i>	javor mlč	ne	53	<i>Quercus robur</i>	dub letní	ne
13	<i>Acer platanoides</i>	javor mlč	ne	54	<i>Acer pseudoplatanus</i>	javor klen	ne
14	<i>Acer platanoides</i>	javor mlč	ne	55	<i>Acer pseudoplatanus</i>	javor klen	ne
15	<i>Acer platanoides</i>	javor mlč	ne	56	<i>Aesculus hippocastanum</i>	jírovec maďal	ne
16	<i>Acer platanoides</i>	javor mlč	ne	57	<i>Acer pseudoplatanus</i>	javor klen	ne
17	<i>Cerasus serrulata 'Kanzan'</i>	třešeň pilovitá	ano	58	<i>Cerasus avium</i>	třešeň ptačí	ne
18	<i>Aesculus hippocastanum</i>	jírovec maďal	ano	59	<i>Acer pseudoplatanus</i>	javor klen	ne
19	<i>Aesculus hippocastanum</i>	jírovec maďal	ano	60	<i>Acer pseudoplatanus</i>	javor klen	ne
20	<i>Aesculus hippocastanum</i>	jírovec maďal	ne	61	<i>Acer platanoides</i>	javor mlč	ano
21	<i>Cerasus avium</i>	třešeň ptačí	ne	62	<i>Acer pseudoplatanus</i>	javor klen	ano
22	<i>Quercus robur</i>	dub letní	ne	63	<i>Cerasus serrulata 'Kanzan'</i>	třešeň pilovitá	ne
23	<i>Ailanthus altissima</i>	pajasan žláznatý	ne	64	<i>Acer pseudoplatanus</i>	javor klen	ne
24	<i>Ailanthus altissima</i>	pajasan žláznatý	ne	65	<i>Acer pseudoplatanus</i>	javor klen	ano
25	<i>Ailanthus altissima</i>	pajasan žláznatý	ano	66	<i>Quercus robur</i>	dub letní	ne
26	<i>Acer pseudoplatanus</i>	javor klen	ne	67	<i>Pinus nigra</i>	borovice černá	ano
27	<i>Quercus robur</i>	dub letní	ne	68	<i>Pinus nigra</i>	borovice černá	ano
28	<i>Quercus robur</i>	dub letní	ne	69	<i>Pinus nigra</i>	borovice černá	ano
29	<i>Tilia cordata</i>	lípa malolistá	ne	70	<i>Gleditsia triacanthos f. inermis</i>	dřezovec trojtrnný	ano
30	<i>Cerasus mahaleb</i>	třešeň mahalebka	ano	71	<i>Gleditsia triacanthos f. inermis</i>	dřezovec trojtrnný	ano
31	<i>Tilia cordata</i>	lípa malolistá	ne	72	<i>Betula sp.</i>	bříza	ano
32	<i>Acer campestre</i>	javor babyka	ano	73	<i>Gleditsia triacanthos f. inermis</i>	dřezovec trojtrnný	ano
33	<i>Acer campestre</i>	javor babyka	ne				
34	<i>Acer campestre</i>	javor babyka	ano				
35	<i>Fraxinus excelsior</i>	jasan ztepilý	ano				
36	<i>Acer pseudoplatanus</i>	javor klen	ano				
37	<i>Fraxinus excelsior</i>	jasan ztepilý	ne				
38	<i>Fraxinus excelsior</i>	jasan ztepilý	ne				
39	<i>Acer pseudoplatanus</i>	javor klen	ano				
40	<i>Acer campestre</i>	javor babyka	ne				
41	<i>Acer pseudoplatanus</i>	javor klen	ano				

● kácené dřeviny

○ ponechané dřeviny

0 5 10 20 40 m

Obr. 69, autor 2023

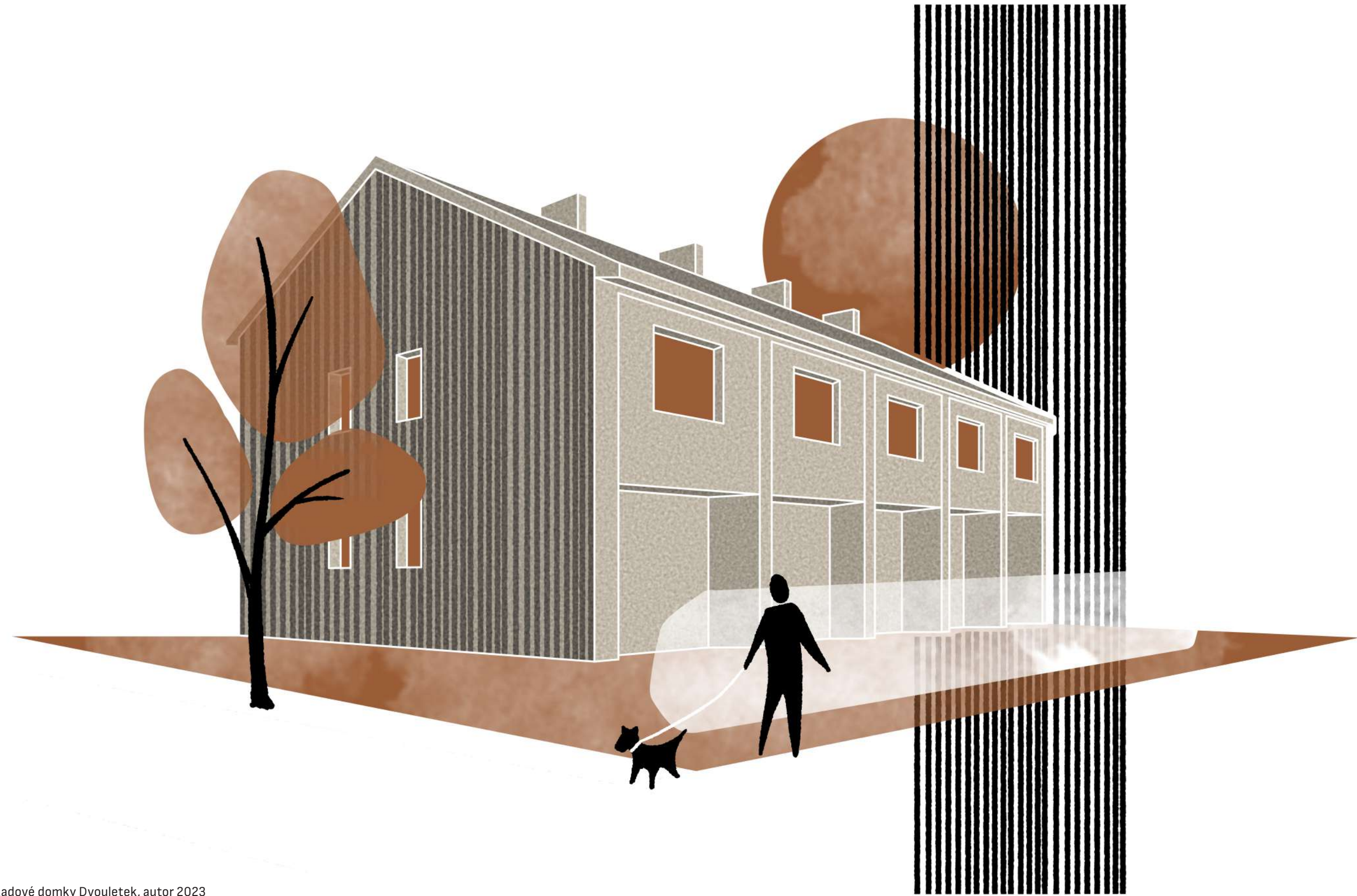
DENDROLOGIE A KÁCENÍ JIŽNÍ ČÁST

č.	Latinský název	Český název	Kácení	č.	Latinský název	Český název	Kácení
74	<i>Cerasus serrulata</i> 'Kanzan'	třešeň pilovitá	ne	115	<i>Magnolia sp.</i>	magnolie	ano
75	<i>Cerasus serrulata</i> 'Kanzan'	třešeň pilovitá	ne	116	<i>Fagus sylvatica</i>	buk lesní	ne
76	<i>Aesculus hippocastanum</i>	jírovec maďal	ne	117	<i>Aesculus hippocastanum</i>	jírovec maďal	ano
77	<i>Acer platanoides</i>	javor mlč	ne	118	<i>Pinus strobus</i>	borovice vejmutovka	ano
78	<i>Acer platanoides</i>	javor mlč	ne	119	<i>Aesculus hippocastanum</i>	jírovec maďal	ano
79	<i>Acer platanoides</i>	javor mlč	ne	120	<i>Pinus strobus</i>	borovice vejmutovka	ano
80	<i>Acer platanoides</i>	javor mlč	ne	121	<i>Malus sp.</i>	jabloň	ano
81	<i>Acer platanoides</i>	javor mlč	ne	122	<i>Aesculus hippocastanum</i>	jírovec maďal	ne
82	<i>Acer platanoides</i>	javor mlč	ne	123	<i>Cerasus serrulata</i> 'Kanzan'	třešeň pilovitá	ano
83	<i>Acer platanoides</i>	javor mlč	ne	124	<i>Aesculus hippocastanum</i>	jírovec maďal	ne
84	<i>Acer platanoides</i>	javor mlč	ne	125	<i>Cerasus avium</i>	třešeň ptačí	ne
85	<i>Acer platanoides</i>	javor mlč	ne	126	<i>Fagus sylvatica</i>	buk lesní	ne
86	<i>Acer platanoides</i>	javor mlč	ne	127	<i>Betula pendula</i>	bříza bělokorá	ano
87	<i>Acer platanoides</i>	javor mlč	ne	128	<i>Betula pendula</i>	bříza bělokorá	ano
88	<i>Acer platanoides</i>	javor mlč	ne	129	<i>Betula sp.</i>	bříza	ano
89	<i>Tilia cordata</i>	lipa malolistá	ne	130	<i>Aesculus hippocastanum</i>	jírovec maďal	ne
90	<i>Tilia cordata</i>	lipa malolistá	ano	131	<i>Picea pungens</i>	smrk pichlavý	ano
91	<i>Tilia cordata</i>	lipa malolistá	ano	132	<i>Picea pungens</i> 'Glauca'	smrk pichlavý	ano
92	<i>Tilia cordata</i>	lipa malolistá	ne	133	<i>Picea pungens</i> 'Glauca'	smrk pichlavý	ano
93	<i>Cerasus serrulata</i>	třešeň pilovitá	ne	134	<i>Betula pendula</i>	bříza bělokorá	ne
94	<i>Cerasus avium</i>	třešeň ptačí	ne	135	<i>Malus sp.</i>	jabloň	ano
95	<i>Cerasus serrulata</i>	třešeň pilovitá	ano	136	<i>Cerasus avium</i>	třešeň ptačí	ano
96	<i>Tilia cordata</i>	lipa malolistá	ano	137	<i>Picea pungens</i>	smrk pichlavý	ano
97	<i>Cerasus serrulata</i>	třešeň pilovitá	ano	138	<i>Picea pungens</i>	smrk pichlavý	ano
98	<i>Tilia cordata</i>	lipa malolistá	ne	139	<i>Aesculus hippocastanum</i>	jírovec maďal	ne
99	<i>Aesculus hippocastanum</i>	jírovec maďal	ano	140	<i>Aesculus hippocastanum</i>	jírovec maďal	ne
100	<i>Tilia cordata</i>	lipa malolistá	ano	141	<i>Aesculus hippocastanum</i>	jírovec maďal	ne
101	<i>Betula pendula</i>	bříza bělokorá	ano	142	<i>Aesculus hippocastanum</i>	jírovec maďal	ne
102	<i>Betula pendula</i>	bříza bělokorá	ne	143	<i>Betula pendula</i>	bříza bělokorá	ano
103	<i>Picea abies</i>	smrk ztepilý	ano	144	<i>Betula pendula</i>	bříza bělokorá	ano
104	<i>Aesculus hippocastanum</i>	jírovec maďal	ne	145	<i>Betula pendula</i>	bříza bělokorá	ano
105	<i>Tilia cordata</i>	lipa malolistá	ne	146	<i>Cerasus serrulata</i> 'Kanzan'	třešeň pilovitá	ano
106	<i>Aesculus hippocastanum</i>	jírovec maďal	ne	147	<i>Betula pendula</i>	bříza bělokorá	ne
107	<i>Betula pendula</i>	bříza bělokorá	ano	148	<i>Betula pendula</i>	bříza bělokorá	ne
108	<i>Betula pendula</i>	bříza bělokorá	ne	149	<i>Tilia cordata</i>	lipa malolistá	ano
109	<i>Betula pendula</i>	bříza bělokorá	ano	150	<i>Aesculus hippocastanum</i>	jírovec maďal	ano
110	<i>Betula pendula</i>	bříza bělokorá	ne	151	<i>Tilia cordata</i>	lipa malolistá	ne
111	<i>Picea pungens</i>	smrk pichlavý	ano	152	<i>Cerasus serrulata</i>	třešeň pilovitá	ano
112	<i>Picea pungens</i> 'Glauca'	smrk pichlavý	ano				
113	<i>Abies nordmanniana</i>	jedle kavkazská	ano				
114	<i>Abies nordmanniana</i>	jedle kavkazská	ano				

● kácené dřeviny

○ ponechané dřeviny

Grafika 03. Řadové domky Dvoultek, autor 2023

POPIS KOMPOZICE

Park Na Solidaritě se skládá ze dvou obdélníkových částí, severní a jižní. Tyto části spolu navzájem komunikují a navazují na sebe. V souvislosti s dobou vzniku parku, který si až na malé zásahy drží původní koncepci z přelomu 50. a 60. let, bylo potřeba přiblížit park dnešní moderní době a zamýšlet se nad novými možnostmi rozvržení a využití zelené plochy.

Důležitým aspektem při navrhování projektu pro mě byla prostupnost prostoru a jeho možnosti využití. V severní části vzniká za pomoci cestní sítě opisný ovál, který podporuje rekreační využití a poskytuje nové možnosti pohybu v parku. Další změnu přináší diagonální cesta propojující sídliště se zastávkou linky veřejné dopravy. V jižní části jsem navrhl rozvolněnou cestní síť, která stále navazuje na okolní prostory sídliště. Přechází na část severní v jemnějším, více přirozeném duchu.

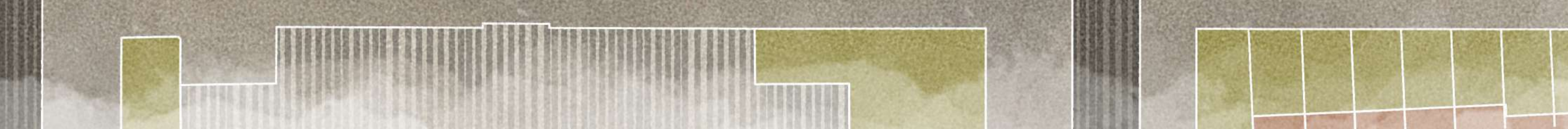
Obě strany parku jsou doplněny o funkční a umělecké prvky. Severní částí vévodí sousoší Výhonky. Tato socha je původním doplněním parku o prvek socialistického realismu na přelomu 70. a 80. let minulého století. Také jsem zde navrhl vodní pítka určené pro širokou veřejnost. Jižní část je doplněna o dva umělecké prvky, které se zde nacházely, ale nebyl využitý jejich potenciál. Jsou jimi kamenná plastika Exploze I. od Eliáše Dolejšího a betonová socha Kruh od Martina Bobka, které jsou zasazeny do k sobě protilehlých záhonů. Posledním velkým prvkem je dětské hřiště, které se nachází v nejjihnější části parku a láká do parku i ty nejmenší návštěvníky. Celý park je doplněn o vhodný mobiliář, ladicí s uměleckými prvky i s jeho přírodním aspektem.

Navrhovaný sortiment má funkci estetickou, hygienickou i biodiverzitní. Jeho barevnost, textury a tvary se inspiřují v umění doby vzniku parku. Vybíral jsem také rostliny nektaronosné, které jsou důležité pro život hmyzu ve městech. Pro prostupnost a prosvětlení kompozice bylo také důležité kácení. V rámci výsadby stromů je kompozice doplněna o jedince *Acer platanoides*, který se v parku nachází jako součást západního stromořadí a svou svěží zelení a vzdušným habitem doplňuje kompozici (BOOMWEKERI| 2015).

PŪDORYS

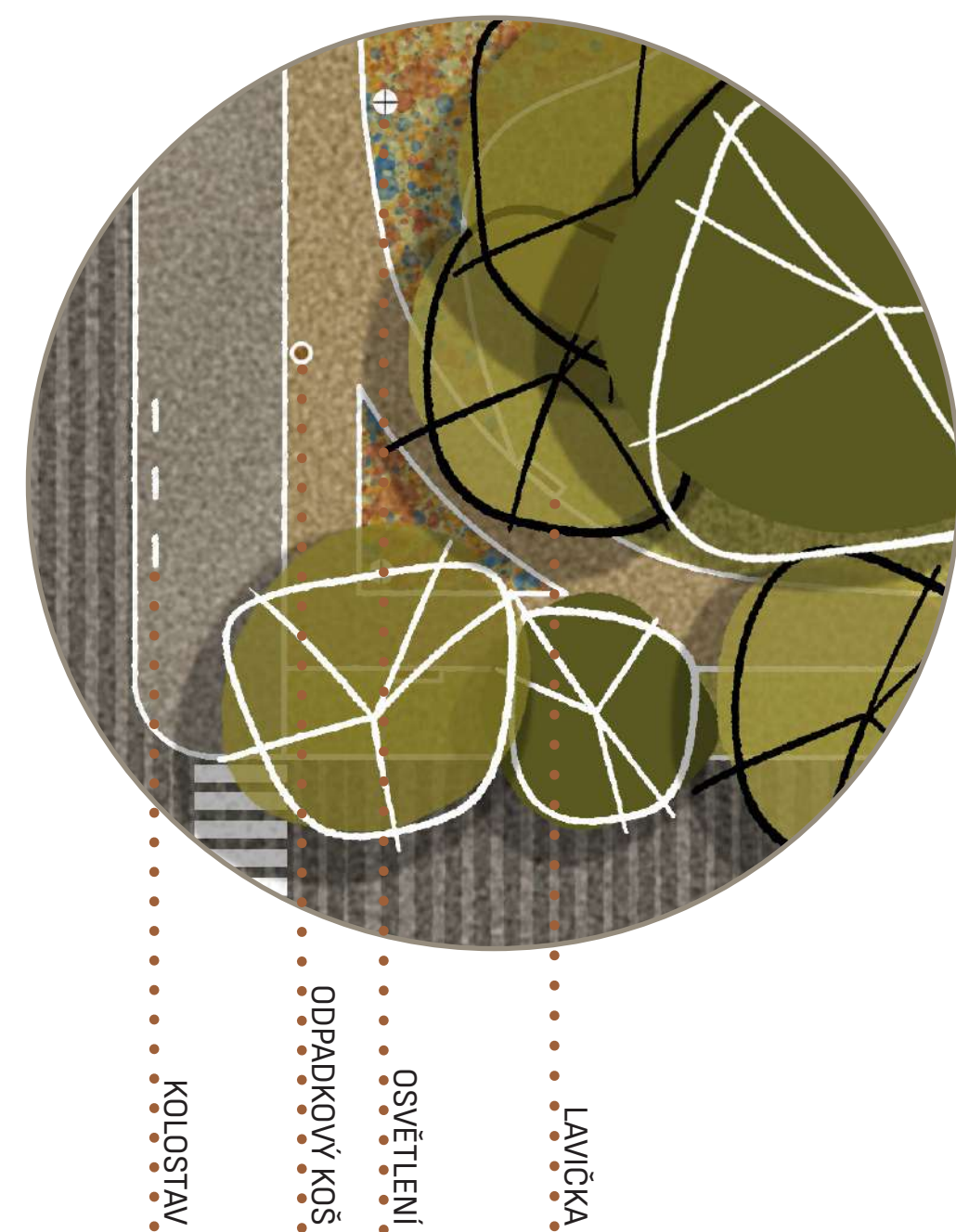
Obr. 70, autor 2023

SEVERNÍ ČÁST PARKU

LEGENDA

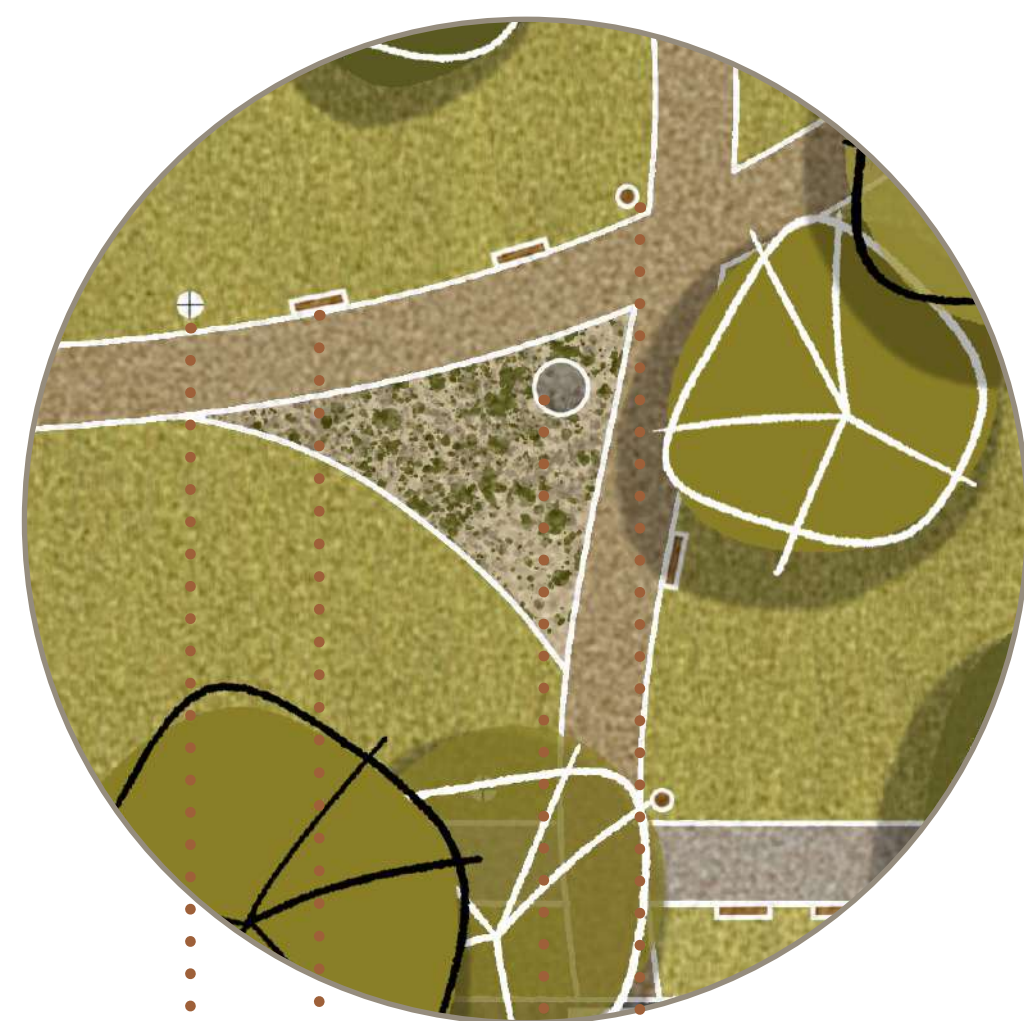
- VOZOVKA
- ASFALTOVÝ CHODNÍK
- MLATOVÝ CHODNÍK
- TRÁVNÍK
- ZÁHON S TRVALKAMI
- PŮVODNÍ DŘEVINY
- NOVÉ DŘEVINY
- SOUSOŠÍ VÝHONKY
- PÍTKO
- LAVIČKA

JIŽNÍ ČÁST PARKU

LEGENDA

- VOZOVKA
- ASFALTOVÝ CHODNÍK
- MLATOVÝ CHODNÍK
- TRÁVNÍK
- ZÁHON S TRVALKAMI
- ZÁHON SE SUCHOMILNÝMI ROSTLINAMI
- PŮVODNÍ DŘEVINY
- DĚTSKÉ HŘIŠTĚ
- SOCHA
- PIKNIKOVÝ STŮL
- LAVIČKA

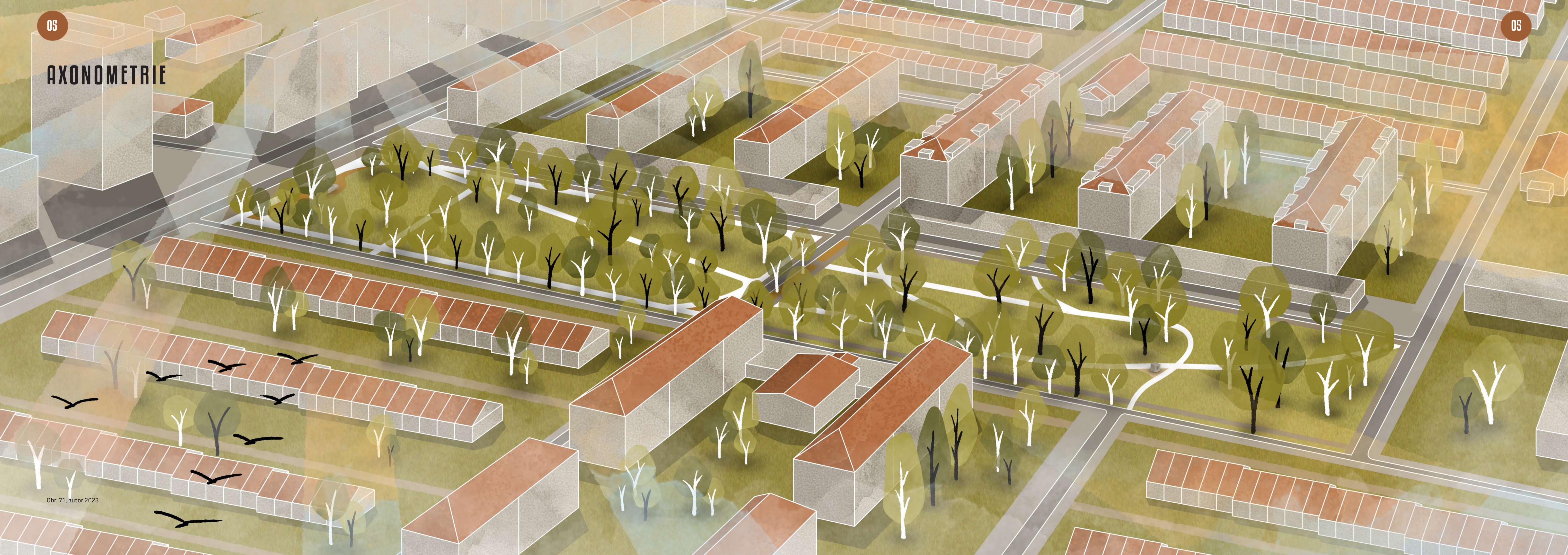
OSVĚTLENÍ
LAVIČKA
UMĚLECKÝ PRVEK
ODPADOVÝ KOŠ

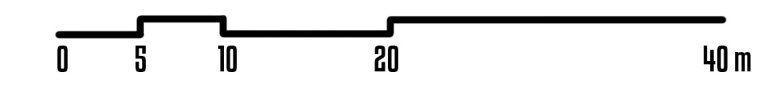
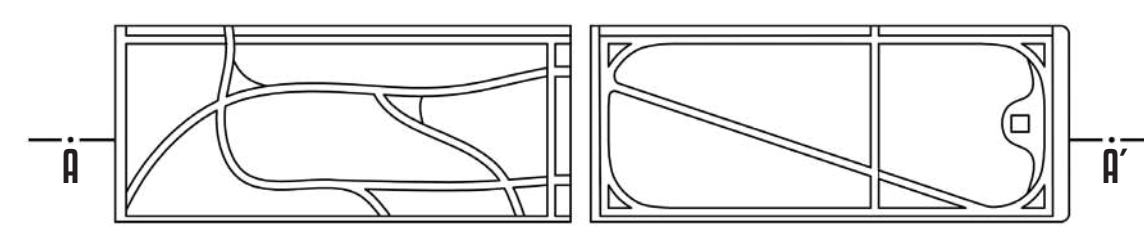
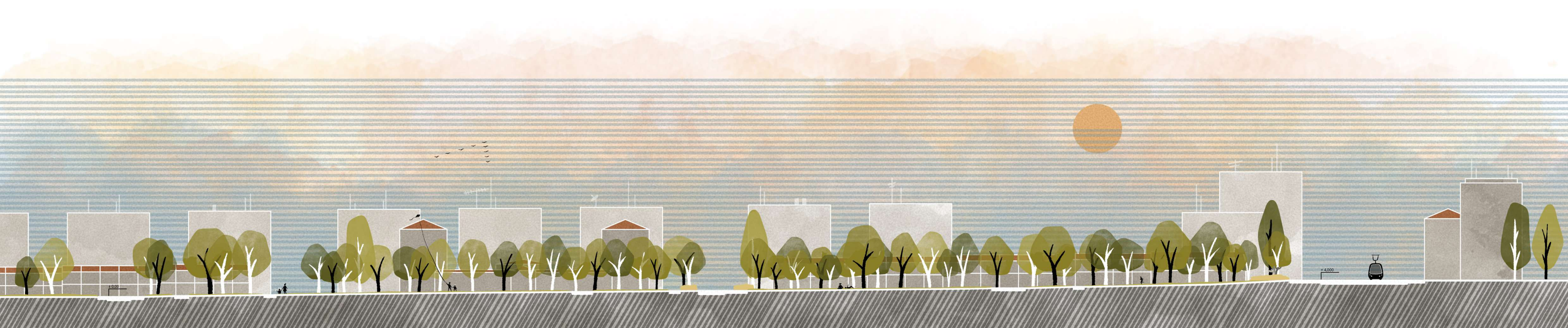
Obr. 70, autor 2023

0 5 10 20 40 m

AXONOMETRIE

ŘEZ POHLED A - A'

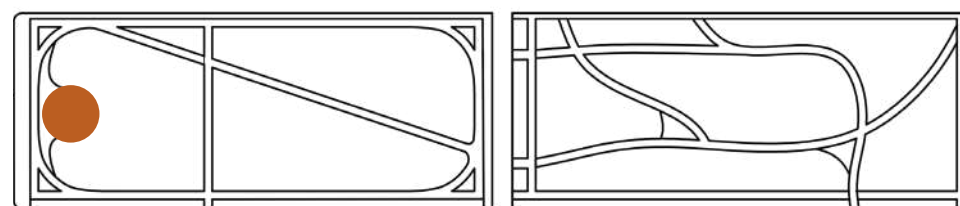

Obr. 72, autor 2023

POHLED SE SOUSOŠÍM VÝHONKY

Vyobrazené sousoší Výhonky se nachází v horní části parku a je zasazena do trvalkového záhonu. Trvalkové záhony jsou navrženy tak, aby se na nich zrcadlila jednotlivá roční období. Perspektiva dále zobrazuje rozdělení ploch společně s ukázkou návaznosti zpevněných povrchů.

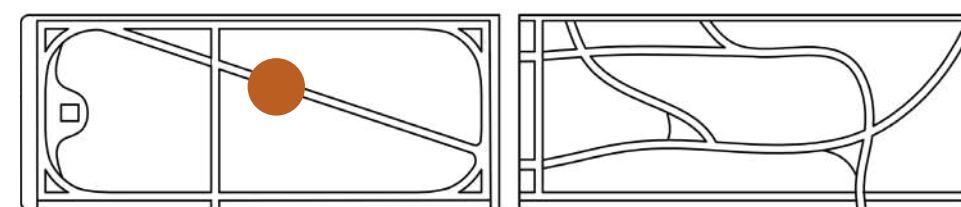
Vyznačení situace

POHLED NA CESTU SKRZE SEVERNÍ ČÁST

Tato perspektiva zachycuje diagonální cestu, která prochází severní částí. Je na ní vidět jarní aspekt kvetoucích stromů stejně tak jako květnaté pásy jarních cibulovin, které jsou vysázeny volně do trávníku. Dále nám ukazuje možný volnočasový způsob využití travnatých ploch.

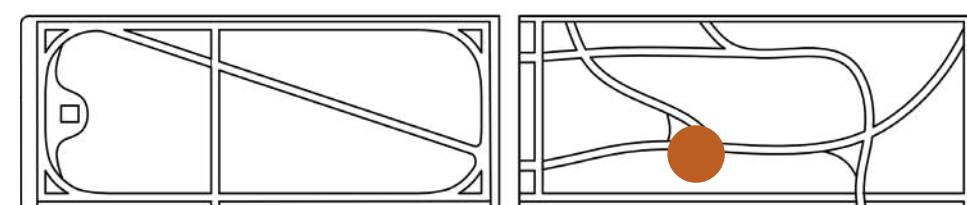
Vyznačení situace

POHLED NA STRAŠNICKÉ DIVADLO

V jižní části parku se nacházejí dva umělecké prvky umístěné v záhonech. Tato perspektiva ukazuje záhon s kamennou plastikou *Exploze I.* od Eliáše Dolejšího, usazenou uprostřed záhonu suchomilných rostlin. Záhony jsou umístěny do rozvolněné cestní sítě a nebrání výhledu na blízké Strašnické divadlo.

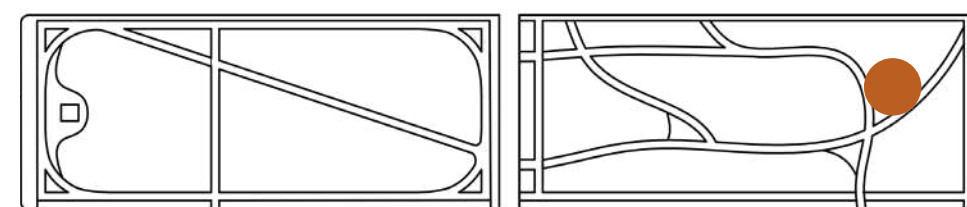
Vyznačení situace

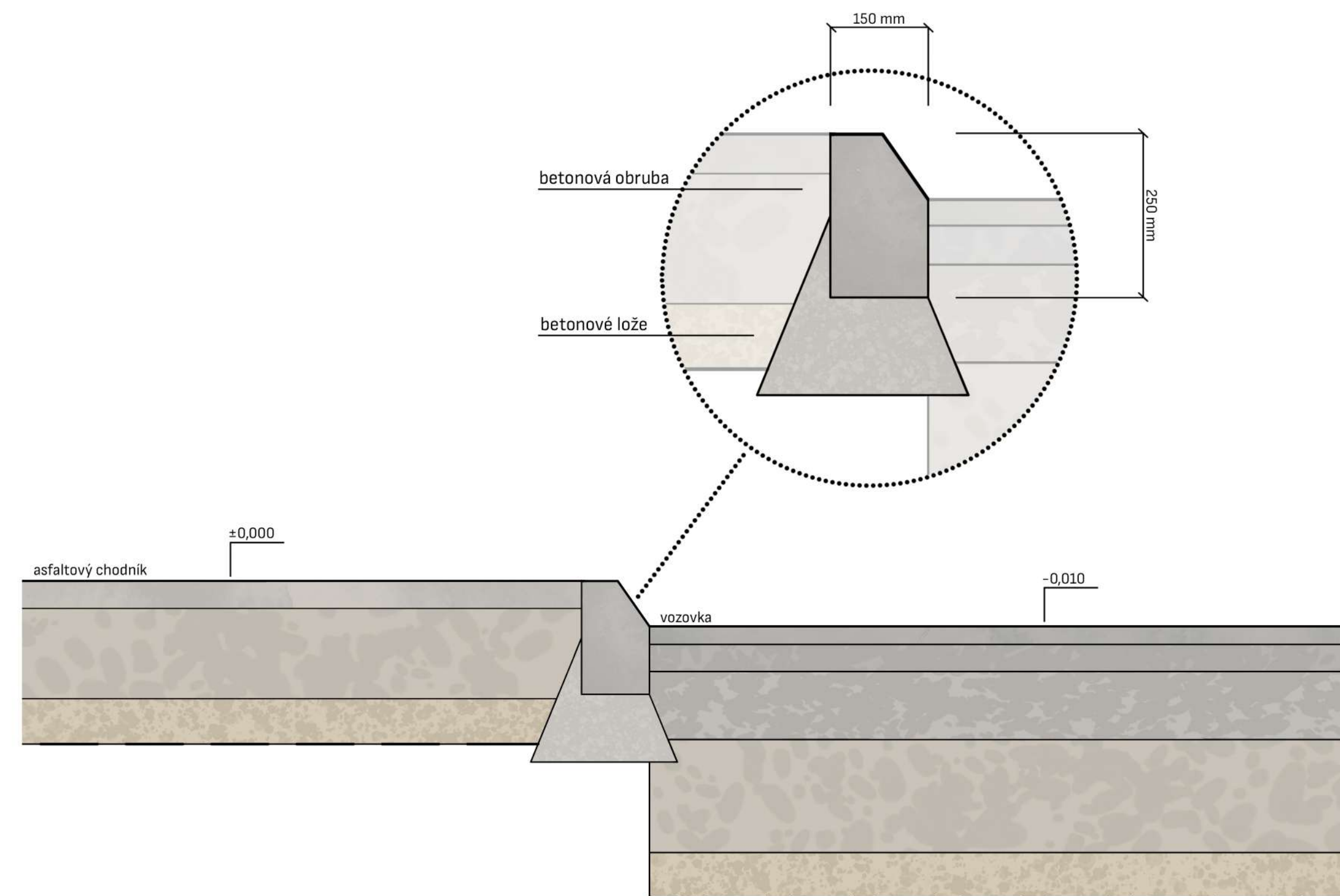
POHLED NA DĚTSKÉ HŘIŠTĚ

Poslední vizualizace ukazuje pohled na dětské hřiště v nejnižnější části parku. Součástí hřiště je prolézačka a malé dětské houpadlo. Tyto prvky dotvářejí kompozici parku a lákají do něj i jeho nejmenší návštěvníky.

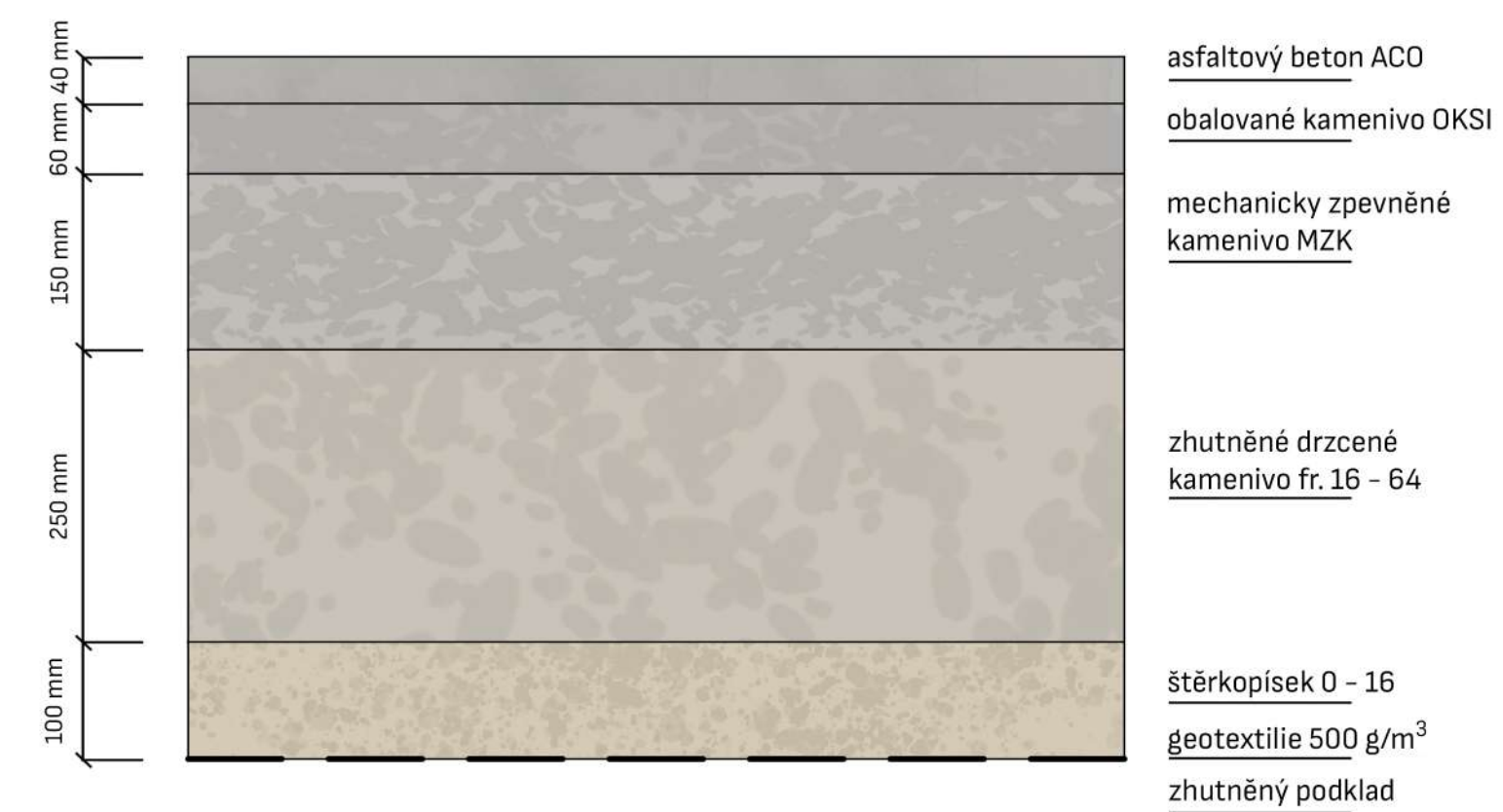
Vyznačení situace

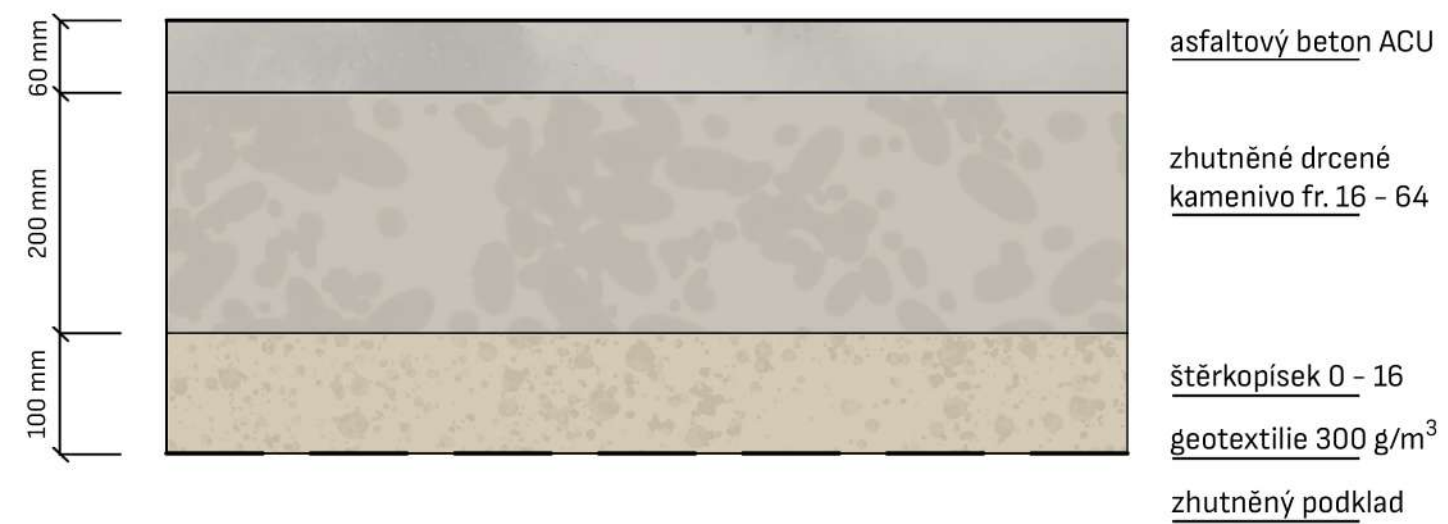
ŘEZ OBRUBOU

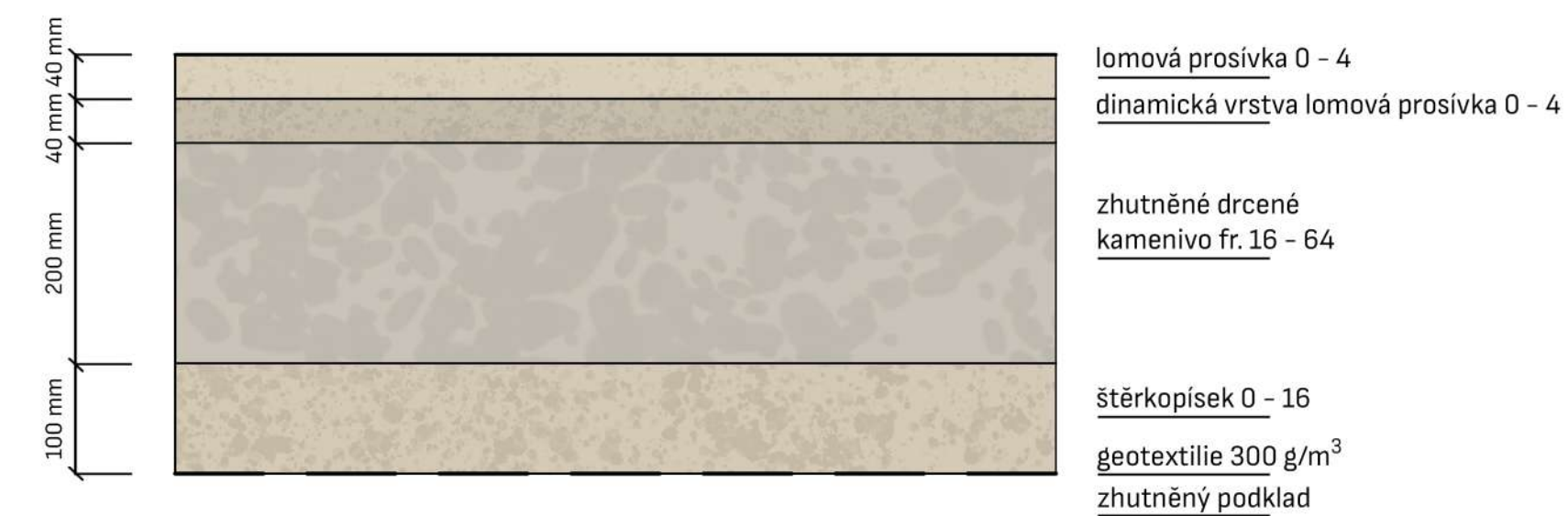
ŘEZ VOZOVKOU

ŘEZ ASFALTOVÝM CHODNÍKEM

ŘEZ MLATOVOU CESTOU

SORTIMENT

Kompoziční prvky sortimentu

Barva

Barva představuje jednu z nejvýznamnějších estetických kategorií. V kompozičním, krajinářském smyslu ji lze rozvíjet celou řadou forem, která vyjadřuje určitý stav, Může to být zelená tráva, kontrast květu oproti modrému nebi nebo tlumená paleta podzimního listí. Barevnost je vnitřní součástí kompozice, a proto musí být řešena souběžně s hodnotami jako jsou funkce, prostor a časová proměnlivost (Mareček 2022).

Harmonie je možné dosáhnout jak v pastelových, tak výrazných barvách (Jekyll 1964). Tónová rozmanitost představuje kompoziční protějšek tónové čistoty a zahrnuje hodnoty barevných valérů. Výchozí hodnotou komponované barevnosti je tón barvy, který ovlivňuje vlnová délka ale i kvalita zraku pozorovatele a schopnost rozeznávat barevné niance (Mareček 2022). Barevnost jednotlivých krajinářských prvků je dána ročními obdobími, světelnými podmínkami a pigmentovým zbarvením (Mareček 2022). Barva je tedy velkou součástí celkového řešení, kdy je podstatou celé řady kompozičních forem a řádů, jako jsou například rytmus, soulad, kontrast, symetrie, asymetrie, harmonie a mnoho dalších (Kulka 2008).

Struktura

Struktura představuje souhrn vzájemných elementů, které jsou chápány jako kompoziční forma. Charakteristickým rysem vegetačních struktur a textur je jejich časová proměnlivost. Jejich vizuální hodnota je tedy dynamičtější. Struktura a její chápání je značně ovlivnitelné vzdáleností oka pozorovatele, nebo ostatními smyslovými vjemy. Například na dotek ostré traviny mohou vypadat jako jemné a pohledově ojínné listy mohou oko mást svou texturou, která pracuje se světlem. (Mareček 2022). Kombinací technických a biologických předpokladů mohou být vytvářeny vysoce účinné souladné i kontrastní kompozice (Tichý & Dvořák 1991).

Vegetační prvky kompozice

Díličí součástí kompozice tvoří stromy. Stromy představují kompozičně nejúčinnější formu vegetačních soustav. Ta je dána jejich prostorovou dominancí, jejich proporcemi a habitem. Jejich individuální hodnota spočívá v jejich časové a roční proměnlivosti. Jejich kompoziční prostorotvorný potenciál se uplatňuje nejen ve velkoprostorových celcích, ale i krajiněm detailu. Důležitý je také jejich dlouhověký faktor, který je pro kompozici nosný a často se od něj odvíjí (Mareček 2022). Stromy samotné jsou důležitým biodiverzitickým prvkem, který slouží jako domov ptactvu, hmyzu i drobným obratlovcům (Goodwin 2017).

Další velkou součástí tvoří trvalky. Trvalky jsou rostliny vytrvalé, žijící několik let. Zimu přežívají jen jejich podzemní části. Nadzemní části na podzim umírají, až na výjimky několika stálezelených druhů. Jsou to rostliny různých řádů a čeledí, nejsou si nijak botanicky příbuzné (Pasečný 2003). Smíšené záhony trvalek patří v zahradní a krajinářské kompozici k těm nejefektivnějším (Pasečný 2003). Trvalky odrážejí průběh ročních období a nabízejí nepřetržitou změnu tvarů, barev, velikostí a textur (Lancaster 2004).

Zvláštní skupinu trvalek tvoří cibulnaté a hlíznaté rostliny. V cibulích, hlízách a oddencích ukládají zásobní látky, díky kterým přečkávají nepříznivá vegetační období sucha a zimy (van Dijk & Kurpershoek 2002). Jejich základním kompozičním potenciálem je ranná doba květu v kombinaci s širokou barevnou paletou květů, velikostí rostlin a šlechtitelským potencionálem. V kompozici je lze uplatňovat jako dominantní prvky záhonů nebo jako velkoplošné výrazové obrazce (Mareček 2022).

V sortimentu jsem zohlednil i suchá roční období použitím xerofytních rostlin. Tyto rostliny zvládají větší období sucha (Hamata 2014). Jde většinou o rostliny nízkého vzrůstu s redukovanou nadzemní částí. Zástupci této skupiny jsou například mateřídoušky, netřesky a rozchodníky, ale i různé traviny (Křesadlová 2005). Sukulentní rostliny jako jsou netřesky a rozchodníky jsou ideální rostliny pro suchá místa. Jejich půdopokryvné schopnost a retence vody z nich dělají perfektní rostliny do suchých kamenitých záhonů (Frank 2021).

Inspirace pro výběr sortimentu

Inspirací pro výběr sortimentu mi bylo umění a design druhé poloviny dvacátého století v Československu. Barevná paleta je navržena tak, aby odrážela použité odstíny a tóny v umění 60. a 70. let, tedy v době umístění uměleckých prvků do Parku Na Solidaritě.

Mnou navržená barevná paleta rostlin přechází z tmavých odstínů modré, fialové a vínové přes hřejivé střední tóny červené a oranžové, po svěží pastelovou modrou a žlutou. Tyto kontrastní barvy jsou doplněné bílou. Tvary a textury rostlin vycházejí z abstraktních florálních plastik a prvků, berou na sebe podobu barevných dlaždic a utvářejí společně okázalou mozaiku. Květy některých vybraných rostlin sortimentu tvarem připomínají populární svítidla z Kamenického Šenova. Celkový vzhled a proměnlivost v čase dávají záhonům rázný vzhled, který hravým způsobem reaguje na nelehkou dobu vzniku Parku Na Solidaritě.

Při osazování veřejných prostranství je důležité dbát jak na vizuální stránku výsadby pro člověka, tak na její biodiverzitický potenciál. Diverzita rostlin úzce souvisí i s diverzitou hmyzu ve městě, pokud bude sortiment bohatý, bude poskytovat útočiště pro více druhů (Oudolf 2013). Proto jsem vybíral rostliny, které jsou vhodné pro život motýlů, včel a ostatní důležitých jedinců hmyzí říše.

01. Obr. 81, Ptačí herci, Bohumír Mantal, 1976, (Lauda 1986)

02. Obr. 82, Dvorek, František Gross, 1961, https://sbirky.moravska-galerie.cz/dielo/CZE:MG_C_31022

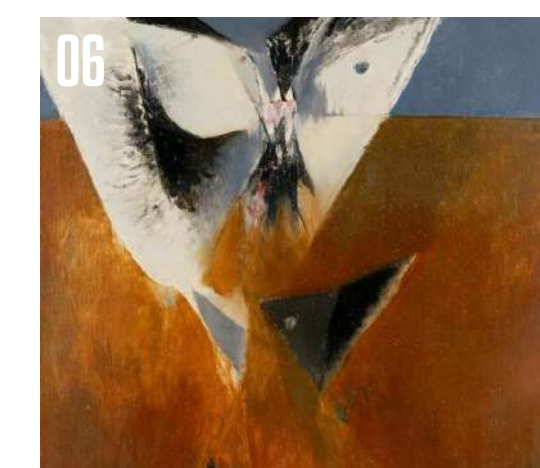
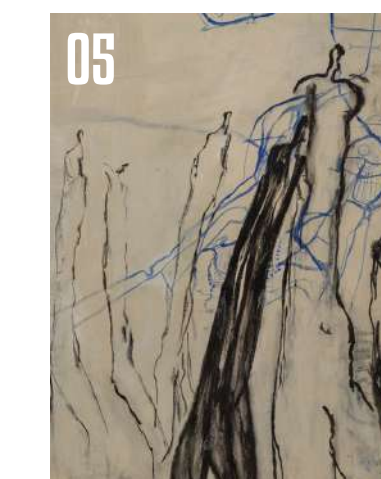
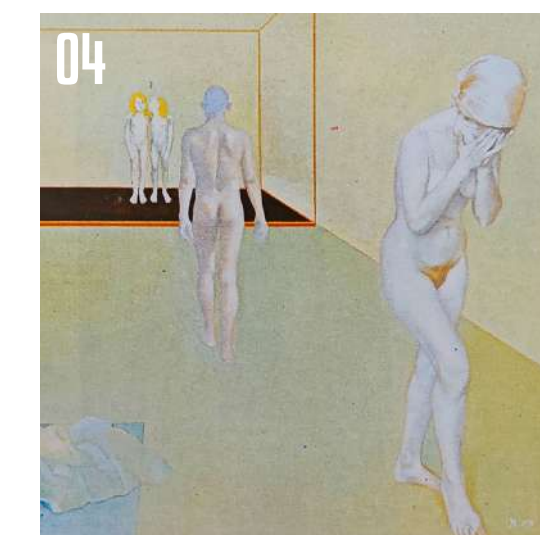
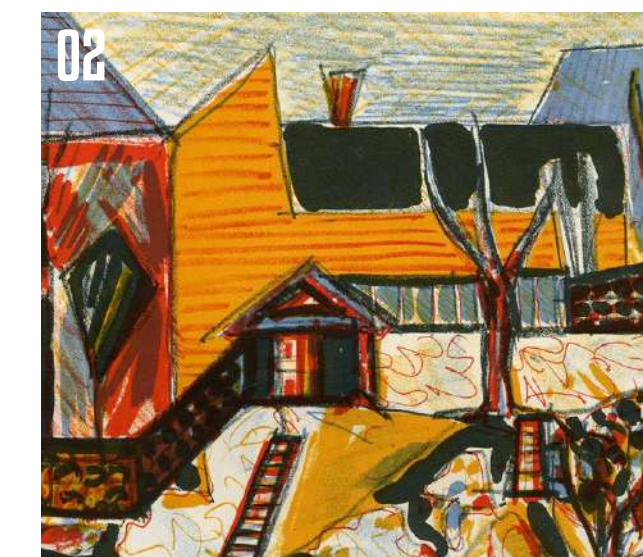
03. Obr. 83, Portrét balíkového stroje, Ochrymčuk Leonid, 1966, <https://www.sypka.cz/portret-balikoveho-stroje-1966/a53/d12412/>

04. Obr. 84, Příběh, Petra Orišeková, 1979, (Lauda 1986)

05. Obr. 85, Project of a New town, Jitka Válková, 1968,

06. Obr. 86, Na horizontu, Bohdan Lacina, 1965, https://sbirky.moravska-galerie.cz/dielo/CZE:MG_A_1419

07. Obr. 87, Krajina lebka, Bohdan Lacina, 1967, https://sbirky.moravska-galerie.cz/dielo/CZE:MG_A_1516

JARNÍ EFEKT CIBULOVIN

SORTIMENT CIBULOVINY

89
Galanthus woronowii
sněžěnka Woronova

90
Crocus chrysanthus
'Ard Schenk'
šafrán zlatý

91
Crocus chrysanthus
'Dorothy'
šafrán zlatý

92
Iris reticulata
'Painted Lady'
kosatec sítkovaný

93
Muscari armeniacum
'Azureum'
modřenek arménský

94
Narcissus Tazetta
'Geranium'
narcis Tazetta

95
Narcissus Trumpet
'Dutch Master'
narcis trubkovitý

96
Fritillaria imperialis
'Aurora'
řebčík královský

LETNÍ EFEKT TRVALEK

SORTIMENT TRVALKY

98
Helleborus purpurascens
čemeřice nachová

99
Helleborus foetidus
'Wester Flisk'
čemeřice

100
Helleborus orientalis
'Yellow Spotted'
čemeřice východní

101
Omphalodes verna
pupkovec jarní

102
Pulsatilla vulgaris
'Bells Red'
koniklec obecný

103
Geranium sanguineum
'Apfelblüte'
kakost krvavý

104
Salvia superba
'Edula Blue'
šalvěj nádherná

105
Origanum vulgare
'Gold Nugget'
dobromysl obecná

SORTIMENT TRVALKY

106
Scabiosa caucasica
'Perfecta'
hlaváč kavkazský

107
Dianthus barbatus
'Nigrescens'
hvozdík vousatý

108
Dianthus arenarius
hvozdík písečný

109
Achillea tomentosa
'Aurea'
řebříček plstnatý

114
Monarda hybrida
'Scorpion'
zavinutka

115
Echinacea purpurea
'Green Twister'
třapatka nachová

116
Helenium
'Red Jewel'
záplevák

117
Helenium
'UFO Carmen'
záplevák

110
Achillea millefolium
'Terracotta'
řebříček obecný

111
Allium
'Mount Everest'
česnek

112
Allium caeruleum
česnek azurový

113
Acaena microphylla
'Kupfer Teppich'
plazilka drobnolistá

118
Eryngium variifolium
máčka různolistá

119
Coreopsis grandiflora
'Solena Double Gold'
krásnoočko velkokvěté

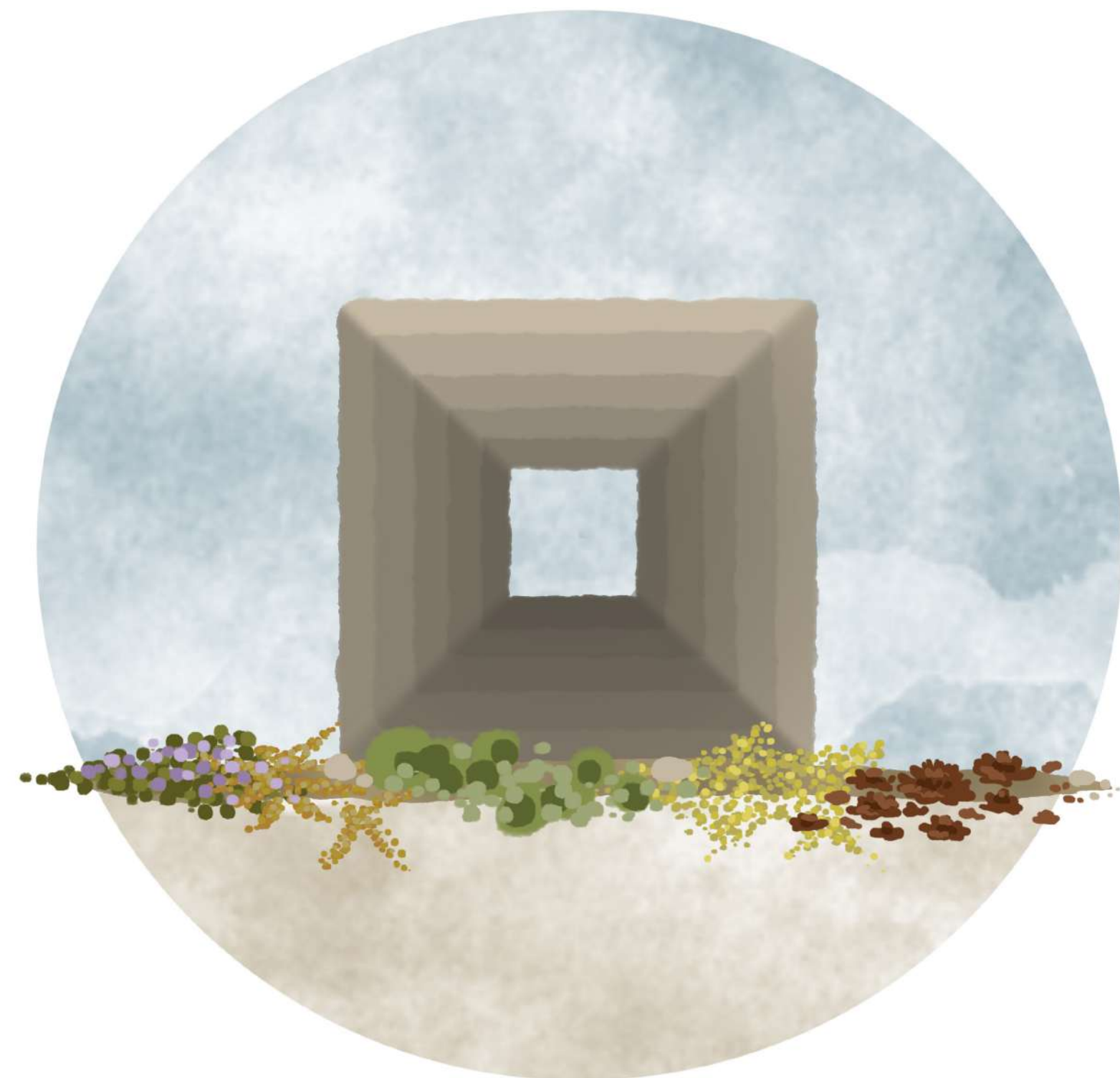
120
Panicum virgatum
'Oxblood Autumn'
proso prutnaté

121
Pennisetum alopecuroides
'Herbstfreude'
dochan psárkovitý

SORTIMENT TRVALKY

SUCHOMILNÉ ROSTLINY

SORTIMENT SUCHOMILNÉ ROSTLINY

123
Sedum acre
'Aurea'
rozchodník ostrý

124
Sedum album
'Coral Carpet'
rozchodník bílý

125
Sedum reflexum
rozchodník skalní

126
Sedum kamtschaticum
'Variegata'
rozchodník kamčatský

127
Sempervivum
'Dark Beauty'
netřesk

128
Sempervivum montanum
netřesk

129
Sempervivum
'Triste'
netřesk

130
Thymus citriodorus
'Sambesi'
mateřídouška

TABULKA KVETENÍ GIBULOVINY

LATINSKÝ NÁZEV	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.	ZIMNÍ EFEKT
<i>Galanthus woronowii</i>		●	●										●
<i>Crocus chrysanthus</i> ‚Ard Schenk‘		●	●										●
<i>Crocus chrysanthus</i> ‚Dorothy‘		●	●	●									●
<i>Iris reticulata</i> ‚Painted Lady‘			●	●									
<i>Muscari armeniacum</i> ‚Azereum‘			●	●	●								
<i>Narcissus Tazetta</i> ‚Geranium‘			●	●									
<i>Narcissus Trumpet</i> ‚Dutch Master‘			●	●									
<i>Fritillaria imperialis</i> ‚Aurora‘			●	●	●								

TABULKA KVETENÍ SUCHOMILNÉ ROSTLINY

LATINSKÝ NÁZEV	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.	ZIMNÍ EFEKT
<i>Sedum acre</i> ‚Aurea‘						●	●						●
<i>Sedum album</i> ‚Coral Carpet‘						●	●						●
<i>Sedum reflexum</i>							●	●					●
<i>Sedum kamtschaticum</i> ‚Variegata‘						●	●	●					●
<i>Sempervivum</i> ‚Dark Beauty‘						●	●	●					●
<i>Sempervivum montanum</i>						●	●						●
<i>Sempervivum</i> ‚Triste‘						●	●	●					●
<i>Thymus citriodorus</i> ‚Sambesi‘					●	●	●	●	●				●

Tabulka 1, autor 2023

Tabulka 2, autor 2023

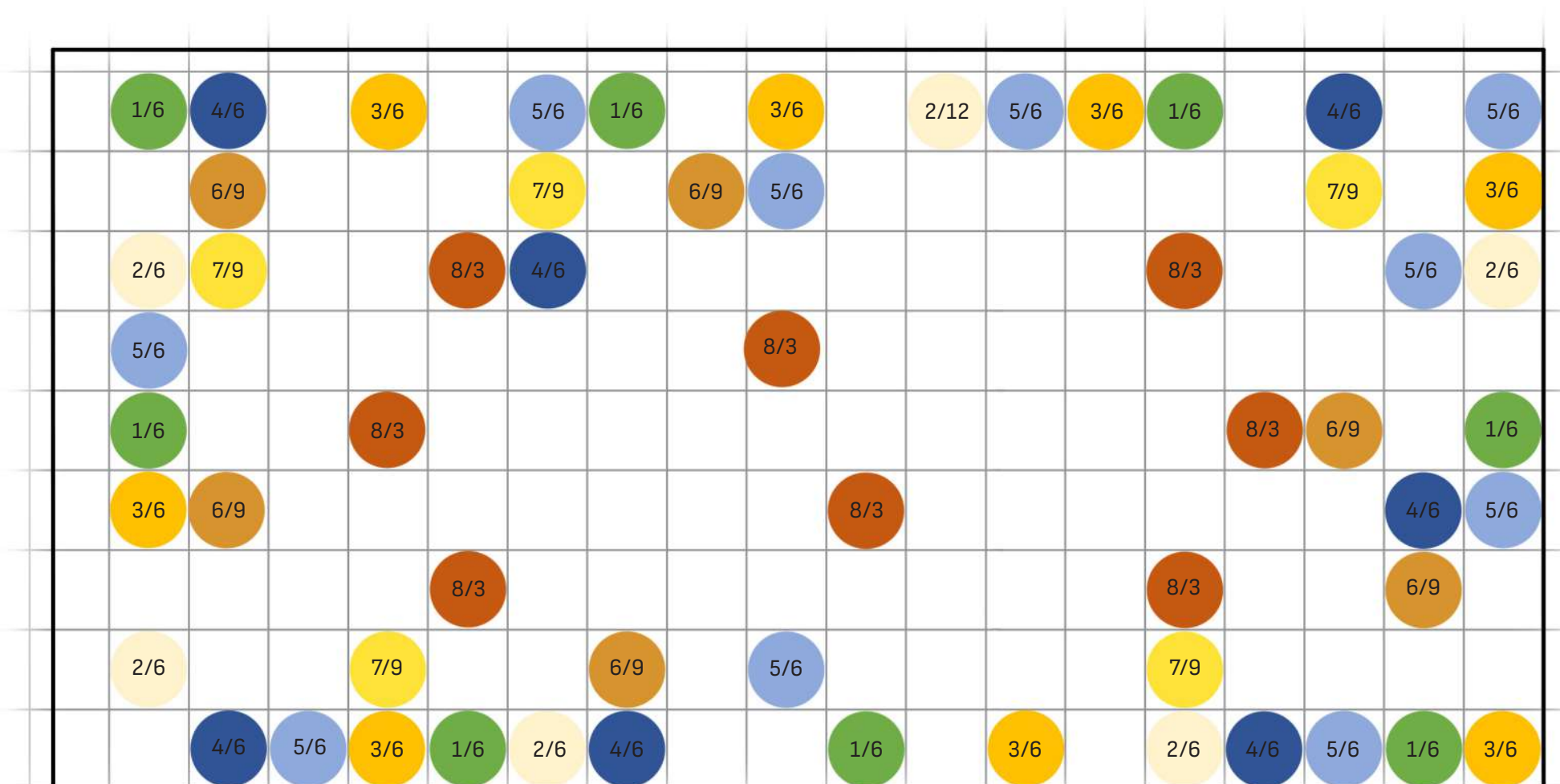
TABULKA KVETENÍ TRVALKY

LATINSKÝ NÁZEV	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.	ZIMNÍ EFEKT
<i>Helleborus purpurascens</i>		●	●	●									●
<i>Helleborus foetidus</i> ‚Wester Flisk‘	●	●	●										●
<i>Helleborus orientalis</i> ‚Yellow Spotted‘	●	●	●										●
<i>Omphalodes verna</i>			●	●	●								
<i>Pulsatilla vulgaris</i> ‚Bells Red‘				●	●								
<i>Geranium sanguineum</i> ‚Apfelblüte‘					●	●	●	●	●				●
<i>Salvia superba</i> ‚Edula Blue‘					●	●	●	●					●
<i>Origanum vulgare</i> ‚Gold Nugget‘					●	●	●	●	●				
<i>Scabiosa caucasica</i> ‚Perfecta‘					●	●	●	●					
<i>Dianthus barbatus</i> ‚Nigrescens‘						●	●	●					
<i>Dianthus arenarius</i>						●	●	●					
<i>Achillea tomentosa</i> ‚Aurea‘					●	●	●	●	●				●
<i>Achillea millefolium</i> ‚Terracotta‘						●	●	●	●				●
<i>Allium</i> ‚Mount Everest‘						●	●	●					●
<i>Allium caeruleum</i>										●	●	●	●
<i>Acaena microphylla</i> ‚Kupferteppich‘										●	●	●	●
<i>Monarda hybrida</i> ‚Scorpion‘										●	●	●	●
<i>Echinacea purpurea</i> ‚Green Twister‘										●	●	●	●
<i>Helenium</i> ‚JFO Carmen‘										●	●	●	●
<i>Helenium</i> ‚Red Jewel‘										●	●	●	●
<i>Eryngium variifolium</i>										●	●	●	●
<i>Coreopsis grandiflora</i> ‚Solena Double Gold‘										●	●	●	●
<i>Panicum virgatum</i> ‚Oxblood Autumn‘											●	●	●
<i>Pennisetum alopecuroides</i> ‚Herbstfreude‘											●	●	●

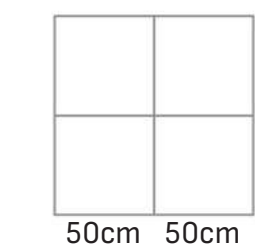
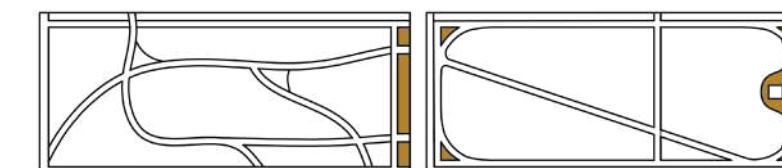
Tabulka 3, autor 2023

OSAZOVACÍ PLÁN GIBULOVIN ZÁHONU TYPU A

1	<i>Galanthus woronowii</i>	sněženka Woronova
2	<i>Crocus chrysanthus</i> ‚Ard Schenk‘	šafrán zlatý
3	<i>Crocus chrysanthus</i> ‚Dorothy‘	šafrán zlatý
4	<i>Iris reticulata</i> ‚Painted Lady‘	kosatec sítkovaný
5	<i>Muscari armeniacum</i> ‚Azureum‘	modřeneček arménský
6	<i>Narcissus Tazetta</i> ‚Geranium‘	narcis Tazetta
7	<i>Narcissus Trumpet</i> ‚Dutch Master‘	narcis trubkovitý
8	<i>Fritillaria imperialis</i> ‚Aurora‘	řebčík královský

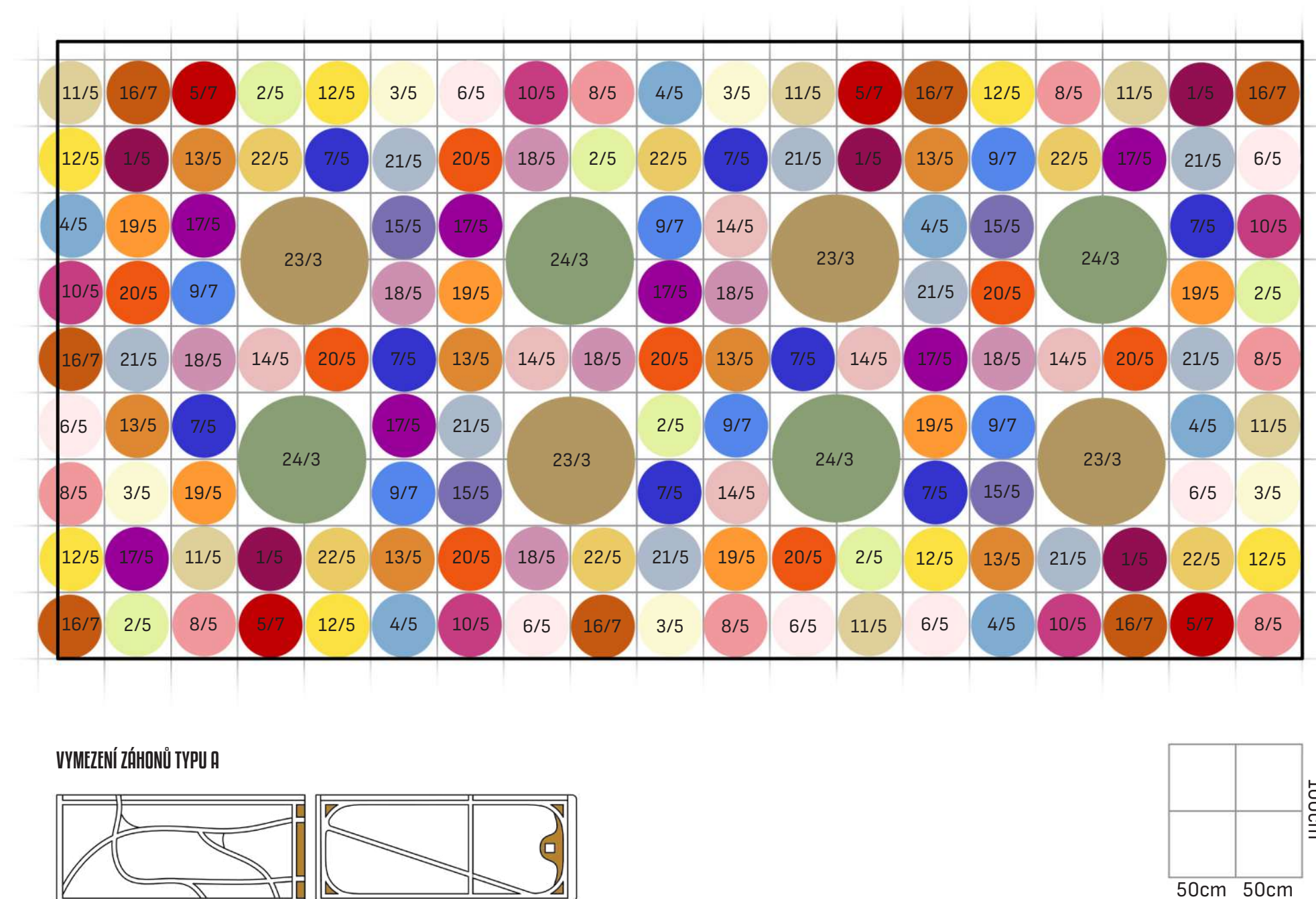

VYMEZENÍ ZÁHONŮ TYPU A

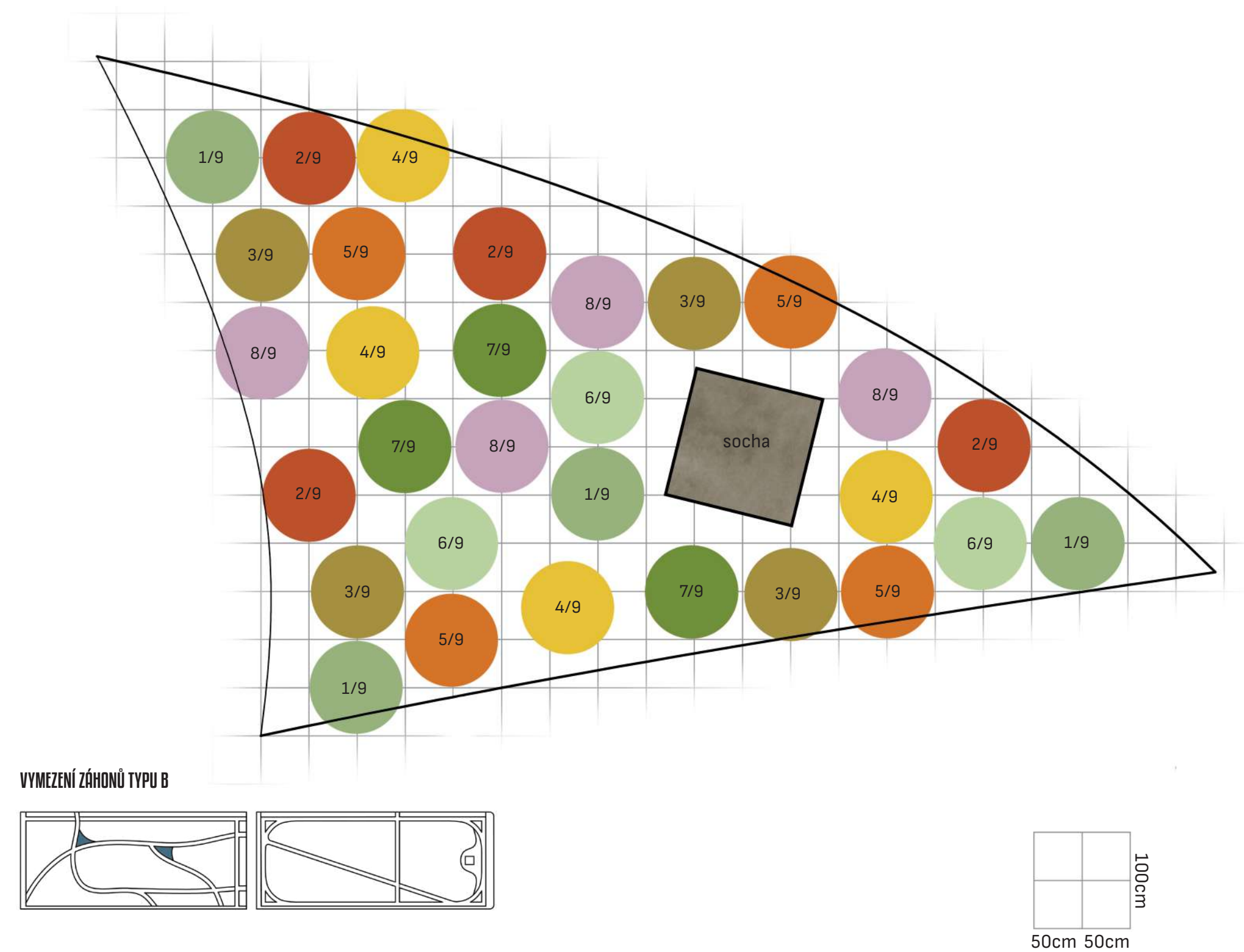
OSAZOVACÍ PLÁN TRVALEK ZÁHONU TYPU A

1 <i>Helleborus purpurascens</i>	čemeřice nachová
2 <i>Helleborus foetidus</i> ‚Wester Flisk‘	čemeřice
3 <i>Helleborus orientalis</i> ‚Yellow Spotted‘	čemeřice východní
4 <i>Omphalodes verna</i>	pupkovec jarní
5 <i>Pulsatilla vulgaris</i> ‚Bells Red‘	koniklec obecný
6 <i>Geranium sanguineum</i> ‚Apfelblüte‘	kakost krvavý
7 <i>Salvia superba</i> ‚Edula Blue‘	šalvěj nádherná
8 <i>Origanum vulgare</i> ‚Gold Nugget‘	dobromysl obecná
9 <i>Scabiosa caucasica</i> ‚Perfecta‘	hlaváč kavkazský
10 <i>Dianthus barbatus</i> ‚Nigrescens‘	hvozdík vousatý
11 <i>Dianthus arenarius</i>	hvozdík písečný
12 <i>Achillea tomentosa</i> ‚Aurea‘	řebříček plstnatý
13 <i>Achillea millefolium</i> ‚Terracotta‘	řebříček obecný
14 <i>Allium</i> ‚Mount Everest‘	česnek
15 <i>Allium caeruleum</i>	česnek azurový
16 <i>Acaena microphylla</i> ‚Kupferteppich‘	plazilka drobnolistá
17 <i>Monarda hybrida</i> ‚Scorpion‘	zavinutka
18 <i>Echinacea purpurea</i> ‚Green Twister‘	třapatka nachová
19 <i>Helenium</i> ‚UFO Carmen‘	záplevák
20 <i>Helenium</i> ‚Red Jewel‘	záplevák
21 <i>Eryngium variifolium</i>	máčka různolistá
22 <i>Coreopsis grandiflora</i> ‚Solena Double Gold‘	krásnoočko velkokvěté
23 <i>Panicum virgatum</i> ‚Oxblood Autumn‘	proso prutnaté
24 <i>Pennisetum alopecuroides</i> ‚Herbstfreude‘	dochan psárkovitý

OSAZOVACÍ PLÁN ZÁHONU SUCHOMILNÝCH ROSTLIN TYPU B

1 <i>Sedum acre</i> ‚Aurea‘	rozchodník ostrý
2 <i>Sedum album</i> ‚Coral Carpet‘	rozchodník bílý
3 <i>Sedum reflexum</i>	rozchodník skalní
4 <i>Sedum kamtschaticum</i> ‚Variegata‘	rozchodník kamčatský
5 <i>Sempervivum</i> ‚Dark Beauty‘	netřesk
6 <i>Sempervivum montanum</i>	netřesk
7 <i>Sempervivum</i> ‚Triste‘	netřesk
8 <i>Thymus citriodorus</i> ‚Sambesi‘	mateřídouška

PROCENTUÁLNÍ ZASTOUPENÍ ROSTLIN VE VÝSADBĚ

CIBULOVINY ZÁHON TYPU A

LATINSKÝ NÁZEV	POČET KUSŮ	GENA ZA KUS	% zastoupení v záhonu 43 m ²	Počet ks na každý m ² v celkové výsadbě	Počet ks na 509m ²	GENA CELKEM KČ
<i>Galanthus woronowii</i>	84	129	14,51	2,0	994,33	83523,35
<i>Crocus chrysanthus</i> ‚Ard Schenk‘	72	89	12,44	1,7	852,28	61364,09
<i>Crocus chrysanthus</i> ‚Dorothy‘	96	89	16,58	2,2	1136,37	109091,72
<i>Iris reticulata</i> ‚Painted Lady‘	84	89	14,51	2,0	994,33	83523,35
<i>Muscari armeniacum</i> ‚Azureum‘	120	89	20,73	2,8	1420,47	170455,81
<i>Narcissus Tazetta</i> ‚Geranium‘	54	239	9,33	1,3	639,21	34517,30
<i>Narcissus Trumpet</i> ‚Dutch Master‘	45	199	7,77	1,0	532,67	23970,35
<i>Fritillaria imperialis</i> ‚Aurora‘	24	299	4,15	0,6	284,09	6818,23

CIBULOVINY VOLNÉ KVĚTNATÉ PÁSY

LATINSKÝ NÁZEV	POČET KUSŮ	GENA ZA KUS	GENA CELKEM KČ
<i>Galanthus woronowii</i>	40	129	5160,00
<i>Muscari armeniacum</i> ‚Azureum‘	50	89	4450,00
<i>Narcissus Tazetta</i> ‚Geranium‘	40	239	9560,00
<i>Narcissus Trumpet</i> ‚Dutch Master‘	30	199	5970,00

Tabulka 7, autor 2023

Tabulka 8, autor 2023

PROCENTUÁLNÍ ZASTOUPENÍ ROSTLIN VE VÝSADBĚ

TRVALKY ZÁHON TYPU A

LATINSKÝ NÁZEV	POČET KUSŮ	GENA ZA KUS	% zastoupení v záhonu 43 m ²	Počet ks na každý m ² v celkové výsadbě	Počet ks na 509m ²	GENA CELKEM KČ
<i>Helleborus purpurascens</i>	20	199	2,67	0,47	236,74	47112,09
<i>Helleborus foetidus</i> ‚Wester Flisk‘	30	199	4,01	0,70	355,12	70668,14
<i>Helleborus orientalis</i> ‚Yellow Spotted‘	25	199	3,34	0,58	295,93	58890,12
<i>Omphalodes verna</i>	30	149	4,01	0,70	355,12	52912,33
<i>Pulsatilla vulgaris</i> ‚Bells Red‘	28	89	3,74	0,65	331,44	29498,33
<i>Geranium sanguineum</i> ‚Apfelblüte‘	35	89	4,68	0,81	414,30	36872,91
<i>Salvia superba</i> ‚Edula Blue‘	40	69	5,35	0,93	473,49	32670,70
<i>Origanum vulgare</i> ‚Gold Nugget‘	35	79	4,68	0,81	414,30	32729,88
<i>Scabiosa caucasica</i> ‚Perfecta‘	42	89	5,61	0,98	497,16	44247,49
<i>Dianthus barbatus</i> ‚Nigrescens‘	25	79	3,34	0,58	295,93	23378,49
<i>Dianthus arenarius</i>	30	79	4,01	0,70	355,12	28054,19
<i>Achillea tomentosa</i> ‚Aurea‘	35	69	4,68	0,81	414,30	28586,86
<i>Achillea millefolium</i> ‚Terracotta‘	35	69	4,68	0,81	414,30	28586,86
<i>Allium</i> ‚Mount Everest‘	30	150	4,01	0,70	355,12	53267,44
<i>Allium caeruleum</i>	20	109	2,67	0,47	236,74	25805,12
<i>Acaena microphylla</i> ‚Kupferteppich‘	49	79	6,55	1,14	580,02	45821,84
<i>Monarda hybrida</i> ‚Scorpion‘	35	89	4,68	0,81	414,30	36872,91
<i>Echinacea purpurea</i> ‚Green Twister‘	35	89	4,68	0,81	414,30	36872,91
<i>Helenium</i> ‚UFO Carmen‘	30	145	4,01	0,70	355,12	51491,86
<i>Helenium</i> ‚Red Jewel‘	40	149	5,35	0,93	473,49	70549,77
<i>Eryngium variifolium</i>	45	69	6,02	1,05	532,67	36754,53
<i>Coreopsis grandiflora</i> ‚Solena Double Gold‘	30	79	4,01	0,70	355,12	28054,19
<i>Panicum virgatum</i> ‚Oxblood Autumn‘	12	299	1,60	0,28	142,05	42471,91
<i>Pennisetum alopecuroides</i> ‚Herbstfreude‘	12	129	1,60	0,28	142,05	18324,00

Tabulka 9, autor 2023

PROCENTUÁLNÍ ZASTOUPENÍ ROSTLIN VE VÝSADBĚ

SUCHOMILNÉ ROSTLINY ZÁHON TYPU B

LATINSKÝ NÁZEV	POČET KUSŮ	CENA ZA KUS	% zastoupení v záhonu 43 m ²	Počet ks na každý m ² v celkové výsadbě	Počet ks na 509 m ²	CENA CELKEM Kč
<i>Sedum acre ,Aurea'</i>	36	89	13,33	0,8	75,75	2727,0
<i>Sedum album ,Coral Carpet'</i>	36	89	13,33	0,8	75,75	2727,0
<i>Sedum reflexum</i>	36	79	13,33	0,8	75,75	2727,0
<i>Sedum kamtschaticum ,Variegata'</i>	36	79	13,33	0,8	75,75	2727,0
<i>Sempervivum ,Dark Beauty'</i>	36	69	13,33	0,8	75,75	2727,0
<i>Sempervivum montanum</i>	27	79	10,00	0,6	56,8125	1533,9
<i>Sempervivum ,Triste'</i>	27	79	10,00	0,6	56,8125	1533,9
<i>Thymus citriodorus ,Sambesi'</i>	36	69	13,33	0,8	75,75	2727,0

Tabulka 10, autor 2023

EKONOMICKÁ ROZVAHA

	m. j.	POČET m. j.	CENA m. j.	CENA CELKEM Kč
PŘÍPRAVNÉ PRÁCE				
Odstranění asfaltového chodíku	m ²	3718	650	2416700
Odstranění stromů	ks	64	4 990	319360
ZPEVNĚNÉ PLOCHY				
Asfaltové chodníky	m ²	1586,31	1310	2078066,1
Mlatové chodníky	m ²	2377,36	2000	4754720
ZPEVNĚNÉ PLOCHY				
Založení trávníku	m ²	9975,09	450,00	4488790,5
Výsadba dřevin	ks	2	1500	3000
Založení trvalkového záhonu	m ²	610	850	518500
Dodávka dřeviny	ks	2	750	1500
Dodávka trvalky	ks	1018	50	50900
Dodávka cibuloviny	ks	739	30	22170
Kapková závlaha	m ²	610	300	183000
Čerpadlo a počítač	ks	1	30 000	30000
Cena dřevin	ks	2	800	1600
Cena trvalek				979924,7
Cena cibulovin				598404
MOBILIÁŘ				
Lavička	ks	60	4600	276000
Piknikový stůl	ks	3	7200	21600
Ostvětlení	ks	40	7000	280000
Odpadkový koš	ks	30	6500	195000
Kolostav	ks	6	5400	32400
Dětské hřiště	ks	1	35000	35000
Houpadlo	ks	1	16000	16000
Pítko	ks	1	25000	25000
CELKOVÁ CENA				17 327 635,03 Kč

Tabulka 11, autor 2023

INSPIRAČNÍ FOTOGRAFIE - MOBILIÁŘ

01. Obr. 134, Parková lavička Reforma, <https://www.mmcite.com/reforma>

02. Obr. 135, Technické parametry parkové lavičky Reforma, <https://www.mmcite.com/reforma>

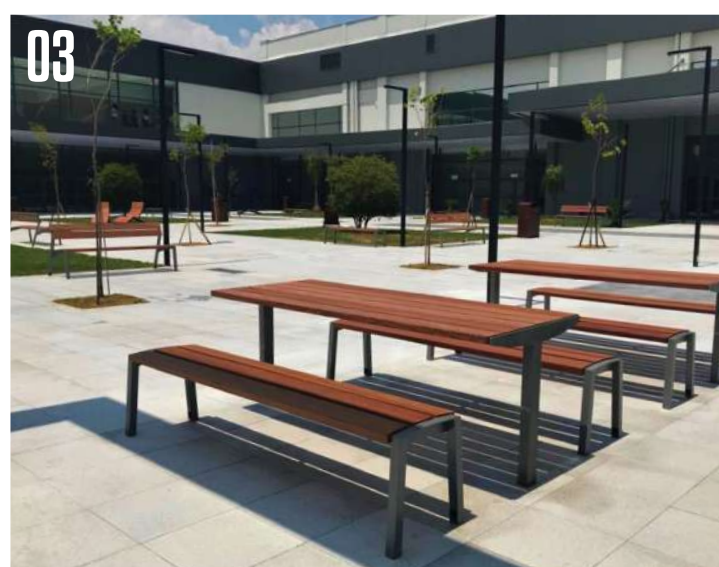
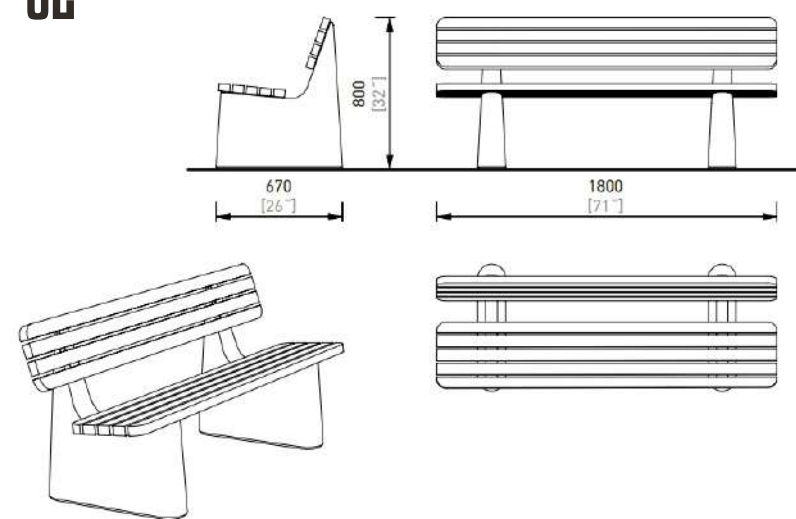
03. Obr. 136, Piknikový stůl Vera solo, <https://www.mmcite.com/vera-solo-table>

04. Obr. 137, Odpadkový koš Quinbin, <https://www.mmcite.com/quinbin>

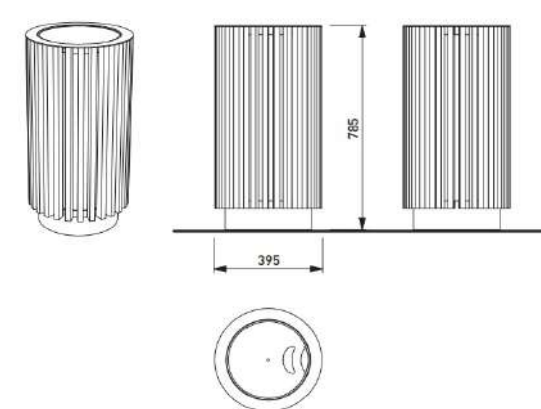
05. Obr. 138, Technické parametry odpadkového koše Quinbin, <https://www.mmcite.com/quinbin>

02

05

INSPIRAČNÍ FOTOGRAFIE - MOBILIÁŘ

01

03

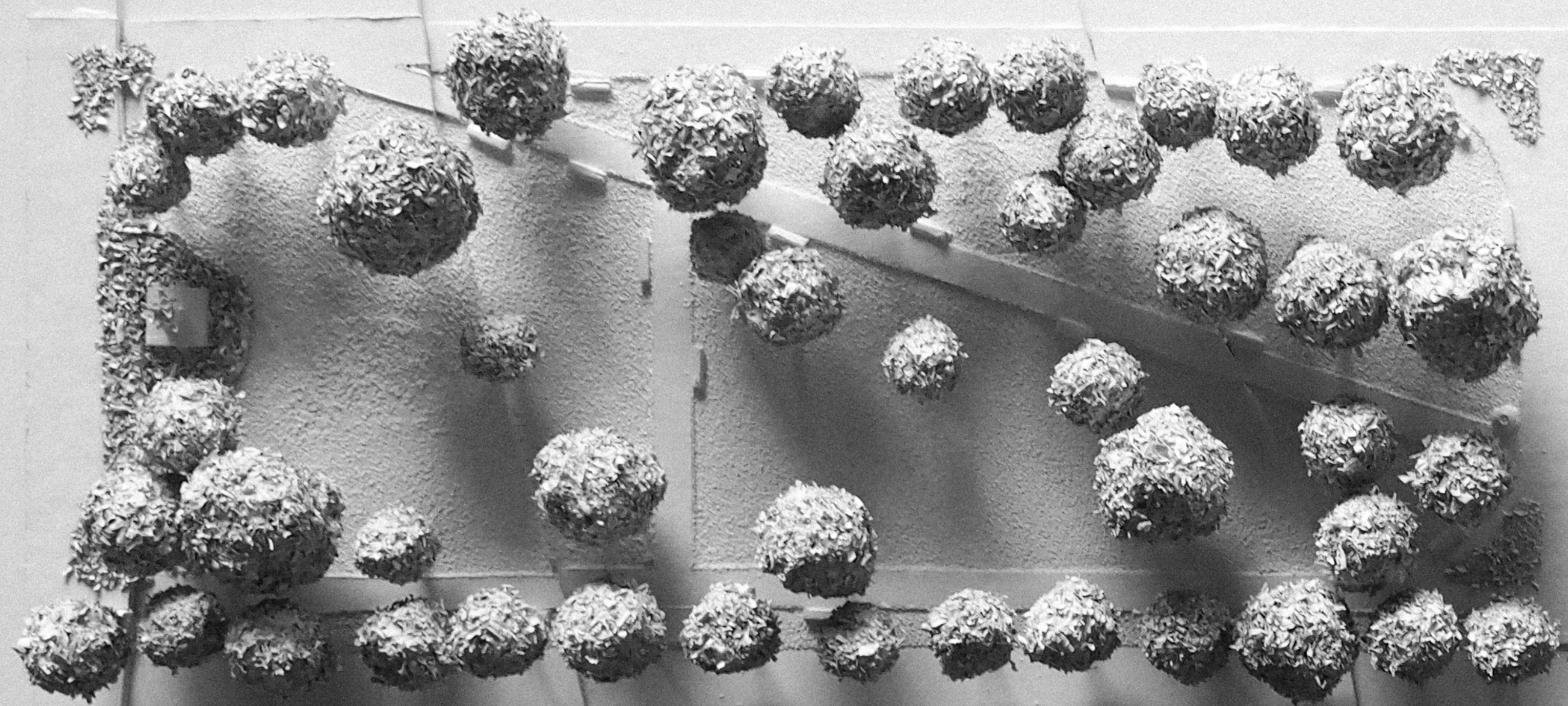

01. Obr. 139, Venkovní osvětlení Akito, <https://www.svetla24.cz>

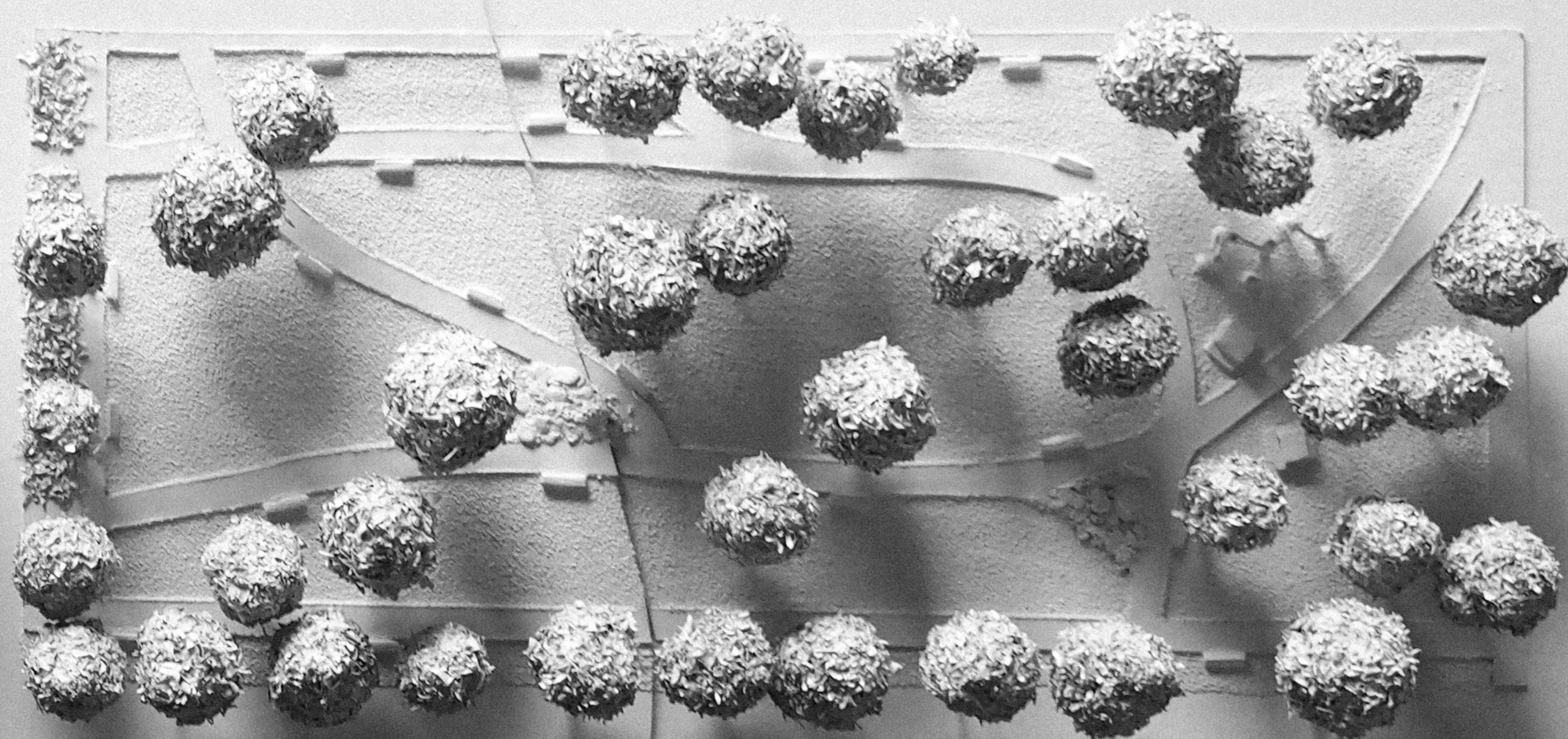
02. Obr. 140, Kolostav, <https://www.archdaily.com/>

03. Obr. 141, Umělecké zpracování pítka, Ivo Schöotta 2021

04. Obr. 142, Umělecké zpracování pítka, Pavel Dvořák 2005

Obr. 143, Model, autorská fotografie 2023

DETAILNÍ FOTOGRAFIE SEVERNÍ ČÁSTI MODELU

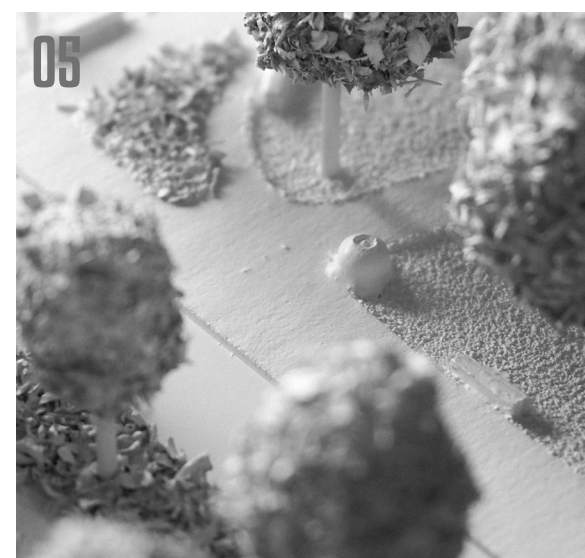
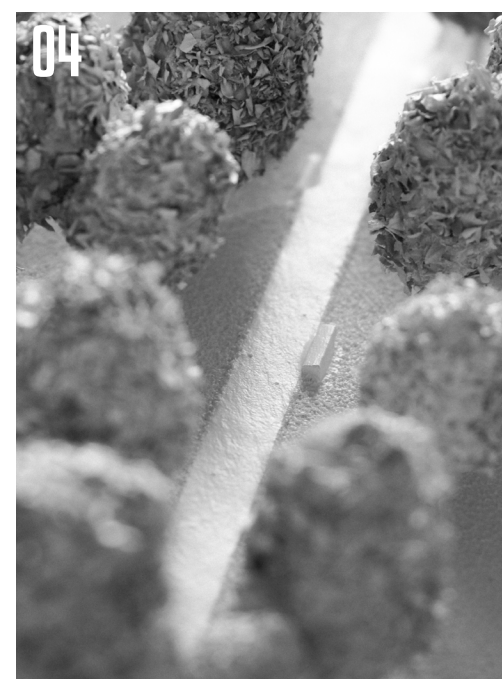
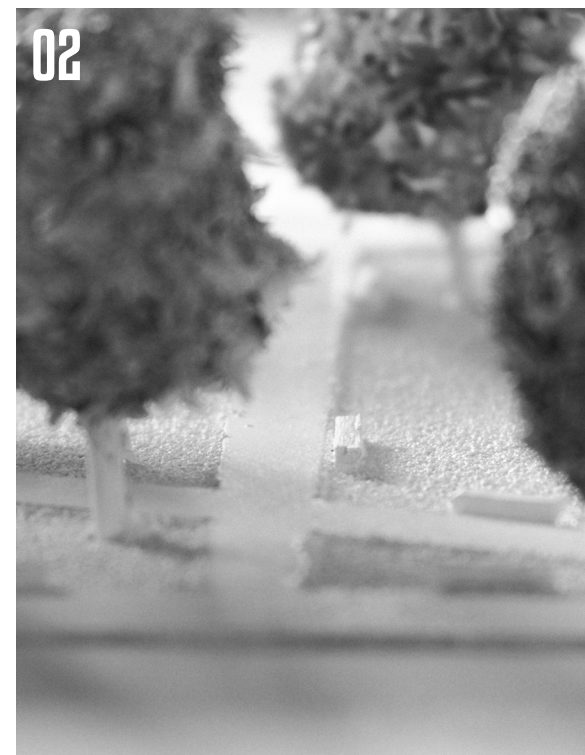
01. Obr. 144, Pohled na sochu Výhonky, autorská fotografie 2023

02. Obr. 145, Křížení cestní sítě, autorská fotografie 2023

03. Obr. 146, Stromořadí, autorská fotografie 2023

04. Obr. 147, Diagonální cesta, autorská fotografie 2023

05. Obr. 148, Pítka, autorská fotografie 2023

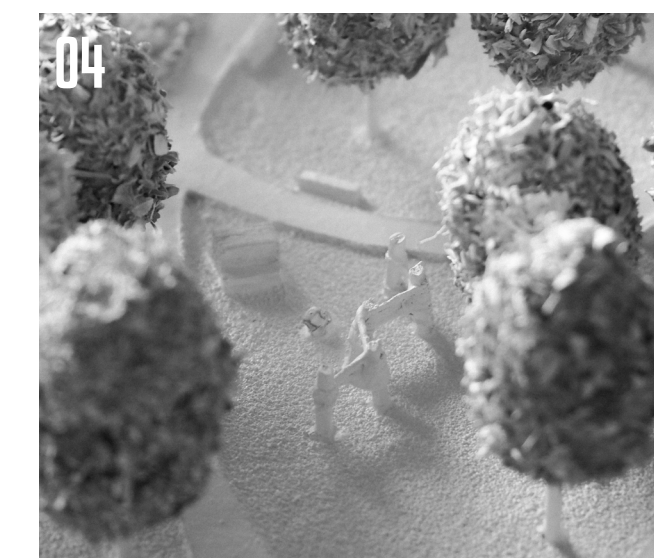
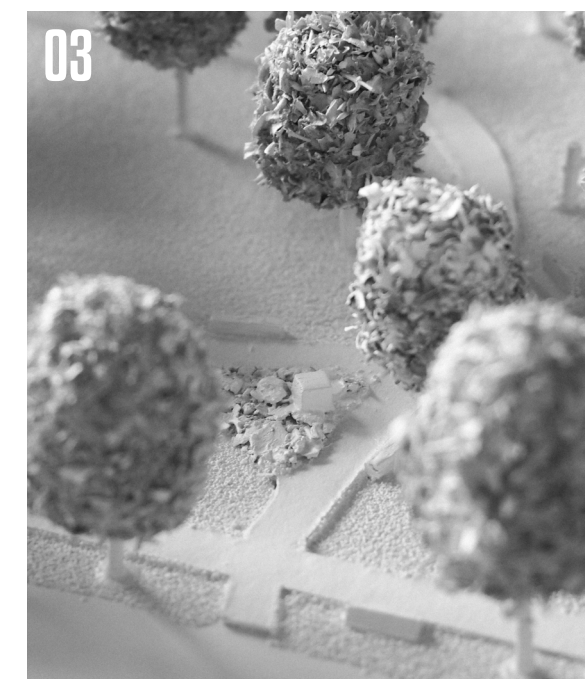
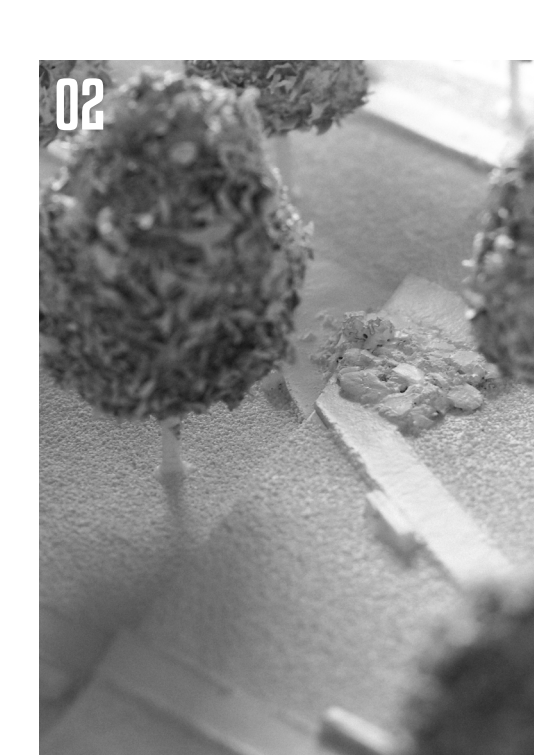
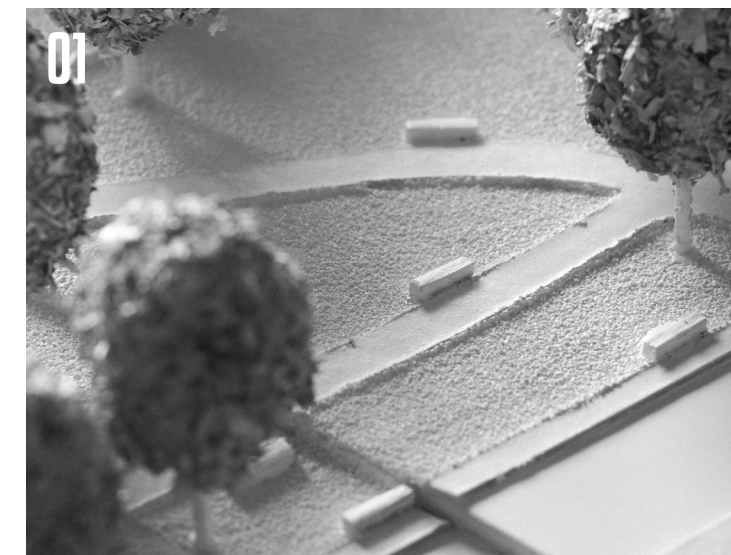
DETAILNÍ FOTOGRAFIE JIŽNÍ ČÁSTI MODELU

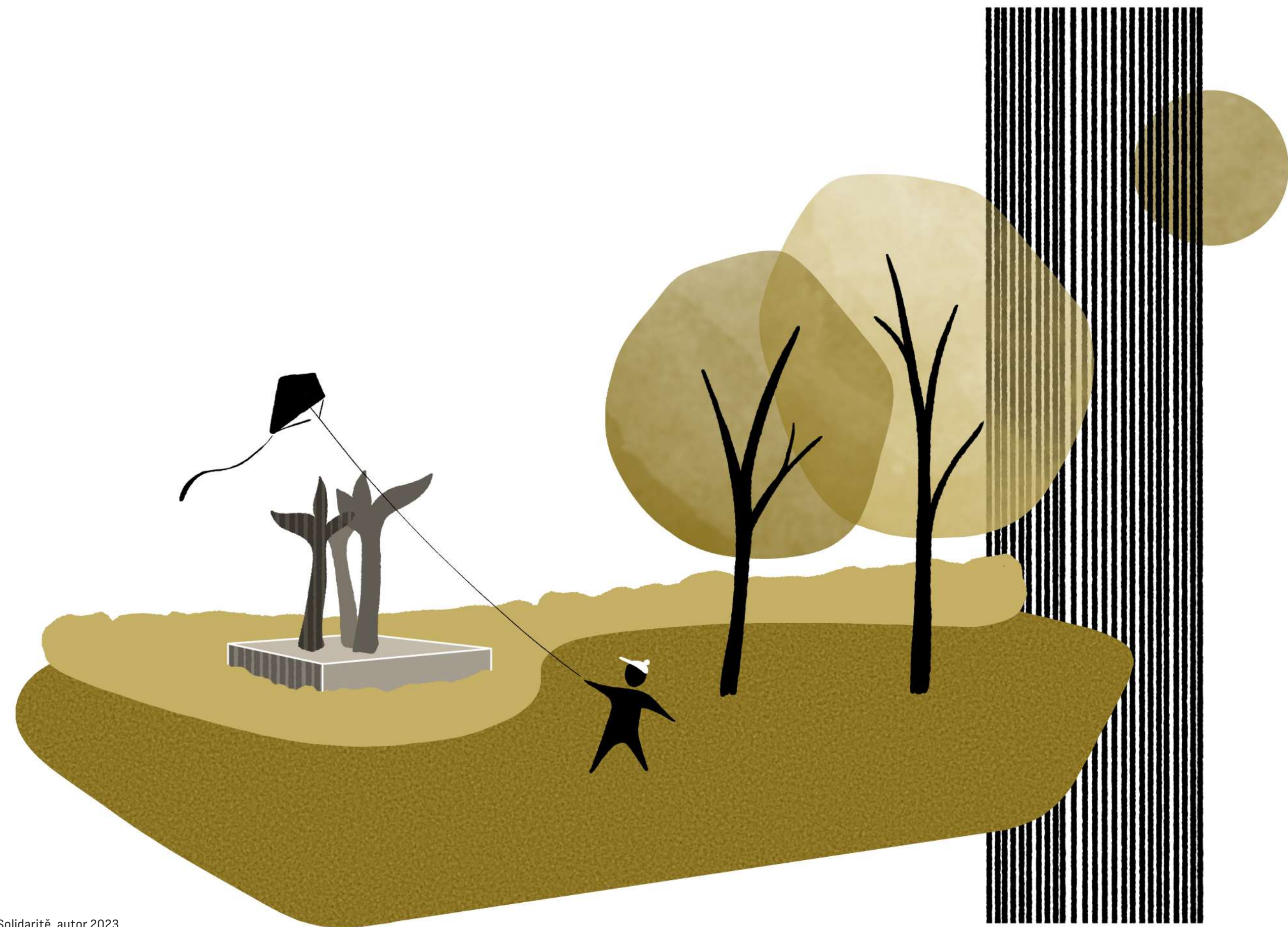
01. Obr. 149, Návaznost cestní sítě, autorská fotografie 2023

02. Obr. 150, Záhon s kamennou plastikou Exploze I., autorská fotografie 2023

03. Obr. 151, Záhon s betonovou sochou Kruh, autorská fotografie 2023

04. Obr. 152, Dětské hřiště, autorská fotografie 2023

Tato diplomová práce předkládá možné řešení revitalizace sídlištního Parku Na Solidaritě v pražských Strašnicích. Před samotným navrhováním byly shromažďovány informace různých typů a zdrojů. Tyto podklady obsahovaly informace jak o historickém vývoji, tak i o aktuální dendrologické a občanské situaci sídliště Solidarita.

Pro porozumění problematice vzniku sídliště Solidarita byly důležité informace týkající se historie a vývoje poválečné architektury v socialistickém Československu a jejich působení na vznik socialistického realismu. Socialistický realismus měl vliv jak na vývoj architektury, ale i na umění a na umění veřejného prostoru. Tento vliv dále umocňoval politický nátlak a jeho účinek na člověka. Abstraktní motivy takzvané sorely můžeme dnes vnímat bez politických kontextů.

Otázka sídlištní zeleně je řešena již od samého vzniku sídliště. Tyto prostory jsou často pouze průchozí a nenabízí žádnou rekreační funkci. Pro sídliště Solidarita je výjimečné její urbanistické řešení s centrální zelenou plochou Parku Na Solidaritě. Ta přináší do prostoru nové funkce a možnosti. Z historického mapování vyplývá, že park od doby vzniku neprocházel výraznými změnami a byla tedy dochována jeho, pro nás dnes již nefunkční koncepce.

Z funkčních vztahů je zřejmé, že park v aktuální podobě nesplňuje požadavky pro naplňování volného času obyvatelstva sídliště. Jeho vazby na okolní prostředí jsou však silné. Městské společnosti v dnešní době procházejí významnou změnou. Mění se její kulturní i věkové rozložení (Grosch 2016). Součástí parku jsou umělecké prvky, které postrádají kompoziční vztahy s okolím a nevznikají tedy vazby člověka a umění.

Informace byly získány také z terénního průzkumu a snímkování. Zde se ukázaly problémy s nevhodným řešením cestních sítí, které postrádají v dnešní době svou zamýšlenou funkci. Některá důležitá propojení tras chyběla a vznikly spontánně mimo původně navržené cesty. Tyto aspekty jsem při návrhu vlastní cestní sítě respektoval.

DISKUZE

Dendrologická situace ukázala nevhodné použití a umístění některých stávajících dřevin. Pro můj návrh byla také důležitá důkladná probírka kácením za účelem prosvětlení kompozice a odstranění nevhodných jedinců. Tím bylo docíleno zvýšení kompozičního efektu stávajících dřevin.

Návrh zpracovává získané podklady a využívá je k tvorbě nových možností použití a pohybu v prostoru Parku Na Solidaritě. Cestní síť v severní části je doplněna o funkční diagonálu propojující sídliště a linky veřejné dopravy. Nové příležitosti k pohybu nabízí vytvoření opisného okruhu, který může být rozmanitě využíván. V jižní části parku je cestní síť rozvolněna, ale stále nabízí propojení s okolím. Vyzdvihl se tak efekt pobytového městského parku. Park je také doplněn o odpočinková místa s lavičkami, dětským hřištěm, prostorem na piknik a pítkem.

Stávající umění v parku bylo využito k vytvoření nových atraktivních pohledů a k ozvláštňení veřejných prostor. Snaha byla vytvořit nové vztahy mezi návštěvníkem, vegetativní složkou parku a uměním.

K dotvoření vizuálních vjemů napomáhá také vybraný sortiment. Ten byl vybírán na základě historických uměleckých podkladů, od barevnosti po tvar a struktury. V kompozici zastupuje estetickou a hygienickou funkci. Byl navrhnutý tak, aby se na něm zrcadlila roční období a byl jedním z lákadel parku. Volbou vybraných nektaronosných druhů bylo docíleno také zvýšení biodiverzitního potenciálu jinak strohé sídlištní zeleně.

Návrh byl zpracován s ohledem na historické vazby, charakter místa a na potřeby obyvatel okolního sídliště.

ZÁVĚR

Tato diplomová práce se zabývala vypracováním studie na revitalizaci sídlištního Parku Na Solidaritě v pražských Strašnicích. Park je součástí sídliště Solidarita, které vzniklo jako první poválečné československé sídliště, kde centrální osu tvoří zelená plocha parku.

Diplomová práce se nejdříve zabývala literární rešerší, která vedla k získání souhrnných podkladů a informací. Zabývala se historií a vývojem socialistického realismu v architektuře, umění a veřejném prostoru. Dále pak poválečnou bytovou krizí a vznikem sídlišť v Čechách i v Evropě. V navazující části hovoří o sídlištní zeleni, jejím významu a funkci.

Analytickou část diplomové práce tvoří podklady zahrnující přírodní podmínky, vztahy s okolním prostředím, občanskou vybavenost i dendrologickou situaci řešeného území.

Návrh představuje kompoziční možnosti řešení Parku Na Solidaritě. Studie se inspirovuje historickým kontextem vzniku parku se zaměřením na umění veřejného prostoru. Propojuje jednotlivé požadavky obyvatel a nabízí nové funkční možnosti využití Parku Na Solidaritě.

Projekt je tvořen situačními výkresy návrhu, které zachycují možnou podobu řešeného území. Součástí dokumentace je také půdorysné řešení, řezopohled, perspektivní vyobrazení a technické řezy. V závěru je předložena i orientační ekonomická rozvaha společně s plány výsadby a rozmístěním uměleckých prvků.

SEZNAM LITERATURY

1. AMOROSO N. 2012. Representing landscapes: a visual collection of landscape architectural drawings, London: Routledge. ISBN 978-0-415-58956-7
2. ARANDELOVIC B. 2018. Socialist Realism in Art. 10.1007/978-3-319-73494-1_6
3. BARÓ F, Chaparro L, Gómez-Baggethun E, Langemeyer J, Nowak D. J a Terradas J. 2017. Contribution of ecosystem services to air quality and climate change mitigation policies: the case of urban forests in Barcelona, Spain. pages 3-36, in Janaki Blum, editor, Urban forests: ecosystem services and management. Oakville: Apple Academic Press. ISBN 978-1-77188-425-9
4. BARTOŠ G. 2009. SANQUIS – číslo 63, Sorela, slovo jak z italského zpěvníku, Page : 108 – 113
5. BAZIN J, DUBOURG GLATIGNY P a PIOTROWSKI P. 2016. Art beyond borders: artistic exchange in communist Europe (1945-1989). Budapest: Central European University Press, Leipzig studies on the history and culture of East-Central Europe. ISBN 978-963-386-084-7
6. BOOMWEKERIJ G, Van den Berk B. 2015. Van Den Berk on Trees, Van den Berk Nurseries, Netherlands. ISBN 9789491799051
7. DOMANICKÝ P. 2013. Lesk, barvy a iluze: architektura Plzně v šedesátých letech. V Plzni: Západočeská galerie. ISBN 978-80-86415-90-1
8. ELLIS D, SCHWARTZ R. 2016. The Roles of an Urban Parks System. Wellington. www.worldurbanparks.org/images/Documents/The-Roles-of-an-Urban-Parks-System.pdf
9. FALKENBERG H. 2008. Garden design, Kempen: teNeues. ISBN 978-3-8327-9228-2
10. FRANK G. 2021. Striking Succulent Gardens: Plants and Plans for Designing Your Low-Maintenance Landscape , Published by Ten Speed Press ,Rodale. ISBN 9780399580994
11. GOODWIN D The urban tree. London: Routledge, Taylor & Francis Group. ISBN 978-0-415-70246-1
12. GROSCH L, PETROW C A. 2016. Designing parks: Berlin's Park am Gleisdreieck or the art of creating lively places. Berlin: Jovis. ISBN 978-3-86859-381-5.
13. HAMATA M. 2014. Základní péče o vybrané vegetační prvky, Česká zemědělská univerzita v Praze, Nakladatelství ČZU. ISBN 978-80-213-2449-7
14. HENDRYCH J, KUPKA J, STOJAN D, KLINGOROVÁ I, KUBÁTOVÁ Š a ALTUKHOVA A. 2018. Struktury urbanizované zeleně. Praha: České vysoké učení technické v Praze. ISBN 978-80-01-06517-4
15. HEROUT J. 1981. Staletí kolem nás: přehled stavebních slohů. 4., doplněné vydání, Praha: Panorama. ISBN 11-116-81
16. HNÍDKOVÁ V. 2020. Duch, který pracuje = A spirit at work. Přeložil Stephan von POHL, přeložil Becka MCFADDEN. V Praze: Vysoká škola uměleckoprůmyslová v Praze, Architektura a česká politika 1918-1945. ISBN 978-80-88308-22-5
17. HOLLINGSWORTH M, Argan C. G. 2003. Art in World History 2 Vols, Taylor & Francis Group, ProQuest Ebook Central. ISBN 9781317476511
18. CHYTRÝ M. 2010. Katalog biotopů České republiky: Habitat catalogue of the Czech Republic. 2. vydání, Praha: Agentura ochrany přírody a krajiny ČR. ISBN 978-80-87457-02-3
19. JEKYL G. 1964. The Gardener's essential, Excellent Press, Ludlow. ISBN 978-1-84689-290-5
20. KAROUS P. 2015. Větřelci a volavky: atlas výtvarného umění ve veřejném prostoru v Československu v období normalizace (1968-1989) V Praze: Pavel Karous ed., ISBN 978-80-260-9094-6
21. KAROUS P. 2019. Hotel Praha. V Praze: BiggBoss. ISBN 978-80-87989-27-2
22. KRIVÝ M. 2016. Postmodernism or Socialist Realism? The Architecture of Housing Estates in Late Socialist Czechoslovakia. Journal of the Society of Architectural Historians, 75 no. 1: 74-101. ISSN 0037-9808
23. KŘESADLOVÁ L, VILÍM S. 2005. Xerothermní rostliny v zahradě, CP Books, Brno. ISBN 80-251-0260-2
24. KULKA J. 2008. Psychologie umění. Praha: Grada, 2008. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-2329-7
25. KUPKA J. 2006. Zeleň v historii města. Praha: Nakladatelství ČVUT. ISBN 80-01-03443-7
26. LANCASTER R. 2004. Oblíbené zahradní trvalky, Rostliny vhodné na malé i velké záhony, Euromedia Group – Knižní klub, Praha. ISBN 80-242-1087-8

27. LAUDA B, TETIVA V. 1986. České umění 20. století: obrazy, plastiky, kresby, grafika: přírůstky Alšovy jihočeské galerie za léta 1980–1985 : Alšova jihočeská galerie Hluboká nad Vltavou, 26.4.1986–30.9.1987. Hluboká nad Vltavou: Alšova jihočeská galerie
28. LUKEŠ Z, HROCH P. 2014. Praha moderní: velký průvodce po architektuře 1900–1950. Praha: Paseka. ISBN 978-80-7432-503-8
29. MAREČEK J. 2022. Zahradní a krajinářská architektura, Kompoziční východiska. Česká zemědělská univerzita v Praze, Nakladatelství ČZU. ISBN 978-80-213-3178-5
30. MELKOVÁ P. 2021. Vnímání prostoru. V Řevnicích: Arbor vitae. ISBN 978-80-7467-156-2
31. MORAVÁNSZKY Á, HOPFENGÄRTNER J. 2016. Re-Framing Identities : Architecture's Turn to History, 1970–1990, edited by Ákos Moravánszky, et al., Walter de Gruyter GmbH, ProQuest Ebook Central. ISBN 9783035608151
32. MORAVÁNSZKY Á, HOPFENGÄRTNER J. 2016. Re-Humanizing Architecture : New Forms of Community, 1950–1970, edited, Walter de Gruyter GmbH, ProQuest Ebook Central. ISBN 9783035608113
33. NORBERG-SCHULZ CH. 2010. Genius loci: krajina, místo, architektura. 2. vyd. Praha: Dokořán. ISBN 978-80-7363-303-5
34. NOVÁK Z. 2001. Dřeviny na veřejných městských prostranstvích: použití dřevin v ulicích a na náměstích památkově chráněných měst. Praha: Jalna, Odborné a metodické publikace (Státní ústav památkové péče). ISBN 80-86234-21-5
35. NOVOTNÝ J. 1958. Zeleň ve městě. Praha: Státní nakladatelství technické literatury
36. ORFF K. 2016. Toward an urban ecology. New York, New York: The Monacelli Press. ISBN 978-1-58093-436-7
37. OUDOLF P, KINGSBURY N. 2013. Planting, a new perspective. Timber press, Portlant, Oregon. ISBN 978-1-60469-370-6
38. PAPERNYJ V. 2014. Kultura 2 – architektura stalinské epochy, Řevnice: Arbor vitae, 2014. Texty o architektuře. ISBN 978-80-7467-077-0
39. PASEČNÝ P. 2003. Zahradní trvalky, Grada publishing, Praha. ISBN 80-247-0538-9
40. PASEČNÝ P. 2004. Skalky a skalničky, Grada publishing, Praha. ISBN 80-7169-925-X
41. PONS L, LLOBET J, VILADOMIU À. 2021. Public Art? Examining the Differences between Contemporary Sculpture inside and outside the Art Institution. Barcelona Investigaci3n Arte Creaci3n. 9. 10.17583/brac.5087.
42. RAZETTO F. A, RAZETTO M. O. 2012. Socialistický realismus Československo 1948–1989. Praha: Fondazione Eleutheria. ISBN 978-80-260-1551-2
43. SALETNIK J, SCHULDENFREI R. 2009. Bauhaus construct: fashioning identity, discourse and modernism. New York: Routledge. ISBN 9780203868676
44. SEDLÁKOVÁ R. 1994. Sorela: Česká architektura padesátých let. Praha: Národní galerie. ISBN 80-7035-066-0
45. SKŘIVÁNKOVÁ L, ŠVÁCHA R, KOUKALOVÁ M a NOVOTNÁ E. 2017. Paneláci II. V Praze: Uměleckoprůmyslové museum. ISBN 978-80-7101-169-9
46. SKŘIVÁNKOVÁ L, ŠVÁCHA R, NOVOTNÁ E a JIRKALOVÁ K. 2016. Paneláci I. V Praze: Uměleckoprůmyslové museum. ISBN 978-80-7101-161-3
47. STANEK ě. 2020. Architecture in global socialism: Eastern Europe, West Africa, and the Middle East in the Cold War. Princeton: Princeton university press. ISBN 978-06-91194-55-4
48. STAŇKOVÁ J, VODĚRA S a ŠTURSA J. 1991. Pražská architektura: významné stavby jedenácti století. Praha. ISBN 80-900209-6-8
49. STRAKOŠ M. 2014. Po sorele brusel, kov, sklo, struktury a beton: kapitoly o architektuře a výtvarném umění 50. a 60. let 20. století od Bruselu po Ostravu. Ostrava: Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště v Ostravě. ISBN 978-80-85034-83-7
50. SWANWICK C, DUNNETT N, WOOLLEY H. 2003. Nature, role and value of green space in towns and cities: An overview. Built Environment, p.94-106.
51. ŠPIČÁKOVÁ B, JANEČKOVÁ M. 2014. Sídliště Solidarita. Kostelec nad Černými lesy: Archiv výtvarného umění. ISBN 978-80-905744-2-7
52. TICHÝ L, DVOŘÁK V. 1986. Architektonická kompozice. Praha: České vysoké učení technické v Praze.
53. TOMASZEWICZ A. 2021. Sculpture in Socialist Realism—Soviet Patterns and the Polish Reality. Arts. 11. 6. 10.3390/arts11010006.
54. TURNER T. 2005. Garden history: philosophy and design 2000 BC–2000 AD. London: Spon Press. ISBN 0-415-31748-7
55. VACEK O. 2014. Tvorba krajiny. Praha: Česká zemědělská univerzita v Praze, Fakulta agrobiologie, potravinových a přírodních zdrojů, katedra zahradní a krajinné architektury
56. VAN DIJK H, KURPERSHOEK M. 2002. Encyklopedie cibulnatých a hlíznatých okrasných rostlin. Čestlice: Rebo Productions. ISBN 80-7234-203-7
57. YUAN X. 2023. Research on the Intervention of Contemporary Art in Social Public Space. SHS Web of Conferences. 158. 10.1051/shsconf/202315801013.
58. ZARECOR K E. 2011. Manufacturing a Socialist Modernity: Housing in Czechoslovakia, 1945–1960, University of Pittsburgh Press, ProQuest Ebook Central. ISBN 9780822977803
59. ZETTERMAN A. 2021. New Nordic gardens: Scandinavian landscape design. London: Thames & Hudson. ISBN 978-0-500-29614-1
6. <https://www.zahradnictvi-flos.cz/>
7. HÝSKOVÁ T. 2016. Sisyfovská pouť od sochy k soše, dostupné z: <https://www.divadelni-noviny.cz/sisyfovska-pout-od-sochy-k-sose,> , (zprístupněné 03. 03. 2023)
8. IN YOUR POCKET. 2022. Modernism & Beyond: Wrocław's 20th-Century Architecture, available from: https://www.inyourpocket.com/wroclaw/modernism-beyond-wroclaws-20th-century_75151f, (accessed 09. 02. 2023)
9. JANEČKOVÁ JEHLÍKOVÁ M. 2017. Sídliště Solidarita, dostupné z: <http://panelaci.cz/sidliste/hlavni-mesto-praha/praha-solidarita> (zprístupněné 03. 03. 2023)
10. SCIENCE AND MEDIA MUSEUM. 2021. British postwar architecture modernism futurism available from: <https://www.scienceandmediamuseum.org.uk/objects-and-stories/british-post-war-architecture-modernism-futurism>, (accessed 09. 02. 2023)
11. VALENTOVÁ M. 2023. Sídliště jako řešení bytové krize, dostupné z: <https://praha.camp/magazin/detail/sidliste-jako-reseni-bytove-krize-jak-solidarita-naplnila-idealy-o-bydleni-v-zahrade-a-cim-vynika-dodnes>, (zprístupněné 03. 03. 2023)
12. VETŘELCI A VOLAVKY. 2023, Sousoší výhonky, dostupné z: <http://www.vetrelciavolavky.cz/sochy/nazev-neznamy-87>, (zprístupněné 15. 02. 2023)

WEBOVÉ ZDROJE

1. BPEJ. 2023. eKatalog BPEJ, dostupné z: <https://bpej.vumop.cz/22601>, (zprístupněné 15. 03. 2023)
2. CYMER A. 2021. Poland's surprising socialist realist architecture, available from: <https://culture.pl/en/article/polands-surprising-socialist-realist-architecture>, (accessed 09. 02. 2023)
3. DENÍK. 2015. K novostavbě povinně socha, Slováci oživilí zákon, dostupné z: https://www.denik.cz/ze_sveta/k-novostavbe-povinne-socha-slovaci-ozivili-zakon-20150610.html, (zprístupněné 15. 02. 2023)
4. <https://mapy.cz/turisticka?x=14.5045000&y=50.0804000&z=11>
5. <https://www.geoportalpraha.cz/cs/mapy/mapove-aplikace>